

CORONA

KANTELMOMENT & FUCKUP

Door Luc Sala

ArtScience 2021

Uitgever: Boekencoöperatie, Amsterdam Netherlands.

Imprint: ArtScience

Mei 2021

All rights. also digital, reserved by the author.

Contact: boekcoop@gmail.com

Cover: Tomas Sala

eerste druk: 3 mei 2021

tweede druk: 18 mei 2021

Distributie via Centraal Boekhuis en www.boekencooperatie.nl/

ISBN 978-94-92079-52-7 NUR 754 (Politicologie)

De auteur: Ir. Luc Sala (1949)

Ik ben fysicus en econoom (TH Delft en Rotterdam Erasmus) maar mijn interesse gaat uit naar identiteit, rituelen, festivalizatie, de verbonden stad, psychedelica, immuniteit, ziektes als PTSD en naar gut-biome invloeden (darmflora).

De meeste van mijn boeken hebben te maken met mijn studies naar bewustzijn en de menselijke geest, zoals ik die samen met mijn mentor, prof. Stan Krippner schreef. Zie ook

www.lucsala.nl en

www.academia.edu

email: luciussala@gmail.com

Inhoudsopgave

Introductie door Wybren van Haga	1
1 Inleiding	5
Waarom dit boek?	7
Hoop en vertrouwen	9
2 Wat is Corona nu eigenlijk	11
Besmettingsgevaar, asymptomatisch	12
Verzet tegen alternatieve profylaxe en geneesmiddelen	13
Vaccinatie; de heilige graal	14
Vaccinatieplicht, vaccinatiepaspoort	15
3 De eerste reacties, de paniek, de maatregelen, de lockdowns	18
De druk op de zorg	18
Lockdown, isolatie, handenwassen, 1,5 meter samenleving	19
Lockdowns	21
BOA's	22
Demonstreren en protesteren	23
Gedragstoets	24
Werkte het allemaal wel?	26
De fuckups	29
4 Eerste, tweede en derde golf, misschien voor altijd Corona-crisis	31
De deskundologie regeert	32
Cijfers	33
De tweede golf; voorspelbaar effect van lockdown	34
Derde golf, Britse variant	36
5 De politieke slangenkuil	39
Europa	39
Verkiezingen als peilmoment	40
Politieke her-ijking	41
6 Democratie, experts tegenover de alternativo's, anti-vaxxers en wappies	42
Democratie in het geding	42
7 Besmettingen, verspreiding, angst als factor	44
Angst is besmettelijk en tast immuniteit aan	46
De protesten tekenen de ernst van de collectieve angstresonantie.	47
8 Communicatie, wat ging er goed, wat ging fout	49
Een slijtend imago en val door de Omtzigt affaire	49
Pappen, zoethouden, sprookjes en leugens	50
Het Corona -theater	51
9 Cijfers en Statistiek, gegoochel	54

Dashboard	54
Waarom geen heldere cijfers	55
Selectieve bekendmaking	56
Rammelende Statistiek	58
Verschillen per land	59
Onderzoek naar de oorzaken en gevolgen te primitief	60
10 Mijn persoonlijke herinneringen	62
11 Mensenrechten, noodwet, edicten, demonstreren	66
Experimentele vaccins, Neurenberg Code	66
Europese kernprincipes; subsidiariteit	67
Corona Noodwet overwegingen:	67
Rechtmatigheid, de wet	68
Hebben we nog wel subjectieve rechten?	69
Privacy	69
12 Censuur; opgelegd, vrijwillig, de platforms	70
Misleiding, fake news, samenzweringen	70
13 Conspiracy, Davos, NWO	72
Samenzwering op wereldniveau	72
Het Davos theater	73
Positieve aansturing	74
G5 mobiele telefonie straling	75
14 Big Pharma; de jacht op vaccin-dollars	76
Wereldwijd honderden miljarden aan winst	76
Effectiviteit	78
Mutaties	78
15 Economische ontwrichting	80
Steu maatregelen, werkelijke kosten	80
16 Immuniteit; weerstand en bescherming	86
Herd immunity en groeps-immuniteit	90
Placebo, nocebo	93
Psychologische immuniteit	93
Trauma immuniteit	94
Een alternatieve visie	95
17 Preventie, volksgezondheid	97
Symptomatisch, niet holistisch, multidisciplinair of integraal	97
Testen en informatiemanipulatie	99
Long Corona, de nasleep in de zorg, medische kosten en maatschappelijke druk	100
Zelftest, zelfdiagnose	101
Gezondheidskloof	104
Waarom niet breder gekeken	105
Moderne techniek gebruiken	106
18 De test-samenleving; tweestromenland;	108

Versoepeling met testen	109
De test-overal samenleving	109
De kosten van testen	110

DEEL 2: Post-Corona

19 Post-Corona, de nieuwe tijd, hoe gaan we het regelen	112
Vertrouwen en wijsheid	112
Een voorbeeld, de bouw golf	115
20 Normaal, beter normaal, reset	117
Inventarisatie van problemen en uitgangspunten	117
Blijvende veranderingen:	120
21 Kernthema's Post-Corona visie	123
Gezondheid en geluk	123
Feedback	124
Draagvlak, democratie	128
Teloorgaan van de menselijke integriteit	130
Het as-denken	131
22 Rechtsvragen, wet en rechtvaardigheid	132
Rechtsprincipe: Plato's Phaedrus	132
Subsidiariteit	135
Identiteit	139
De moraal, waarom willen we meer en beter	140
Ethiek en geluk	142
Democratie, getrapd, digitaal of direct	143
Internet en democratie	146
Nieuwe pijler: internet	146
Wereldbeeld, deugen we wel?	151
23 De politieke situatie, zwevende kiezers	152
Het politieke post-corona landschap	152
De instabiele driehoek	156
24 De tweedeling, elite versus onderklasse	158
Het cruciale probleem	158
Piketty; verschillen tegen het licht	159
De rol van cyberspace in de ongelijkheid	163
Inkomens- en vermogensverdeling en ongelijkheid	166
Kapitaal versus arbeidsinkomen	168
De Nederlandse situatie	172
Rendement en speculatie	174
Historisch hoge beurskoersen	176
Beter, met minder (angst)	178

25 Post-Corona macro economie	179
Geen wonderolie	180
Het energieprobleem	180
Landbouw	181
26 Werken, nietsdoen, automatisering	183
Robotisering en automatisering: rendement en bedreiging	183
Raakloos werk verdwijnt, de cloud neemt over	185
Ned Ludd: weg met de machines	188
Basisinkomen	188
27 Markten, marktmacht, marketing	190
Realistische prijzen	190
Marktmacht	191
De overheid; marktpartij en bespeler van het belastingorgel	191
Andere aanpak van de marktwerking	193
Nieuwe markten	194
Relatie building	195
De emotie economie: gevoel telt wel degelijk	195
Emotie-manipulatie als instrument	196
De nieuwe marketing modellen	198
28 Diversiteit	199
De diversiteits-effect curve: verschil maakt verschil	199
29 Functieverandering van de stad	203
De Verbonden Stad: een visie op de toekomst	204
Lokale media	210
Delen, een economie van het sociale	211
30 Fysicalisering, festivalisatie, de event economie	219
Tribalisme	220
Inspelen op de behoefte	221

Introductie door Wybren van Haga

Met hoeveel openheid zijn we bereid te kijken naar de toekomst? Durven we te leren van gemaakte fouten, durven we te veranderen en hoeveel moed is daarvoor nodig? We hebben allemaal te maken met de ‘pandemie’ en die is nog niet voorbij. Bovendien gaan we de gevolgen nog decennia lang voelen. Corona is het laatste jaar voor mij als parlementslid en woordvoerder op dit gebied meer dan een dagtaak geweest. Het was veel luisteren, lezen, denken, speuren, me door bergen informatie en disinformatie worstelen. Daarin was ik uiteraard niet de enige. Zoals er in Nederland 17 miljoen bondscoaches zijn, telt ons land ook 17 miljoen Corona-experts.

Het streven was om met een onafhankelijke blik naar Corona (Covid-19) te kijken. Dat wil zeggen niet mee te gaan met de waan van de dag maar het serieus te nemen en ook over de lange termijn na te denken. Dat betekent voor mij, met zowel een technische als een juridische achtergrond dat ik de argumenten voor en tegen een bepaalde opvatting wil wegen, en dat is meer dan meegaan met wat er in media, door de regering en de experts wordt aangedragen.

Vervolgens heb ik dat allemaal geprobeerd ook uit te dragen, in debatten in de kamer, in interviews en optredens. Dat was niet allemaal even consistent, want het voortschrijdend inzicht speelde zeker een rol. Meer en meer werd bekend over dit kwalijke virus, over behandelmethoden, vaccinatiemogelijkheden maar ook over mutaties en over andere pandemie-dreigingen. Het is niet bepaald een inspirerend dossier. Mijn opstelling ter zake bleek af te wijken van die van de meeste andere politieke partijen. Met een paar collega's vormden we een minderheid, die wel duidelijk van zich liet horen met zorgvuldig gekozen en wetenschappelijk onderbouwde argumenten. Helaas werden die vaak terzijde geschoven op grond van angst, onkunde of een religieuze obsessie met niet kloppende modellen van het RIVM. Ik zie mezelf niet als fanatieke criticus van het Corona-beleid. Ik heb begrip voor de moeilijke keuzes die gemaakt zijn en de onverwachte ontwikkelingen die het hoofd geboden moesten worden. Ik heb wel

vraagtekens geplaatst, als dat nodig was en geprobeerd voor mezelf en de burger een duidelijk en eerlijk beeld te krijgen.

Die opstelling is bij een deel van het publiek blijkbaar goed aangeslagen, bij de jongste verkiezingen was ik blij verrast door het aantal kiezers dat op mij heeft gestemd. Ik zie dat als aansporing om ook verder te werken aan een onafhankelijke stellingname, constructief en duidelijk, geen moeilijke taal, geen jargon maar begrijpelijk voor de Nederlander, die mij ziet als zijn of haar vertegenwoordiger, daar in de Haagse politiek.

Corona is nog niet verslagen, de ontwikkelingen gaan verder, er duiken de gebruikelijke mutaties op, er zijn problemen met de vaccins, met de ziekenhuiscapaciteit, met de lockdown en de maatregelen. Er is nu weer wat versoepeling en dat juich ik toe maar de situatie is zeker nog niet stabiel. We zijn er nog niet en het wordt steeds dringender om ook de situatie na de pandemie in te schatten, misschien ons voor te bereiden op nog meer van dergelijke bedreigingen maar ook om een visie te ontwikkelen over wat hierna komt, een post-corona plan van aanpak. Al was het alleen maar om de enorme schade die het coronabeleid van het derde kabinet Rutte heeft aangericht enigszins te herstellen. En om te evalueren hoe het zo ongelofelijk mis heeft kunnen gaan.

Wat mij betreft bij voorkeur via een parlementaire enquête. Zodat uiteindelijk bepaald kan worden of het niet meewegen van de nevenschade, het stelselmatig obstrueren van onderzoek naar medicijnen, het sluiten van scholen en winkels, het verplichten van mondkapjes, het niet opschalen van het aantal IC-bedden, uiteindelijk gekwalificeerd kan worden als degelijk beleid. Of dat de conclusie moet luiden dat deze 'leiders' gefaald hebben en vervolgd zullen moeten worden voor hun verwijtbare fouten.

Het gaat er niet alleen om de toekomst te voorspellen maar vooral om te zorgen dat die er komt, zoals Antoine de St. Exupery ons voorhield. Dat vraagt om een brede insteek, geen korte termijn noodoplossingen, niet snel wat pleisters voor de wonden maar integraal denken en vervolgens daadkrachtig aan de gang gaan. Daarin speel ik als politicus een rol in en het blijft voor mij dus studeren en zoeken en dan loop je tegen de meest waanzinnige maar ook de meest verrassende inzichten aan.

In mijn zoektocht naar de waarheid achter de mondiale Covid-19 'pandemie' heb ik gebruik kunnen maken van vele kritische denkers, zoals Pierre Capel, Karel van Wolferen, Willem Engel, Carla Peeters, Michaela Schippers en vele anderen uit verschillende dis-

ciplines. Dit heeft mij enorm geholpen bij het vormen van mijn mening over corona, die overigens continu veranderde naarmate er meer bekend werd over het virus.

Een tijdje geleden ontmoette ik Luc Sala, duidelijk ook een dwarsdenker maar ook een creatieve en productieve doener en schrijver. Hij is tamelijk breed georiënteerd, heeft veel buitenlandse contacten, weet van ICT, wetenschap en media en neemt zichzelf gelukkig ook niet al te serieus. Humor is belangrijk. We hebben een gelijksoortige, multidisciplinaire opleiding, zijn beide ondernemer met enig succes en dat maakt het gemakkelijker om elkaars standpunten te delen en te waarderen. Niet omdat hij altijd gelijk heeft, want dat is nog maar de vraag. Zijn suggesties en inzichten zijn bepaald niet alledaags maar het is inspirerend met iemand te praten, die out-of-the-box denkt, daarin een breed gebied bestrijkt en dat ook nog allemaal in no-time op papier (of het internet) weet te zetten.

De inzichten, die Luc in dit boek naar voren brengt, zijn soms niet meer dan hypothesen, wakkermakers en confrontaties en zo zie ik ze ook. We hebben, zeker in de politiek, behoefte aan een ander perspectief, aan nieuwe vergezichten, doorgaan op de oude toer kan niet meer. We moeten nadenken over wat er na Corona te gebeuren staat en hoe we dat gaan aanpakken. Het gaat er niet alleen om hoe we met een pandemie-dreiging omgaan of hoe we kosten gaan delen. Er is meer nodig, deze crisis is zoals in de titel van dit boek staat, ook een kantelmoment. Dingen moeten veranderen, op allerlei gebieden en zeker in relatie tot de problematiek rond klimaat, milieu, energie, ongelijkheid, het marktdenken en hoe we als mensen omgaan met elkaar en het streven naar zingeving en geluk. Daarbij spelen fundamentele zaken mee als zeggenschap, autonomie, privacy, macht en tegenmacht, diversiteit, de tweedeling in de maatschappij, de fascinatie met groei maar dat alles is in mijn optiek een uitdaging, geen bedreiging. We moeten aan de slag maar eens goed analyseren wat er allemaal is gebeurd is ook nodig.

In dit boek gaat Luc Sala in op wat er fout (en goed) ging de afgelopen tijd. Hij is er duidelijk niet erg positief over, zoals uit de titel ook wel blijkt. Zijn stellingname is nogal kritisch en persoonlijk, hij maakt geen geheim van z'n frustratie en waarom hij dit boek samenstelde. Dat maakt het ook helder, we hebben niks aan algemeenheden en loftuitingen, de zelfbevestigende geschiedschrijving die ongetwijfeld gaat komen.

Maar hij gaat verder dan een kritisch terugkijken. Hij geeft, in het tweede deel over de post-Corona situatie, ook een analyse van de kernproblemen die op ons afkomen. Hij geeft suggesties over waar het volgens hem naar toe moet, op hoofdpunten en met goede suggesties. Daar blijkt een heel brede en ook doordachte maatschappijvisie achter te zitten maar hij schreef dan ook eerder al reeksen boeken over zijn inzichten. Zijn opstelling en de diepgang van z'n speculaties is verrassend, ook voor mij. Ik ben het zeker niet overal met hem eens maar ik vind het verfrissend en inspirerend.

Het is hard nodig, dat dit soort visies ook naar buiten komen en we het niet overlaten aan de planbureaus en modellenbouwers en met verwaterde compromissen geconfronteerd worden. Het is belangrijk dat er multidisciplinair naar een crisis wordt gekeken en daarom is het goed dat dit prikkelende boek er is gekomen. Als we een crisis uitsluitend laten beoordelen en managen door virologen en epidemiologen die vervolgens politicologen en geschiedkundigen mogen adviseren dan levert dat per definitie niet de beste koers op.

Ik kan me voorstellen dat sommige dingen in dit boek ook de lezer zullen verrassen en weerstand oproepen en als ketterij in de kerk van het rationalisme en materiële causaliteit worden gezien. Dat is dan wat mijn betreft goed voor de discussie, die de komende tijd op allerlei niveaus gevoerd moet worden. De toekomst gaat ons allen aan, het overlaten aan wat experts en politici lijkt me onvoldoende, een brede maatschappelijk discussie is zeker nodig. Een discussie zonder vooringenomenheid, zonder angst en met respect voor alle expertisegebieden.

Luc Sala is in dit boek eerlijk, misschien een tikje bot maar laat in ieder geval niet onverlet dat hij wordt geleid door spirituele inzichten, dat ethiek en moraal hem raken, in zijn eigen perspectief. Het is, zoals hij aangeeft, een persoonlijke visie, niet noodzakelijk objectief maar juist in het subjectieve veel echter en eerlijker dan veel wat er over Corona en de toekomst wordt gezegd.

Het is geen makkelijke kost geworden, zijn stijl is nogal direct en met heel veel informatie in iedere zin. Het is wat de Amerikanen noemen 'a stream of consciousness' maar ik kan iedereen aanraden om even door te bijten.

Wybren van Haga

Kamerlid (Fractie Van Haga)

1 Inleiding

Het is een ingrijpende periode geweest en we zijn er nog niet uit. Corona heeft er in gehakt, het was een koude douche, ontnuchterend. Hoe kon dit gebeuren, alles leek toch goed geregeld en dan hup, moesten we leven met ingrijpende beperkingen, zaten we ons thuis te verbijten, afstand houden en mondkapjes op in de winkel.

Onder baby-boomers (waar ik bij hoor) hadden we het er wel eens over, dat we eigenlijk nooit een echte ramp, oorlog of een massale tegenslag hadden gekend. We waren wat dat betreft een gelukkige en welvarende generatie, we hadden niet te klagen, behalve dan misschien over onze gezondheid en dat het met het milieu en klimaat en de ongelijkheid toch niet goed ging, zowel in ons land als mondiaal. Maar dat perspectief is door de Corona-crisis drastisch onderuit gegaan. Plotseling zaten we in een soort oorlogs-zone, met lockdown, angsten en beperkingen en moesten de confrontatie met een in aanvang onbeheersbaar virus aangaan.

Het was niet helemaal onverwacht. Bij de millennium-wende zag het er al naar uit dat de eenentwintigste eeuw geen rustige tijd zou worden. Er waren dreigende wolken. De twintigste eeuw had ons veel moois en nieuws gebracht maar het was duidelijk dat die ontwikkelingen in de technologie, de schaalvergroting, de bevolkingsexplosie en de globalisering een bedreiging inhielden en een prijs hadden. Milieu, klimaat, een groeiende kloof tussen rijk en arm, de grondstoffenschaarste, welvaartsziekten, schuldenlast en financiële instabiliteit; de pijnpunten waren bekend. Daar was geen profetisch inzicht voor nodig. De internet-bubbel van overdreven winstverwachtingen en van maar grootscheeps data en klanten verzamelen klapte in 2001 en de bankencrisis sloeg toe in 2008. De grote klapper, so far, is het Corona-virus in 2020. Er waren weliswaar aanwijzingen dat er een grote pandemie aan zat te komen maar toch was niemand echt voorbereid op wat er gebeurde.

Een op zich lastige en niet onschuldig griepvirus-uitbraak in de stad Wuhan in China werd snel een pandemie. Er brak een mondiale paniek uit waarbij de reacties van met name de medische wereld en de overheid de zaak eigenlijk vooral erger maakten. Veel slachtoffers zijn daardoor wel geholpen of gered maar de nevenschade op menselijk en sociaal-economisch terrein is enorm en groeit nog steeds, we zijn er nog niet!

Ik heb het, net als iedereen, over me heen laten komen maar wel met veel frustratie, veel zorgen ook. De hele ontwikkeling was voor mij een uitvergroting van mijn persoonlijke Corona verhaal. Want hoewel dat in het begin voor mij niet duidelijk was, had ik in 2018 op een internationale conferentie een voorloper en soortgenoot van Corona, namelijk het SARS-virus opgelopen. Dat had al in die tijd maar ook later mijn gezondheid behoorlijk aangetast. Ik ben er toen mee naar de dokter gestapt, die constateerde terecht dat m'n longen niet in orde waren en verwees me door. Er werden bij het AMC in Amsterdam waar ik eerder wegens een longabces opgenomen was geweest, allerlei tests gedaan, foto's en een scan gemaakt. Corona was toen nog niet in beeld, niemand stelde een andere diagnose dan dat het restverschijnselen waren van die eerdere operatie; er was wat littekenweefsel maar het ging wel over, geduld. Toen de klachten aanhielden en er oedeem bij kwam (vocht in de benen en achter de longen) kreeg ik weer onderzoek en als medicatie plaspillen en weer scans en foto's in het AMC maar eigenlijk dezelfde diagnose. Het zou ook nog aan m'n hart kunnen liggen, misschien had ik wel hartfalen, dus ook daar maar pillen voor.

Long Corona werd eerst niet (h)erkend

Het werd niet echt beter, ik bleef moe, af en toe depressief, had geen smaak, hield veel vocht vast; ik werd niet meer de oude. Ik speurde het internet af en kreeg door, dat ik de symptomen van het Post-SARS Syndroom vertoonde. Daar was in Azië veel over bekend want SARS had daar al eerder behoorlijk huisgehouden. Maar hier wisten de huisarts en de longartsen van het AMC van niks. Dat syndroom kenden ze (nog) niet, ik beeldde me misschien maar wat in. Ook een organisatie als het Longfonds kende het niet, mijn posts op hun Coronaplein site werden al snel gecensureerd, want ik zou mensen maar bang maken. Onterecht, want de nare waarheid over het Post-SARS Syndroom is namelijk dat dit in een aantal gevallen nooit overgaat, de longblaasjes zijn dan onherroepelijk beschadigd. Dat wilde men niet horen, al waren er veel reacties van andere patiënten op dat Coronaplein met vergelijkbare klachten. Ik vertelde daar wat mijn ervaringen waren en hoe men me had behandeld maar dat ik daarbij de professor van het AMC bij naam noemde was onvergeeflijk, ik werd er af gegooid.

Dat was de situatie tot de zomer van 2020, toen de eerste verhalen begonnen op te duiken over wat nu Long Corona heet en feitelijk Post-SARS/ CoVid Syndroom was. Er werd toen wel een goed onderzoek (door prof. Martijn Spruit van het CIRO) gedaan. Men probeerde het nog even als tijdelijk en overgaand te benoemen

maar ondertussen is duidelijk dat Long Corona sommigen, waaronder ikzelf, tot half-gehandicapte maakt en er is tot dusver alleen maar wat symptomatische verlichting te bereiken.

Waarom dit boek?

In de titel gebruik ik het woord fuckup, dat trekt de aandacht en ik denk inderdaad dat er van alles fout is gegaan. Daar gaat het eerste deel van dit boek over maar dat impliceert niet dat er geen goed werk is geleverd en zinnige beslissingen zijn genomen. Heel veel mensen hebben meer dan hun best gedaan, levens gered, en ze verdienen ook meer dan een schouderklopje. De tijd zal leren of de Nederlandse aanpak goed heeft uitgepakt. Voorlopig zijn we nog geen internationale Corona-aanpak topper.

Willen we wat leren van de hele situatie dan is kritisch kijken naar de fouten nodig. Even de roze bril afzetten en, in het tweede deel, vooruit kijken. Welke uitdagingen liggen voor ons?

Waarom wil ik alles nog een keer oprakelen? Dat is zeker omdat het mij helpt mijn frustratie over hoe het gegaan is van me af te schrijven maar ook omdat er te veel niet gezegd is; er is niet genoeg vooruit gekeken, het bleef allemaal bij brandjes blussen. Dat ik erover schrijf is niet nieuw voor me. Ik ben altijd een soort media-activist geweest, had m'n eigen onafhankelijke televisiestation in Amsterdam (Kleur-net), was actief als columnist, journalist en organiseerde een aantal keren een referendum. Dat was vaak werken in de frontlinie, veel reizen, veel confrontaties en demonstraties, veel plaatselijke politiek ook. Gebeurtenissen als de dood van een zwerver in Bureau Warmoesstraat, de G8 demonstraties en politiegeweld in Genua in 2001 en de rellen rond de Eurotop in 1997 staan me nog helder bij. Politiegeweld, liegende voorlichters zoals destijds Klaas Wilting, draaiende politici, belangenverstrengeling. Ik heb het meegemaakt en er op de buis of in de krant en in publicaties verslag van gedaan. Veel tegels gelicht, veel gespit en veel rotzooi in het openbaar bestuur aan de kaak gesteld.

Toen dan ook in 2020 het hele spektakel dezelfde trekjes van paniekerig reageren en misleiding begon te vertonen, en zeker toen in het voorjaar van 2021 de demonstraties op het Museumplein en het Malieveld in beeld kwamen, was dat een trigger. Ik kon er zoals veel anderen met mij, niet omheen. De Corona-crisis was niet alleen in de ziekenhuizen, het was overal. In de kranten, op de televisie, websites, blogs en vlogs, in documentaires en de persconferenties op dins-

dag maar ook wat er via de sociale media werd gedeeld, de informatie-tsunami over deze crisis kon niemand ontgaan.

Dat nog een keer oprakelen is genoeg reden voor een boek maar heeft dus zeker te maken met mijn persoonlijke frustratie, met herinneringen aan mijn meer actieve tijd als journalist en cameraman. Door te luisteren naar kritische commentaren begon ik te merken hoe men consequent rommelde met de informatie en de cijfers. Daar kwam dus bij hoe ik zelf opliep tegen het medische bastion. Corona was en is voor velen natuurlijk een ramp; het was allemaal zeer beperkend en ernstig. Dat gevoel werd gevoed door doemdenkerig en bangmakend nieuws in de publieke media en mededelingen van hogerhand. Er kwamen naar mijn mening overdreven maatregelen maar over weerstand opbouwen en immuniteit verbeteren hoorde je niemand. Al die maatregelen werden, vaak vrij plotseling en van bovenaf opgelegd, per persconferentie afgekondigd. Geen discussie mogelijk. De politiek (het parlement) mocht achteraf soms nog een stempeltje zetten maar echte twijfel kreeg nauwelijks een kans. Die maatregelen waren toch nodig, zo werd benadrukt en we moesten het vooral ‘samen’ oplossen. Dat de burger, de eerstelijns gezondheidszorg en de rest van de samenleving niet werden geraadpleegd viel in het begin niet eens op.

Dat alles maakte me boos, ook wel opstandig. Aangezien ik al boeken schreef over veel onderwerpen zoals rituelen, identiteit en PTSS, ook in samenhang met wetenschappers uit de VS zoals prof. Stanley Krippner, ging ik me verder verdiepen in Corona. Wat was er bekend en wat werd er misschien over het hoofd gezien?

Ik kwam er bijvoorbeeld snel, in februari 2020 al, achter dat in de veterinaire wereld een profylaxe (bescherming) tegen Corona-griep bij dieren werd gebruikt op basis van een specifieke darmbacterie, de *Enterococcus faecium*. Waarom keek niemand daar naar als middel voor de mens? Als probiotica middel is een kweek daarvan gemakkelijk in te nemen en erg goedkoop te maken. Het was al gewoon te koop bij de drogist. Maar vrijwel niemand was dat opgevallen, hoewel veel virologen een veterinaire achtergrond hebben. Ik schreef daar artikelen over op *academia.edu*, een wetenschappelijk platform waar ook mijn boeken en andere artikelen staan, maar veel reacties kwamen er niet, ondanks de referenties naar andere publicaties. Mijn postings erover op het Coronaplein van het Longfonds werden natuurlijk direct gecensureerd, alleen de ‘officiële’ aanpak zou helpen, de rest was kwakzalverij en zou mensen maar op vreemde gedachten brengen. Ik kom er later in dit boek op terug.

Gaandeweg liep ik tegen veel meer rare dingen op. Over de ellende om adequate ondersteuning en zorg te krijgen kan ik nog wel een boek schrijven. Bij de bureaucratie en de wantrouwige instelling bij de SVB (sociale verzekeringsbank) verbleekt de toeslagen affaire. En de voorlichting, het gedoe met de cijfertjes, er klopte niks van, wetenschappelijk gezien was en is het gatenkaas. Ook het aantasten en per decreet opdoeken van de mensenrechten en de teloorgang van de grondwettelijke garanties maakte me kwaad. Ik sprak daar uitvoering over met prof. Cees Hamelink, hoogleraar op dat gebied.

Mijn vondsten en inzichten deelde ik via internet en e-mail. In het begin was er nog niet veel censuur, later moest dat vaak met codewoorden, anders gingen de fact-checkers lastig worden.

Veel van wat er in dit boek staat is dus al eerder geschreven en naar buiten gebracht maar ik heb het wel geactualiseerd.

De reden om die schrijfsels nu, in mei 2021, bij elkaar als boek uit te brengen en aan te vullen tot een consistent geheel heeft ook te maken met de politieke ontwikkelingen. Misschien dat dit boek sommige mensen in Den Haag aan het denken zet. Ik ben dan ook blij dat Wybren van Haga, één van de belangrijkste Corona woordvoerders in het parlement, een introductie heeft willen schrijven.

Om het niet al te verwarrend te maken heb ik afgezien van hele reeksen bronvermeldingen en referenties, daarvoor verwijst ik naar mijn publicaties op de *academia.edu* website.

Hoop en vertrouwen

De lezer zal zich afvragen waarom ik bij zo'n kritische opstelling toch verwacht, dat er sprake is van een mogelijk nieuw begin, van een kantelmoment. Ik hoop namelijk dat we van de hele situatie zullen leren en er beter gaan uitkomen. Dat heeft te maken met het idee dat niks toevallig gebeurt en dat tegenslagen vaak ook kantelpunten zijn, momenten waarop een nieuwe weg ingeslagen kan worden. In mijn leven heb ik, met veel pijn en moeite, uiteindelijk begrepen dat tegenslagen en ziekte uiteindelijk lessen zijn. We kunnen er iets van opsteken. Het is geen noodlot of toevalligheid maar komt op ons af als uitdaging, als een kans om iets of onszelf te veranderen. Om dat besef in benarde situaties toe te laten is soms erg moeilijk. Deze in essentie positieve instelling is mijn persoonlijk perspectief, niet rationeel te verdedigen maar wel diep gevoeld en doorleefd.

Kan ik dus de Corona-crisis zien als een les en een waarschuwing aan de mensheid dat er iets moet veranderen? Dat klinkt als een zwerige wappie-opstelling maar wie beseft dat we vooral de laatste

eeuw nogal slordig zijn omgegaan met milieu, grondstoffen en de natuur kan dit misschien meevoelen. Het is tijd om ons te bezinnen op wat we de aarde (en onszelf) hebben aangedaan en dan is de Corona-crisis een krachtige en ongemakkelijk waarschuwing maar misschien een begin van een grote verandering. Misschien wel een paradigma verschuiving die veel verder gaat dan wat minder reizen en thuiswerken. Dit boek verkent de omtrekken van die verschuiving, waarbij we kunnen leren van het verleden maar vooral positief naar de toekomst kijken.

Ik wil niet de ‘officiële’ waarheid nog eens inwassen of die verdedigen, dat laat ik graag aan anderen over. Dit boek is vooral een kritisch kijken naar wat er hier gebeurde. Niet zozeer op basis van wat er in de media en vooral op de sociale media allemaal over gezegd en gespeculeerd werd maar door eigen ervaringen en inzichten in een verband te plaatsen. Dat levert een vrij persoonlijke mening op, een subjectieve visie maar wel één die is doorvoeld en tegen het licht van m’n ‘geweten’ is gehouden. Dat klinkt heel onwettenschappelijk maar zoals steeds duidelijker wordt, is dat de manier hoe wij mensen tot een mening en beslissingen komen. En beslissingen moesten we nemen: gaan we mee met de lockdown, nodigen we wel of niet vrienden uit, raken we onze kinderen en kleinkinderen nog aan, laten we ons vaccineren of geloven we in onze weerstand, verplichten we anderen tot vaccinatie, mondkapjes, handwassen, gaan we niet meer onnodig reizen en alleen winkelen? Het was nogal wat en het is nog niet voorbij.

Dit boek is in zekere zin een oproep: burger, denk voor jezelf, ga niet mee met wat wie dan ook je opdringt maar beslis zelf. Niet alleen in het stemhokje maar iedere dag, want wij zijn het die de banken, de overheid, de medische wereld, de marketing experts, de sociale media platforms en de instituties aansturen en al dan niet hun gang hebben laten gaan.

Dat is wat ik wil laten zien in dit boek en dat mag best wat anders uitpakken dan wat u denkt of de deskundigen vinden. Het is hier en daar behoorlijk alternatief en zelfs wat revolutionair. Maar het is maar een persoonlijke mening, misschien ook niet voldoende gefundeerd of beperkt in diepgang en misschien denk ik er over een tijdje weer anders over. Maar dat maakt niet uit, het is ook een oproep om uw eigen geluid, uw (onderbuik-)gevoel en uw ervaringen te delen.

2 Wat is Corona nu eigenlijk

We zijn overvoerd met zogenaamde informatie over Corona, CoVid, Sars/CoVid-2 of hoe het verder ook genoemd wordt. In dit boek hou ik het gemakshalve maar bij de aanduiding Corona, want morgen heet het weer anders. Een korte schets van wat dit virus is en aanricht.

Het gaat om een virus dat zich manifesteert met verschijnselen die aan griep doen denken en dat een specifieke vorm heeft, met uitsteeksels die op kroontjes lijken, vandaar de naam Corona. Er zijn ook andere Corona-achtige virussen, die bijvoorbeeld bij dieren al veel langer bekend zijn.

Het virus dat COVID-19 veroorzaakt, wordt voornamelijk verspreid via vochtdruppeltjes die vrijkomen als een besmette persoon hoest, niest of uitademt. De druppels zijn te zwaar om in de lucht te blijven hangen en dalen snel neer op de grond of andere oppervlakken. Heel kleine druppels (aerosolen) blijven wel hangen en daarvoor is goede ventilatie nodig. Aerosolen zijn de gevaarlijkste verspreiders van virusdeeltjes, iets waar Maurice de Hond heel duidelijk in was.

De meest voorkomende symptomen van Corona zijn koorts, droge hoest, vermoeidheid. Minder vaak voorkomende symptomen zijn pijn in het lichaam, keelpijn, diarree, bindvliesontsteking, hoofdpijn, aangetast smaak- of reukvermogen, huiduitslag of verkleuring van de vingers of tenen.

Corona, de naam wordt steeds aangepast en ging via COVID-19 naar SARS/CoVid-2 maar ik hou het dus maar op Corona, bereikt verschillende mensen op verschillende manieren, maar meestal door de lucht. De meeste mensen die besmet raken, hebben lichte tot matige symptomen en herstellen zonder opgenomen te hoeven worden. Er is wel een sterftekans, die wat hoger ligt dan bij 'normale' griep maar niet alarmerend hoger.

Het virus is erg besmettelijk, kan zich exponentieel snel verspreiden, de reproductiefactor R geeft aan hoe snel dat gaat in een bepaalde groep (populatie). Het virus greep om zich heen, vanuit China bereikte het, met besmette mensen meereizend, uiteindelijk vrijwel de hele wereld. Al snel benoemde de WHO (World Health Organization) de Corona uitbraak tot een pandemie. In veel landen ging het razend-

snel, was er exponentiële groei van de besmettingen, werden miljoenen mensen positief getest en deels ziek, in sommige landen als de VS of Brazilië zelfs tientallen miljoenen mensen.

Er is van veel kanten kritiek geweest, zeker op de aanpak in het begin. Ondermeer is er een rapport vanuit de WHO¹ dat aangeeft dat men de pandemie niet erg goed heeft aangepakt, en er ernstige fouten zijn gemaakt. De onderzoekers zijn duidelijk in het rapport. Regeringen waren onvoldoende voorbereid en reageerden te traag en terughoudend. De WHO kon geen vuist maken, politiek leiderschap ontbrak en landen die de ernst van het virus onderschatten, werden daar niet of onvoldoende op aangesproken. Dat klinkt dus ook als een behoorlijke ‘fuckup’.

Besmettingsgevaar, asymptomatisch

Besmetting betekent dat je Corona-virionen overdraagt aan een ander, die dan ook drager wordt en afhankelijk van het immuniteitsniveau al dan niet ziekteverschijnselen vertoont. Bij symptomatische infecties, dus met duidelijke symptomen, begint volgens het RIVM de besmettelijke periode 2 dagen voor de start van de klachten, en eindigt als de persoon 24 uur klachtenvrij is en minimaal 7 dagen na start van de symptomen. Het signaleren van besmetting (transmissie) en het nagaan van de contacten (contactonderzoek) door een ‘besmetter’ en dan quarantaine is een kernpunt van de strategie. Asymptomatisch is een begrip dat steeds weer opduikt, maar niet erg goed is gedefinieerd. Het algemene idee is dat je asymptomatische Corona-patiënt kunt zijn en dan geen duidelijke symptomen als koorts, hoesten, smaakverlies en dergelijke hebt. Er wordt echter vaak geen onderscheid gemaakt tussen pre-symptomatische en asymptomatisch patiënten.

De pre-symptomatische episode bij mensen die later echt ziek worden kan 1-5 dagen duren. Asymptomatische infectie betekent dat je wel virionen draagt, maar geen ziekteverschijnselen vertoont.

Omdat vrijwel iedereen ondertussen (mei 2021) wel wat virionen heeft binnengekregen maar qua afweer daar goed mee omgaat, zou je kunnen zeggen dat bijna iedereen asymptomatisch is. Bij wat minder goede afweer zou je dan wel besmettelijk kunnen zijn, volgens de GGD wel veel minder besmettelijk.

1 Rapport van onafhankelijk comité (11 mei 2021) in opdracht van WHO-directeur Tedros Adhanom Ghebreyesus,

Behandeling

Tegen een virus helpen geen geneesmiddelen, je kunt hoogstens proberen de conditie van een patiënt te ondersteunen, zuurstof toedienen, zorgen voor de vochtbalans en belemmeringen zoals verstopping van de longen tegengaan. Als het Corona virus de weerstand van een patiënt al zodanig heeft aangetast dat er andere kwalen een bedreiging gaan vormen zoals longontsteking, dan kan antibiotica helpen. Soms is het nodig de longen kunstmatig te beademen en op de buik liggen heeft dan zin.

Er zijn wel stappen gemaakt in de behandelplannen. De sterftekans is aanzienlijk afgenomen. De nadruk ligt niet meer zo op het bestrijden van longontsteking maar op toedienen van zuurstof en het voorkomen van bloedstolsels (micro-clots) in de bloedvaten van de longen, die de zuurstofopname beperken. Bloedverdunners zoals Aspirine en Heparin kunnen hierbij helpen.

Het hele probleem van de mankerende zuurstof verzadiging (Oxygen Saturation) waardoor mensen voortijdig overleden, is beter in beeld. Normaal moet die boven de 95% liggen. Als dat daalt tot minder dan 70% (hypoxia) gaat het mis maar bij Corona merk je dat niet of niet snel genoeg (happy of silent hypoxia heet dat). Gelukkig is dat vrij eenvoudig te meten met goedkope oximeters. Die zuurstofproblematiek, de hypoxia, is waarom veel Corona patiënten overleden. Daar zijn antivirale middelen zoals Favipiravir en Remdesivir voor ingezet. Over de werking van Remdesivir is wel twijfel, de WHO raadt het af, hier is het goedgekeurd, het is te proberen. Ook wordt wel Colchicine voorgeschreven, een middel tegen jicht.

Een ander symptoom is de Cytokine Storm, als het eigen immuunsysteem overdreven gaat reageren. Daar werd onder meer bij Donald Trump een steroïde, Dexamethason, een bijnierschorsormoon, voor ingezet maar ook dat is niet helemaal zeker, al is de WHO er wat positiever over. De hele medische aanpak, hoe het virus werkt, zich vermenigvuldigt, het werken met zuurstof, medicijnen of beademing, dat laat ik verder maar aan de artsen en de medische literatuur over.

Verzet tegen alternatieve profylaxe en geneesmiddelen

Het gebrek aan echt goed werkende geneesmiddelen was natuurlijk bedreigend, zeker in het begin. En dat had wel een ander effect, men ging op zoek naar alternatieven. Er kwamen allerlei suggesties, zoals dat Chloroquine en hydroxychloroquine, samen met zink en azitromycine verlichting zou kunnen betekenen, mits het snel na de besmetting werd toegediend. Maar dergelijke berichten werden snel

door de Inspectie Gezondheidszorg, de apothekersvereniging KNMP en het huisartsengenootschap NHG aangepakt, dat mocht niet en kon niet, was gevaarlijk en verboden. Tamelijk overdreven, die reacties. Het anti-malaria middel en reumamedicijn werd al heel lang voorgeschreven en bijwerkingen waren minimaal. Later waren er berichten dat het toch zou werken maar dan inderdaad vrij snel na besmetting.

Ook kwam het alternatieve circuit met aanbevelingen, bepaalde supplementen en vitamines zouden de weerbaarheid verhogen. Geen onredelijke gedachte, wat extra vitamine C, D3, K2, Omega 3, zink. Het kan niet veel kwaad en misschien helpt het inderdaad. Ook uit de homeopatische hoek werden remedies gesuggereerd en de ayurvedische genezers kwamen met bepaalde kruiden en stoffen, De gevestigde orde kwam echter in het geweer, het was allemaal kwakzalverij, het werd op één lijn gesteld met toverdrankjes uit het oerwoud, levensgevaarlijk. Artsen mochten alleen het advies van de WHO (World Health Organization) en het RIVM volgen.

Vaccinatie; de heilige graal

Een van de kernpunten in de hele discussie is de vaccinatie. Ik ga eerst maar in op dit heikele punt, omdat het zo centraal staat in hoe de media, de overheid en de demonstranten er over denken.

Werkt het, wat kost het, moet het verplicht worden, mag er of moet er indirecte druk worden uitgeoefend, zitten we aan steeds meer vaccinaties vast als het virus muteert? Vragen genoeg maar echte harde feiten en zekerheid over de effecten van de vaccins is er eigenlijk niet. Dat kan nog komen als de brede vaccinatie, die nu op gang is gekomen, de besmettingen echt terugdringt zoals het er nu uitziet, maar is verdere dwang dan nog nodig?

Hoe het zo ver heeft kunnen komen is me een raadsel maar vanaf het begin was vaccinatie de enige strategie die werd gepropageerd. Behandeling, preventie, er waren wat protocollen waar men angstvallig aan vasthield maar de vaccinatie-vlag werd steeds harder gezwaaid, dat moest de oplossing brengen. Dus werd er haast gemaakt, miljoenen en miljarden alvast overgemaakt naar de ontwikkelaars, deals gemaakt over aantallen en keek men niet erg kritisch naar de randvoorwaarden, naar hoe de test-populaties waren samengesteld, naar lange termijn effecten, naar onderliggende kwalen als probleem bij vaccinaties. En toen er dan eind 2020 eindelijk vaccins waren, struikelde men over elkaar om de vaccinatiemachinerie op gang te brengen, kwam er in een aantal landen zelfs ge-

dwongen vaccinatie en prikte men maar raak. De dubbelblinde controlegroep van de fabrikanten werd ook maar nageprikt, wetenschappelijk een doodzonde maar behalve wat verontruste deskundigen viel dat niemand op, de politiek had het te druk met het pronken met de vaccinatie-veren!

Er wordt wel gesuggereerd, dat dit allemaal door de farmaceutische industrie (Big Pharma) werd gemanipuleerd, er zouden immers grote winsten in het verschiet liggen en mensen als Gates zouden hier achter zitten maar dat klonk me wat overdreven in de oren, want als meer dan 70 bedrijven proberen een vaccin te ontwikkelen is er zeker sprake van concurrentie en natuurlijk zou de eerste met een werkend vaccin (dat bleek Pfizer te zijn) de hoofdprijs binnenslepen maar zo wordt het neo-liberale vrijemarkt-spel nu eenmaal gespeeld. Big Pharma probeert best weg te komen met wat gerommel en beperkte testen, manipuleert zonder twijfel de markt, de medische professionals en de instanties die goedkeuring moeten geven (het hoofd van de EMA was daarvoor lobbyiste voor de farmaceutische industrie) maar is dat nieuws? Ik moet er vaak op wijzen, dat we als consumenten medeschuldig zijn, want het zijn onze pensioenfondsen die veel geld steken in die farmaceutische industrie, omdat daar zulke enorme winsten gemaakt kunnen worden. Hebben wij daartegen geprotesteerd, als aandeelhouders op afstand onze pensioenfondsen gedwongen om invloed uit te oefenen?

Vaccinatieplicht, vaccinatiepaspoort

Er is veel geschreven en gezegd over vaccinatie, over de werking, de effectiviteit, de argumenten pro en contra. Voorlopig blijft het een individuele keus maar ook een splijtzwam in de samenleving. Je bent voor en staat in de rij, of je bent tegen en gaat de straat op, zelfs in families is dit een heikel punt geworden, laten merken dat je tegen bent valt niet altijd goed.

Vaccinatieplicht ligt hier erg gevoelig, daarin wijkt ons land nogal af van andere landen in Europa en in Israël is dat gewoon doorgevoerd (met een uitzondering voor de orthodoxen). Verplicht vaccineren kan direct of indirect, bijvoorbeeld door voor reizen wel vaccinatie te eisen. Men wil ook in Europa een vaccinatie-paspoort (certificaat) en dat is eigenlijk indirecte druk.

Het Europees Parlement stemde eind april in met de invoering van een EU-breed, erkend en gratis EU COVID-19-certificaat waarmee de houder bewijst dat hij tegen COVID-19 is ingeënt, recent negatief is getest op het coronavirus, of is hersteld van

COVID-19 en voldoende antilichamen heeft. Met het bewijs moet vrij reizen binnen Europa in coronatijd gemakkelijker worden.,

Zeker de landen die van het toerisme moeten leven, zijn daar dus helemaal voor. Dit gaat dus niet om een vaccinatieverplichting, een negatieve test is voldoende en als je volgens de dokter Corona hebt gehad, dan mag dat ook.

In Nederland ligt verplichte vaccinatie moeilijk, de tegenstanders van een directe of indirecte vaccinatieplicht wijzen op de grondwet, de integriteit van iemands lichaam, het ligt ook religieus niet zo simpel. De anti-vaxxers zijn tegen omdat ze het niet vertrouwen, ze willen afwachten of er bijwerkingen komen, of ze willen het gewoon niet. Een directe verplichting zit er politiek niet in maar indirecte druk, daar zijn nogal wat partijen niet vies van. Er werden allerlei suggesties gedaan. Werkgevers en ondernemers werd aangeraden na te denken over zo'n verplichting. De reisbranche zag het wel zitten en in de zorg en ook in de medische hoek leek een verplichting wel enige steun te krijgen.

Nu overigens blijkt, dat niet 10% maar misschien wel 25% van de bevolking niet wil, draait men wat. Dat is een te grote groep, die kun je niet negeren, dat blijkt wel uit de protesten en demonstraties.

Dus is de aandacht wat verschoven naar een test-verplichting. Niet voor iedereen maar als je mee wilt doen, naar festivals gaan, restaurants, evenementen. Dat lijkt af te stevenen op een hele test-samenleving, ik kom daar later op terug in hoofdstuk 18.

Argumenten pro-vaccinatie

Bij alle kritiek op de vaccinatie-druk is het misschien goed om te beseffen dat macro-economisch en sociaal gezien die brede vaccinatie en daarmee sneller bereiken van de groeps-immuniteit heel verstandig is. Je zou kunnen zeggen dat daarmee een collectief voordeel (namelijk het bestrijden van het virus voor de de hele samenleving) behaald kan worden, dat zo groot is dat de individuele risico's daartegen wegvallen. De risico's zijn niet groot en bijna verwaarloosbaar, stelt men steeds, maar ze zijn er natuurlijk wel. Ook speelt mee, dat ziek worden niet ongevaarlijk is, er gaan nog steeds mensen dood en het aantal mensen met 'long Corona' loopt in de tienduizenden. Je bent met een prik beter beschermd en dat is een veilig gevoel. Dat is een afweging naast dat collectieve argument, je doet het voor de ander.

Dat is nu het probleem, we weten niet precies wat die individuele risico's zijn, welke bijverschijnselen er kunnen optreden, op korte termijn en wat zich misschien later nog manifesteert. Dat laatste is voor veel mensen toch een probleem, men wil nog even afwachten met vaccineren.

Er zouden specifieke risicofactoren kunnen zijn zoals onderliggende ziektes of condities, die het voor een specifiek individu gevaarlijker maken. Het gedoe met inperken van de groepen bij het AstraZeneca vaccin maakte wel duidelijk dat de deskundigen daar soms verschillend over denken, sommige landen gebruiken die vaccins niet meer, hier wordt het wel veilig gevonden (voor 'n beperkte groep 60+). De hele testprocedure is natuurlijk wel versneld, de haast om met een vaccin te komen heeft de normale, langjarige test-trajecten voor geneesmiddelen omzeild; in wezen zijn de vaccins nog steeds experimenteel en hebben de fabrikanten heel slim de risico's voor zichzelf afgedekt en die aan regeringen overgedragen.

In het algemeen zijn er valide redenen, waarom een individu geen vaccinatie wil. Men kan en mag zich afvragen of specifieke vaccinatie op zich misschien wel werkt maar wat doet het met je algehele immuniteit? Of men denkt nu nog niet en wil eerst afwachten hoe het allemaal uitpakt of men wil het fundamenteel niet, er zijn ook religieuze redenen. Men aarzelt misschien omdat men nare ervaringen heeft met andere vaccins, twijfelt aan de lange termijn effecten of omdat men het gewoon niet wil. Dat kan zijn omdat men niet goed is geïnformeerd, lid is of zich aansluit bij een bepaalde groep maar dat maakt principieel niet uit, ieder mens heeft recht op z'n eigen mening. De integriteit van ons lichaam is in de grondwet en in de mensenrecht verdragen gegarandeerd. Daar overheen stappen omdat het in het collectieve belang is, vraagt nogal wat.

Het is uiteindelijk een afweging, het individuele belang en de individuele rechten, of het algemeen belang. In een totalitaire staat kan de overheid vaccinatie gewoon verplichten maar moet dan rekenen met misschien heel sterke weerstand en burgerlijke ongehoorzaamheid van de anti-vaxxers. Die beroepen zich op hun recht op lichamelijke integriteit en vinden ook indirecte druk verwerpelijk. Er zijn genoeg protesten en demonstraties! Het fanatisme ligt op de loer, mensen kunnen naar verzet of regelrecht geweld neigen.

3 De eerste reacties, de paniek, de maatregelen, de lockdowns

Er was in februari 2020, toen vanuit China de berichten over het Corona virus en de eerste slachtoffer binnenkwamen, in eerste instantie paniek. De overheid schrok wakker, de medische wereld werd verrast en er werden in de haast en soms een beetje ondoordacht maatregelen voorgesteld en snel ingevoerd, die soms te weinig maar soms ook te veel waren.

Er werden fouten gemaakt, er vielen gaten in de afscherming. Door de wintersport en later carnaval kwamen er exponentieel meer patiënten. Men moest wat doen en dat ging niet altijd goed. Er was geen behandelplan, geen protocol, dus ging men aan de slag zoals gebruikelijk bij zware griep en longontstekingen. Er werden soms verkeerde behandelingen voorgeschreven, men schreef ruimhartig antibiotica voor en gaf zuurstof suppletie maar echte geneesmiddelen waren er (nog) niet. De maatregelen zoals de ‘intelligente’ en later meer strikte lockdowns werden ingevoerd en feitelijk opgelegd zonder dat men precies wist wat de gevolgen zouden zijn. Mogelijk zijn daardoor onnodig slachtoffers gevallen en schade aangericht, maar het was in het begin duidelijk een kwestie van proberen en leren.

De druk op de zorg

Er werd een Outbreak Management Team (OMT) gevormd, lekker modieuze kreet, men had het ook Corona Rampen Overleg kunnen noemen en daar zaten vooreerst vooral medici in, virologen, epidemiologen, mensen uit de wetenschap en ziekenhuis bobo’s. Het grote aandachtspunt voor het OMT en de regering is steeds de druk op de zorg geweest. Te weinig bedden, te weinig personeel, niet genoeg beademingsapparatuur, de angst voor code zwart met het angstaanjagende ‘triage’ begrip. Men wilde voorkomen dat er gekozen moest worden wie behandeld zou worden en dus mensen daarom zouden sterven.

De nadruk op Corona, dat in feite in de ziekenhuizen en bij de GGD’s een prioriteit werd, had natuurlijk invloed op de beschikbaarheid van faciliteiten voor andere aandoeningen, operaties en behandelingen. Dat werd steeds opgerakeld maar zelden met rationele en harde cijfers onderbouwd, het voelde soms als stemmingmakerij. De medische wereld kon toch zelf beslissen waar de prioriteiten lagen, alle capaciteit overhevelen naar Corona leek te veel

op paniek. Die stemming had niet alleen invloed op de ziekenhuiscapaciteit voor andere behandelingen, de burgers zelf gingen minder snel naar de dokter en de eerstelijnszorg verwees ook minder snel.

Lockdown, isolatie, handenwassen, 1,5 meter samenleving

Het idee kwam uit China overwaaien, waar men de burgers soms gewoon wegsloot. Isoleer de besmette burgers, zorg dat besmette personen de anderen niet kunnen besmetten, isoleer eventueel maar iedereen en accepteer maar dat de economie dan plat komt te liggen. Niet goedschiks, dan maar kwaadschiks, de televisiebeelden uit Wuhan waren duidelijk.

In ons land maar ook verder in de westerse wereld wist men in het begin niet wat te doen en deed maar na, wat met in China blijkbaar verstandig vond. Eerst nog beperkte maatregelen maar geleidelijk aan steeds meer beperkingen. Dat daarvoor allerlei burgerrechten even in de ijskast moesten, daar werd overheen gestapt; de urgentie was toch duidelijk.

De medici waren de pleitbezorgers van de beperkingen. Ze vreesden vooral overbezetting van hun faciliteiten en zagen aankomen dat er hele nare keuzes gemaakt zouden kunnen komen, namelijk wie wel en wie niet te behandelen. Dergelijke keuzes zijn overigens niet nieuw, voor bepaalde behandelingen en geneesmiddelen of orgaantransplantaties moet men dergelijke keuzes maken maar nu werd die angstige mogelijkheid van ‘zwarte triage’ wel erg opgespeeld. Maar was dat niet een beetje voor de Bühne, zeker bij de tweede en derde golf?

De capaciteit qua bedden was beperkt maar dat kwam niet uit de lucht vallen. Jaren bezuinigen door de kabinetten Rutte had gevolgen gehad, in aantallen bedden en intensive care (IC) faciliteiten. En toen na de eerste golf logischerwijs geïnvesteerd moest worden in meer bedden en in opleiding van IC-personeel werd dat blijkbaar niet gedaan, met paniek toen het toch weer dreigde mis te lopen qua aantal gevallen. Krokodillentranen, weggepoetst eigenbelang van ziekenhuisdirecties die hun volbezette locaties leuk zagen draaien en dus helemaal niet wilden investeren in nieuwe capaciteit. Er zou achteraf eens geturfd moeten worden, hoeveel verdienden de medisch specialisten, maatschappen, etc. in 2020 en 2021, welke reserves van de ziekenhuizen werden opgebouwd of gingen teniet, hoeveel winsten (of verliezen) werden er weggestopt?

Maar had de regering (en het OMT) dat dan na of zelfs tijdens de eerste golf niet moeten constateren en wel moeten zorgen voor capaciteit en flexibiliteit? Niet wachten tot het weer te laat was en dan paniek zaaien, dramatisch wijzen op hoe 'normale patiënten' niet geholpen konden worden. Misschien de verantwoordelijkheid meer leggen bij de eerstelijnszorg. Pas onlangs mochten huisartsen zuurstof gaan voorschrijven, iets wat helemaal niet zo ingrijpend is en met relatief goedkope apparatuur kan. Ik heb, als particulier betaald, al langer een zuurstofding naast m'n bed staan, kostte 500 euro tweedehands en het helpt me echt bij m'n 'Long Corona' (Long CoVid) klachten. Maar m'n zorgverlener wil daar niets van weten, het staat niet in het protocol!

We zitten dus met scheefgroei, uitgestelde investeringen in de zorg, het beknibbelen op de beloning van het medische personeel (wat je het voetvolk zou kunnen noemen, de mensen die met enorme inzet en liefde op de werkvloer de pandemie te lijf gingen).

Er valt de regering en de medische establishment wel degelijk wat te verwijten, zoals dat men een te beperkte groep raadpleegde. Het Outbreak Management Team zat vol medici, epidemiologen, virologen maar gewoon gezond verstand en eens nadenken over de maatschappelijke gevolgen van isolatie en lockdown ontbrak een beetje. Later raadpleegde de regering de planbureau's en de Nederlandse Bank maar kritische mensen zijn nooit eens uitgenodigd op het torentje, die zochten en vonden alternatieve media voor hun verhaal. De middenstand, de ondernemers, de economen maar ook psychologen en sociaal wetenschappers hadden veel kunnen bijdragen aan een evenwichtiger beleid. Ze hadden kunnen zorgen voor meer steun voor de maatregelen maar ze kregen geen gehoor.

Gelegenheidswetgeving

Ons land kent, nog uit de Duitse tijd, noodwetten, Die zijn bedoeld om maatregelen mogelijk te maken die echt urgent zijn. In eerste instantie werd daar terecht een beroep op gedaan, er moest snel wat gebeuren. Maar gaandeweg werden maatregelen genomen die helemaal niet zo urgent waren, die best eerst door het parlement bekeken zouden kunnen worden, met raadpleging van betrokkenen en bijvoorbeeld de juridische experts, de Raad van State, etc. De wettelijke basis was zwak en werd steeds zwakker, dus moesten er gelegenheidswetten gemaakt worden die men dan maar weer (tijdelijke) Noodwet noemde en waar het parlement in oktober 2020 mee instemde. Zo ging dat ook met de latere aanpassingen, de eerste versie rammelde nogal. Juridisch gezien en qua basisrechten was het allemaal nogal vaag en er kwam een storm van protest maar het

parlement stempelde braaf af met wat kleine aanpassingen. Hetzelfde gebeurde met de test-wet. Nood breekt wet en het doel heiligt de middelen; zo oefenen dictators altijd hun macht uit!

Lockdowns

Het was een soort achtbaan, al die maatregelen, soms wat versoepeling maar meestal nog meer, nog beperkender, sluit je maar op, werk thuis, geen gasten ontvangen, mondkapjes, de anderhalve meter samenleving, avondklok, etc. Het werd allemaal per decreet en zonder inspraak opgelegd of zodanig zwaar gemaakt dat je er niet aan kon ontkomen. Dat bestuurlijke dwangmiddelen, als er geen echt grote haast is, niet zonder duidelijke motivatie en ook met normale invoeringstermijnen en bekendmaking mogen worden ingevoerd, dat telde niet meer. Daar was nog een rechterlijke uitspraak over, die met een nieuwe gelegenheidswet, een aangepaste versie van de Noodwet onschadelijk werd gemaakt. De persconferentie werd ook de publieke openbaarmaking. Hoezo Staatscourant, aankondigingen in papieren media, Rutte en de Jonge spraken en hun woord was opeens wet. En als dat niet zo was, werd er wel even een wetje door de Kamer gedrukt.

Er kwamen protesten, soms gewelddadig, plunderingen en dat ging misschien om incidenten en raddraaiers maar verdeelde ook de publieke opinie, er kwamen voor- en tegenstanders van de maatregelen, een scheiding der geesten die soms heel naar uitpakte. De sfeer raakte bedorven, wie zonder mondkapje winkelde, om soms heel goede redenen, werd uitgescholden, je was een verrader, terrorist, asociaal. De overheid deed er niet veel tegen, betitelde demonstranten consequent als raddraaiers, arresteerde willekeurig, censureerde en er kwamen bestanden van tegenstrevers, in het geheim en onwettig maar het doel heiligde de middelen.

Quarantaine

Jezelf isoleren, als je besmet bent of denkt besmet te zijn, of zelfs maar in contact bent geweest met besmette mensen is op zich een goed advies. Het heeft echter enorme consequentie, bijvoorbeeld voor wie afhankelijk is van een inkomen dat draait om uren draaien. Dan is quarantaine een economische straf. Er was wel een dringend advies en door de nieuwe mutaties is quarantaine bij inreizers wel een punt maar het is niet eenvoudig te regelen en als je het verplicht, wie moet het dan betalen? Wie zorgt er dan voor je, hoe krijg je voedsel, slaan de vereenzaming en de depressie niet extra toe, welke schade veroorzaakt quarantaine? Het is in ons land niet zover gekomen dat er een quarantaine-plicht kwam en die zoals in buurlanden

ook werd gehandhaafd en gecontroleerd. Maar dat kan nog komen! Het is ook qua mensenrechten een moeilijk punt, want het is zeer ingrijpend en komt eigenlijk neer op gevangenzetten en dan nog in isolatie ook. De regels voor quarantaine zijn ook complex en onduidelijk, toen een staatssecretaris corona kreeg en een minister positief testte was quarantaine niet nodig, men was toch uit elkaars buurt gebleven! Voor de burger onbegrijpelijk, dergelijke verfijningen van het quarantaine advies waren gewoon niet angekommen.

Corona-melder app

Besmettingsgevaar, contactonderzoek, in het begin dacht men dat door besmettingshaarden en super-spreaders (mensen en evenementen) te detecteren de pandemie wat beperkt zou kunnen worden. Daar moest ook een app voor komen, via je smartphone doorgeven wie besmet was en uit de buurt kunnen blijven van besmette personen. De vraag is natuurlijk, wie dat soort gegevens ook mag en kan gebruiken. Op zich was het een mooi idee maar het heeft maar beperkt gewerkt en haperde nogal eens, bijvoorbeeld omdat de privacy in het geding was en de app dan en paar dagen uit de lucht ging. Op 9 mei hadden 4.850.545 mensen de app gedownload maar breed gebruikt wordt hij niet en het aantal groeit ook niet erg. Leuk bedoeld dus, niet echt effectief zoals zo veel maatregelen.

Ook de CoronaCheck app, waarmee men zou kunnen aantonen dat men getest of gevaccineerd is lijkt geen groot succes te worden, de onderliggende bestanden zijn niet compleet en dekkend.

Steunmaatregelen

De economische impact van de maatregelen kon natuurlijk niet ontkend worden. Ondernemers, ZZP-ers en bedrijven gingen onderuit of raakten in de problemen. De overheid moest bijspringen en kwam met een reeks steunmaatregelen, zoals TOZO uitkeringen. Het ging natuurlijk niet echt soepel, zoals gebruikelijk ging het weer mis, was er geen goede administratie, men deed maar wat. Dat wekte irritatie, grote bedrijven kregen soms enorme steun terwijl ze wel winsten wegwerkten naar het buitenland. Er waren ook groepen die net weer buiten de steunmaatregelen vielen, zoals de sekswerkers, die hadden wel een aparte VOZO regeling mogen krijgen.

BOA's

De meeste mensen hadden nog nooit van Buitengewoon Opsporings Ambtenaren gehoord. We wisten wel dat er geüniformeerde gemeentelijke handhavers en parkeerwachters waren, jachtopzie-

ners, milieu-inspecteurs, leerplichtambtenaren en sociaal onderzoekers maar BOA's, dat was een verrassing. De Buitengewoon Opsporings Ambtenaren sporen bepaalde strafbare feiten op en vulden zo de politie aan bij het handhaven van de openbare orde en veiligheid. BOA's mogen mensen fouilleren of bepaalde geweldsmiddelen gebruiken, zoals handboeien, wapenstok, pepperspray of zelfs vuurwapens, al was dat bij de Corona-handhaving niet aan de orde. Ze hebben officiële opsporingsbevoegdheden die samenhangen met hun functie maar die zijn altijd beperkt zijn tot één bepaald werktelein. Ze werden steeds meer ingezet om de Corona maatregelen te handhaven en konden boetes uitdelen. Dat deden ze, en ze traden vaak niet al te tactisch op, waren ook niet opgeleid als ordehandhavers. Ze werden door winkels ingezet om het dragen van de mondkapjes te controleren maar na allerlei vechtpartijen werd het al snel praktijk om bij problemen maar snel de politie erbij te halen. Vooral degenen die al die beperkende maatregelen niet zagen zitten, schilderden de BOA's graag af als kleine machtswellustelingen en dat imago was moeilijk af te schudden. De hele voorlichting, aan publiek en ordehandhavers was ook zo warrig, bijvoorbeeld was niet duidelijk wie nou ontheffing hadden van die draagplicht, dat er makkelijk conflicten ontstonden, die dan ook weer snel als video's op internet verschenen. Er is zelfs sprake van geweest om filmen van ordehandhaving te verbieden, in Frankrijk leidde een wetsvoorstel in die richting tot brede protesten en werd ingetrokken. BOA zijn was dus geen pretje, zeker als je het ook zelf niet helemaal eens was met bijvoorbeeld de boete-aanpak.

Demonstreren en protesteren

De mensen, die het niet eens waren met de maatregelen en dat waren er nogal wat, in het begin misschien een procent of 15, later meer, gingen soms de straat op. Vreedzaam protesteren was het doel, men kwam samen op pleinen en plekken die traditioneel gebruikt waren voor dergelijke manifestaties. Maar nu kon dat niet meer want er was besmettingsgevaar. De burgemeesters verboden bijeenkomsten helemaal of eisten zulke beperkingen, dat feitelijk het recht op demonstratie z'n inhoud verloor. Maar men liet zich niet tegenhouden, de plaatselijke overheid kwam met verboden, de politie en de Mobiele Eenheid (ME) werd ingezet en de zaak ging ontsporen. In de media werd het eerst afgedaan als dat wat wappies en oproerkraaiers rotzooi wilden trappen maar de protesten werden steeds breder. Het politieoptreden verhardde, er werd geslagen, waterkanonnen en honden werden ingezet, het werd echt serieus. Nadat de beelden over het ge-

weld ook het grote publiek bereikten, werd het echt een kwestie. Waarom werden zulke zware middelen ingezet tegen op zich vreedzame demonstranten, waarom werden mensen geslagen, gearresteerd, met heel koud water bespoten in wat ging om gezondheid? De beelden van wat er op het Malieveld gebeurde, de totalitaire uitstraling van de politie, het heeft veel kwaad bloed gezet. Het slaan, zeg maar neerknuppelen, platrijden, honden expres laten doorbijten, waarschuwingsschoten in een grote massa, dat was toch allemaal gerechtvaardigd verweer tegen dreigende raddraaiers, of niet? Klachten haalden niets uit, over wat er aan excessief geweld op het Malieveld, Museumplein en elders gebeurde en goed op foto en video is opgenomen; daar horen we niets meer over. Logisch, politiekklachten worden intern behandeld, daar komt nooit wat uit. Dat weet ik nog uit mijn tijd als cameraman en stadsjournalist, de doofpot is er goed voor, meinedige verklaringen door ambtenaren zijn volstrekt standaard, ik heb mappen vol met dergelijke gevallen liggen. En de top van de politie is er net zo goed schuldig aan, ons orde-apparaat is racistisch, oneerlijk en in zekere zin corrupt maar dat is, zeker in Amsterdam, al sinds de bezetting zo.

Routekaart

De regering kwam met een routekaart, dat zou duidelijkheid brengen. Men gaf risico-niveaus aan met grenswaarden en dat bepaalt de maatregelen. De routekaart bevat 4 risiconiveaus maar in de praktijk belandden we al snel op risiconiveau 4 (zeer ernstig), het zwaarste niveau.

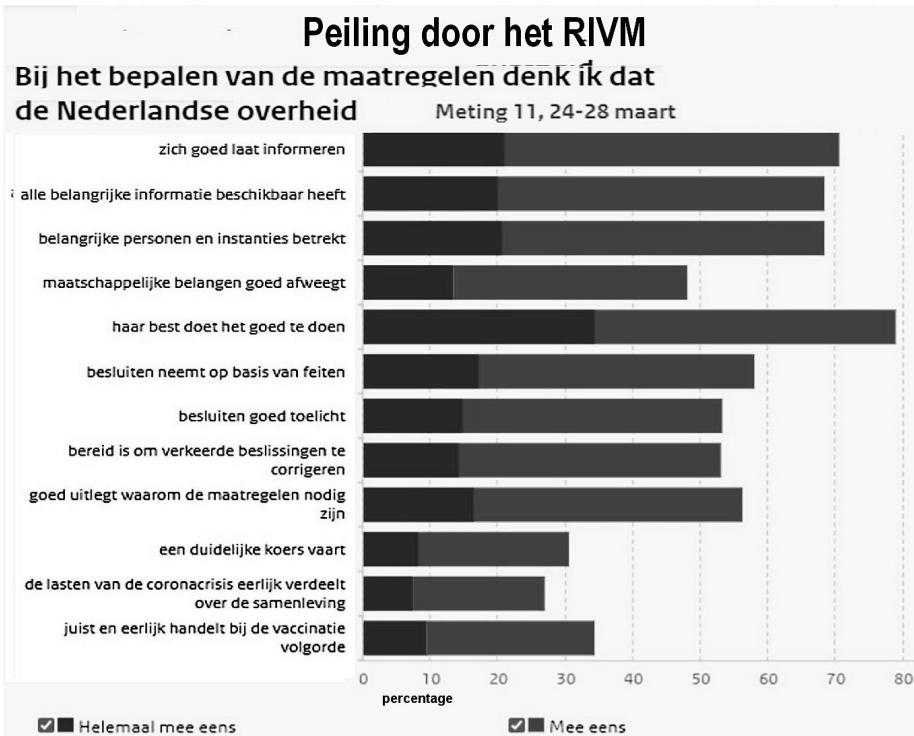
Per risiconiveau toont de routekaart de maatregelen die bijvoorbeeld gelden voor thuisbezoek, werk, huwelijken, begrafenissen en crematies. Maar ook voor bijvoorbeeld horeca, onderwijs, kinderopvang en contactberoepen.

Zoals gebruikelijk bleek het niet erg doordacht en moest binnen de kortste keren de kaart weer worden aangepast.

Gedragstoets

Maatregelen voorschrijven is één ding maar worden ze ook nagekomen? Daar kun je boa's en politie op afsturen maar het gaat er uiteindelijk om of de mensen de voorschriften en suggesties ook uit zichzelf opvolgen.

De GGD keek ernaar en de Corona Gedragsunit van het RIVM ging dat peilen via enquêtes die dezelfde zelfbevestigende tendens vertoonden en uit een vrijwillig deelnemende en internetkundige populatie voortkwam die al positief stond tegenover het beleid. De wappies doen niet mee aan dat soort onderzoeken. Het RIVM deel-

Figuur 1. Het percentage respondenten dat het (helemaal) eens is met de stellingen over procedurele en distributieve rechtvaardigheid corona beleid.

de wel braaf de resultaten van een gedragstoets, nu al in de zesde editie. Men ging daarbij uit van verschillende scenario's, de jongste opsomming (april 2021) bevatte vragen over:

- Voortzetting (eventueel in aangepaste vorm) of laten vervallen avondklok
- Continuering huidige maatregelenpakket, met mogelijke opties:
 - Thuisbezoekadvies versoepelen
 - Groepsvorming versoepelen
 - (Gedeeltelijk) fysiek onderwijs HB en WO
 - Openen van winkels en warenmarkten
 - Openen van horeca buiten (terrassen)
 - Openen Buitenschoolse opvang (BSO)
 - Versoepelingen t.a.v. buitenactiviteiten, zoals buitensport, dierenparken, openluchtmusea, buitenspeeltuinen, etc.
 - Aantal personen bij uitvaarten verhogen (nu max. 50)

Aantal personen bij huwelijken verhogen (nu max. 30)
Max. aantal personen per ruimte verhogen (voor locaties die geopend zijn)
Verlengen negatief reisadvies en verlengen vliegverboden
Toestaan theorie examens auto, motor, bromfiets en recreatievaart voor particulieren.

Het klinkt als een brede peiling maar gaat voorbij aan wat er echt leefde, de woede over het politieoptreden, het alleen laten sterven van geliefden en familie, daar is toch ook kwestie over het draagvlak?

Een paar opvallende dingen missen, zoals vragen over de test-samenleving, zelftesten, vaccinatie-ervaringen (vaccinatiebereidheid wordt elders wel gemeten en geeft aan dat eerst 10% en daarna plm 25% van de Nederlanders er niet aan wil, nu is die bereidheid met het oog op reisbeperkingen weer toegenomen).

De resultaten van de gedragspeiling zijn niet verrassend. Zo daalt het vertrouwen in het beleid al geruime tijd, net als de beleving van rechtvaardig beleid. Het is interessant dat het RIVM toegeeft dat er nog weinig evidentie beschikbaar is over de relatie tussen het afbouwen van maatregelen en de gevolgen voor naleving en draagvlak. Men geeft toe dat de data ook geen helder uitsluitsel geven en dat men daarom expert-opinies en consensus (van wie dan?) meeneemt (men andere woorden, men roept maar wat).

Werkte het allemaal wel?

Geleidelijk kwam er meer inzicht maar zaken als dat in de buitenlucht besmetting onwaarschijnlijker is, omdat kruis-overdracht voornamelijk via uitgehoeste druppeltjes en aerosolen plaatsvindt, was nog een brug te ver. Maurice de Hond moest erg veel moeite doen om dat duidelijk te maken, deed dat misschien ook niet erg tactisch en iets te commercieel maar hij had wel een punt.

Het is achteraf ook logisch. In beperkte ruimtes met slechte ventilatie samenkomen is veel gevaarlijker dan elkaar buiten ontmoeten. De sociaal-psychologische gevolgen van de lockdown en het verplichte thuiszitten werden ook onderschat. Mensen worden daar ongelukkig van, depressief en dus meer vatbaar voor infecties. Het isoleren van ouderen en risicogroepen kan wat menselijker, de bezoek-restricties werden als onmenselijk ervaren, met name in inrichtingen, bejaarden- en verzorgingshuizen werd dat door bewoners en hun naasten als zeer zwaar ervaren. Dat mensen alleen

moesten sterven, zonder hun naasten of familie en dat die regels ook nog strak werden gehandhaafd heeft veel kwaad bloed gezet.

Een publieke crisis en collectieve verdwazing

Het merendeel van de bevolking ging natuurlijk wel mee met de berichtgeving en de adviezen uit de koker van het RIVM (Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu), de ziekenhuizen en het OMT, met Rutte als de smaakmaker en grote leider, die iedereen gerust probeerde te stellen. Hij kwam erg sympathiek over, dat is zijn talent, hij waarschuwde, dreigde, trok de teugels steeds verder aan maar deed dat op een overtuigende manier. Alleen jammer dat we achteraf wel in de gaten kregen dat veel van de praatjes niet meer dan dat waren, niet gesteund door een brede oriëntatie maar de opinie van een kleine groep medische specialisten, die hun ego konden doen opzwellen in de praatprogramma's, interviews en in allerlei media-events.

Er was duidelijk sprake van een propaganda offensief, van bijna hypnotische beïnvloeding van de publieke opinie. Misschien was dat ook wel omdat Donald Trump in de USA zo onzinnig uit de band sprong, rare tweets rondstuurde en in de media hier werd afgeschilderd als halfgare en narcistische egotripper. Dan was Rutte toch een brave borst, veel geloofwaardiger! En hij werd gesteund, de polls gaven aan dat hij het goed deed, een verdere zegetocht en toekomstige Rutte-kabinetten waren een zekerheid. Zelfs na de Omtzigt ellende wist hij, na de afkoelingsperiode van Tjeenk Willink, weer helemaal in beeld te komen. Rutte IV is meer dan een optie!

Natuurlijk was er een onderliggende angst, Corona was geen spelletje, je kon er aan dood gaan, ernstig ziek worden en daar moest toch wat aan gedaan worden. Er was behoefte aan een sterke leider, dat is heel logisch in zulk soort situaties, en de 'chef' zou het wel regelen. Kritiek kon niet, dan was je afvallige, iedereen moest achter de man staan die ons zou redden, dat we gewoon 'geschaapt' werden, tot jaknikkers gemaakt, brave volgelingen die geloven in wat hen wordt voorgekauwd. Wat ontstond heet met een moeilijk woord collectieve resonantie; allemaal min of meer hetzelfde denken.

Resonantie

Het wordt wel lemming gedrag genoemd. Het is ook niet nieuw, hooligans in een voetbalstadion, de juichende menigte bij politieke manifestaties, het groepsgevoel bij demonstraties, er blijkt wel degelijk iets te zijn als een groepsgevoel, een 'group mind'. Er treedt dan afstemming op, men geeft de eigen mening op en gaat achter de vlag

aan, het is een soort collectieve hypnose, een resonantieverschijnsel. Trillingen, waarin en waarvan ook, kunnen door de bronnen ervan naar dezelfde frequentie gebracht worden als ze heel dichtbij elkaar zitten. Dat heet afstemming, zoals in een koor de zangers zich afstemmen op de stemvork van de dirigent. Precies op elkaar afgestemde frequenties versterken elkaar krachtig en er gaat geen energie meer verloren door interferentie ('vals zingen'). Resonantie of in een extreem geval opslinging komt niet alleen voor bij muziek, het is de basis van veel technologische systemen. Op een radio kan je een station ontvangen als je de afstemknop precies op de uitzendfrequentie van de zender zet. Net zoals bij Wifi, GSM, de golven van de zee, de motoren van een vliegtuig.

Collectieve resonantie is op zich niet negatief, samen pret maken, juichen in een stadion, samen bidden in de kerk, het heeft vaak heel positieve effecten. Maar de wetenschap en de overheid vond het meestal maar angstig, want het is moeilijk te controleren, men dacht snel aan revoluties, opstootjes.

Je treft het aan in veel uitingen in het dagelijks leven en ook in de natuur: de stemming op een feest of festival, een zwerm spreuwen, vis-scholen, een mierenhoop, het verkeer op een snelweg en nog vele andere situaties.

Het kan verschillende vormen aannemen, emoties veroorzaken en gevoelens, associaties oproepen, het komt naar boven uit diepere lagen van ons bewustzijn, Carl Jung noemde dat het collectieve onderbewustzijn. Het heeft de neiging zich te manifesteren of meer bewust te worden als iets wat we al kennen, als archetypes of als gedrag dat valt in de sfeer van fight, flight, freeze. Dezelfde impuls kan dus verschillend uitpakken.

Vechten, weglopen, bevriezen

Dat kan duidelijk worden als we kijken naar de Corona crisis. Het lijkt alsof mensen heel verschillend reageerden op een dreiging maar blijkbaar doen ze dat wel volgens die indeling in vechten (de conspiracy verhalen, de anti-vaxxers), weglopen (ik wil het niet weten, ik sluit me aan bij de meerderheid) en zij die verstijven van de angst.

Het zijn allemaal natuurlijke reacties. We zoeken braaf naar zekerheid en veiligheid buiten onszelf, geven graag de schuld aan een ander en vermijden vooral zelf eens te kijken wat er aan de hand is, of we wel gezond eten, genoeg bewegen, goede contacten met ons netwerk onderhouden.

De fuckups

Het is een beetje een naar woord en je mag het ook domme fouten of 'n ongelukkige samenloop van omstandigheden noemen maar wat ging er veel fout. Na de wintersport Carnaval op z'n beloop laten. Niet genoeg testcapaciteit inhuren en het zorgpersoneel onvoldoende bescherming bieden. Reeksen inkoopfouten. In het begin even de bejaardenhuizen en inrichtingen vergeten, met daardoor onnodige slachtoffers. De computers van RIVM en GGD om de haverklap kapot, bestanden met privacy gevoelige gegevens op straat, koppelingen met DigID die niet werkten, afsprakensites uit de lucht, diensten die de drukte niet aankonden. Toen we de eerste vaccins binnenkregen, konden ze alleen naar massale prikpunten want per verpakking waren het er te veel voor kleine inrichtingen. De koelcapaciteit was er ook niet dus gebruikte men maar even koelwagens van krokettenvervoerders. Veel missers haalden de media maar ongetwijfeld veel ook niet, er moeten zich heel wat ambtenaren rot geschaamd hebben.

Zijn de uitvoerende diensten van de overheid wel capabel, moet daar niet eens goed naar gekeken worden, misschien zitten de verkeerde mensen aan de knoppen? In het zakenleven loos je incapabele lieden, in de ambtenarij en de politiek mag men maar blijven aankloten of krijg je 'functie elders'. Een man als Eric Wiebes had in Amsterdam als wethouder al een historie maar mocht het in Den Haag nog een paar keer proberen, met niet veel betere resultaten.

Je kunt er wel om lachen, volgens de Volkskrant blunderde het ministerie van Volksgezondheid (VWS) in 2021 echt enorm. Ergens liggen, ingekocht tegen het advies van professionele inkoper, ruim 2 miljard mondkapjes te wachten, dat zijn er 150 voor iedere Nederlander die kan lopen. En een deel daarvan is van bedenkelijke kwaliteit, veel te duur ingekocht van een snelle regelneef, die er flink wat aan overhield (Volkskrant 15 mei). Men gaf 2 miljard euro uit, zogenaamd uit voorzorg en zit nu met magazijnen vol beschermingsmiddelen, er zou maar 15% van uitgeleverd zijn. Dat komt neer op 300 euro per huisgezin, kassa! En de burger gaat dit natuurlijk betalen!

Allemaal leuk voor een parlementaire enquête maar moet er geen tribunaal komen en zouden dan de echte miskleunen niet bestraft moeten worden? Een schandpaal op de Dam is toch wel het minste.

4 Eerste, tweede en derde golf, misschien voor altijd Corona-crisis

Na de eerste berichten en de eerste verhalen over de grote uitbraak in China ging het snel. Even leek het mee te vallen en maakte men zich ook niet zo druk, de wintersport en Carnaval waren toch belangrijker, wie besepte nou dat samenscholingen en gezellig in de kroeg hangen zulke exponentiële groei van die rare Chinese griep zou veroorzaken. De experts waarschuwden wel maar het virus greep eigenlijk vrij ongehinderd om zich heen.

Toen echter schattingen werden gemaakt over de sterftetekans, die waren in het begin nogal fors overtrokken, schrok men, dit was geen gewone griep, hier zouden veel mensen aan kunnen sterven. Er kwamen maatregelen maar dat wat we nu de eerste golf noemen zette behoorlijk door. In bepaalde provincies meer maar de maatregelen moest voor het hele land gelden, werd bepaald. Beperkingen, in stappen naar een ‘intelligente’ lockdown en de cijfers bleven bangstigend, er werd in ons land ook niet zoveel getest in het begin, het was gokken en hopen. Vooral de zorg, dat de ziekenhuizen het niet aan zouden kunnen, speelde mee in de berichtgeving en bij de mensen die moesten beslissen. Die ziekenhuizen liepen vol, de intensive care (IC) was de plek waar de zware gevallen dan beademd werden, wekenlang en in coma maar de capaciteit was beperkt. Er werden oplossingen gezocht en bedacht, er werden extra bedden geregeld, nood-IC's, intake tenten bij ziekenhuizen en noodvoorzieningen, men deed z'n best en de capaciteit bleek uiteindelijk toch wel voldoende. Goed werk dus.

De accenten verschoven na de eerste golf wel iets, de grenswaarden werden aangepast maar de angst voor het vollopen van de ziekenhuizen bleef in de lucht. Dat in de eerste golf er heel veel meer capaciteit werd gevonden en opgetuigd, die later inde tweede en derde golf er niet meer was, blijft een vreemde zaak. Investerings in bedden en personeel waren toch een logische stap geweest?

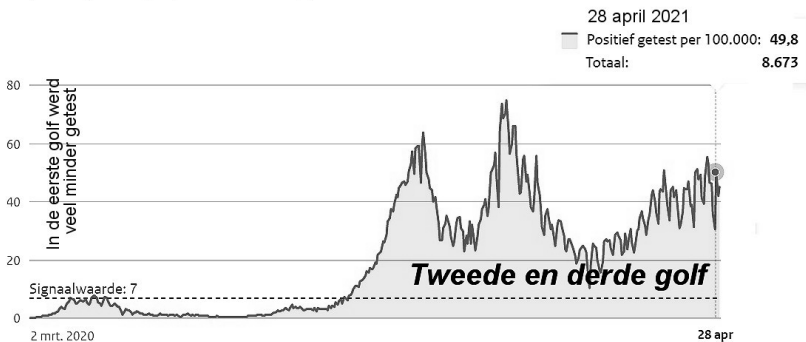
De cijfers over Corona zijn een moeras, in ons land maar ook wereldwijd. Want hoe tel je besmettingen, op basis van welke tests (de Lamp-PCR-test aanpak is breed bekritiseerd) en door welke instanties, hoe maak je onderscheid tussen iemand met een hartaanval die het ziekenhuis wordt binnengedragen en dan ook positief test op Corona en iemand die door de Corona hartproblemen kreeg? Er

werd geteld en opgeteld, met populaties en definities gegoocheld, resultaten teruggedraaid, de ene instantie kwam met andere cijfers als de andere, de voorlichters selecteerden de grafieken en cijfers die naar buiten werden gebracht, er was censuur als je aan de ‘officiële’ cijfers twijfelde maar eigenlijk was het een warboel. Een goede analyse van het beschikbare cijfermateriaal was dan erg moeilijk, je kon er positief of negatief naar kijken, de heersende trend was vooral de dreiging opblazen, goed nieuws zou de mensen maar slordig maken in het navolgen van de maatregelen.

De deskundologie regeert

Er speelden belangen, perverse belangen zelfs omdat de onafhankelijkheid van de deskundigen niet altijd helder was, men belang had bij bepaalde uitkomsten maar dat werd dan weer net zo hard ontkend. Het mooie verhaal van een OMT-lid, die met wat collega’s een leuke testfaciliteit had opgezet en daar 30 miljoen aan testinkomsten scoorde maar later braaf zei dat ie zichzelf geen hoger salaris zou toekennen als het jaar ervoor, dat is een lachertje. Een winst van 30 miljoen hoef je niet uit te keren maar kun je ook niet verdonkeremanen en blijft op de balans en wordt ooit echt wel uitgekeerd. Of Ab Osterhaus, de dierenarts die zichzelf tot top-woordvoerder in de media promoveerde maar een behoorlijk dubieus verleden heeft in de virus-branchen met grove missers. Hij incasseerde een zeer forse koerswinst op investeringen in een farma-bedrijf maar kwam weg met het verhaal dat hij die winst in zijn Duitse research-laboratorium zou steken.

Aantal positief geteste mensen door de tijd heen (per 100.000 inwoners)

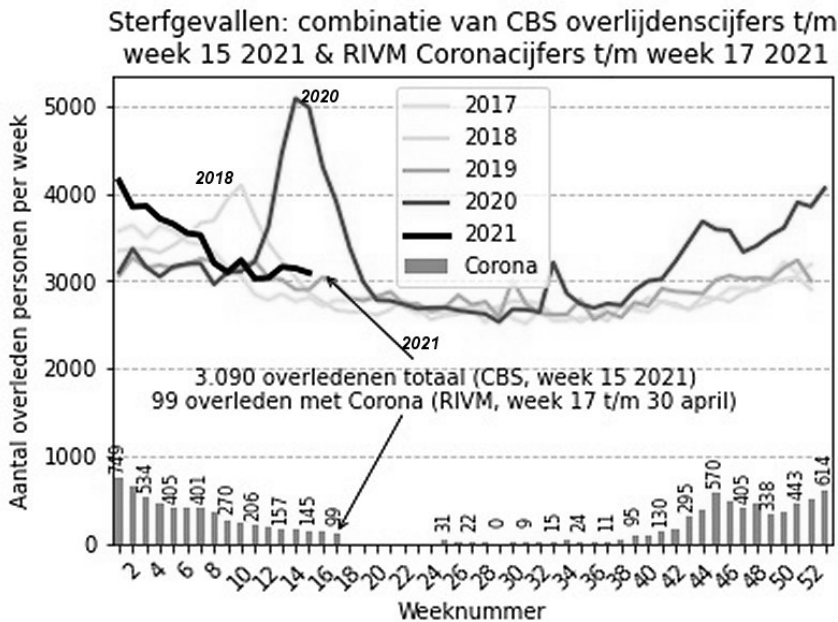

Bron: RIVM

Er heerste en dat is de gewone burger niet ontgaan, een sfeertje waarbij de medici de zaak behoorlijk naar zicht toe trokken en ook manipuleerden. De politici, misschien uit onkunde of angst voor kritiek, lieten hun haren naar hen hangen en debiteerde het allemaal als onaantastbare waarheid. maar vaak ging het fout, moest men terugkomen op uitspreken, de missers met een lachje afdoen. De kwaadheid over Rutte's charmante ontwijkingen en leugentjes ging niet alleen over Omtzigt en macht-tegenmacht; heel veel mensen geloofden al lang niet meer in de 'persconferenties' van de twee Corona acteurs. De spotprenten waren duidelijk, Pinokkio, de teflon-man. Alleen moest het tot de beschamende situatie rond Omtzigt duren voor Rutte c.s. echt van hun stoel vielen.

Cijfers

In het begin leek Corona een lastige ziekte, met soms dodelijke

slachtoffers maar dat was dan vooral bij mensen die onderliggende ziekten (comorbidity, chronische aandoeningen) hadden en in het algemeen kwetsbare groepen als ouderen. Voor de rest viel het wel mee, na de eerste verontrustende sterftekans-cijfers bleek het aantal slachtoffers beperkt, zeker in vergelijking met eerdere griep-jaren

zoals 2018. Er wordt nu door het RIVM doorgeteld en men spreekt over meer dan 17.000 slachtoffers maar dat gaat dan over twee jaren. Dat zou, tot mei 2021, neerkomen op een sterfterisico van 0,1%, een per duizend, voor de hele bevolking. Zet je de sterfte af tegen het aantal mensen dat positief testte (1,5 miljoen, waarschijnlijk nog wat meer) en dus Corona had, dan komt het sterfte-risico uit op rond de 1%.

Volgens het CBS stierven tijdens de eerste golf van de corona-epidemie in totaal 10 067 inwoners van Nederland met vastgestelde of vermoedelijke COVID-19 als doodsoorzaak. Er was een hoger maar geen abnormaal (er is helaas een gezondheidskloof tussen rijk en arm) sterfterisico voor inwoners uit de lagere inkomensgroepen die geen zorg (thuis of institutioneel) ontvangen en er zijn ook duidelijke verschillen in sterfterisico naar migratieachtergrond.

Het sterftcijfer bij bevestigde Corona patiënten varieert wereldwijd tussen de 0,06 % en 12,2% (in het epicentrum, Wuhan). Dat sterftcijfer is zeer variabel, omdat het afhangt van de gebruikte berekeningsmethode, de beschikbaarheid van medische zorg en de soms erg verschillende richtlijnen voor testen op de ziekte. Die sterfte is zeker niet verwaarloosbaar en in sommige landen dramatisch zoals in de VS en Brazilië maar niet te vergelijken met wat bijvoorbeeld Ebola en AIDS in het begin aan risico inhielden.

Men kan verder discussieren over het exacte aantal mensen dat besmet raakte en of de cijfers van het RIVM of de GGD wel klopten maar dat het in ons land om een paar honderdduizend mensen gaat is duidelijk. Er was een eerste golf, die hard aankwam maar toen het aantal besmettingen tegen de zomer 2020 wat terugliep, werden de teugels weer wat gevierd. Dat was prettig, mensen konden weer wat meer naar buiten, winkels en restaurant konden een beetje draaien maar het bleek al snel, dat de versoepeling wat al te voorbarig was geweest. Op de statistiek en de presentatie van de cijfers kom ik nog terug.

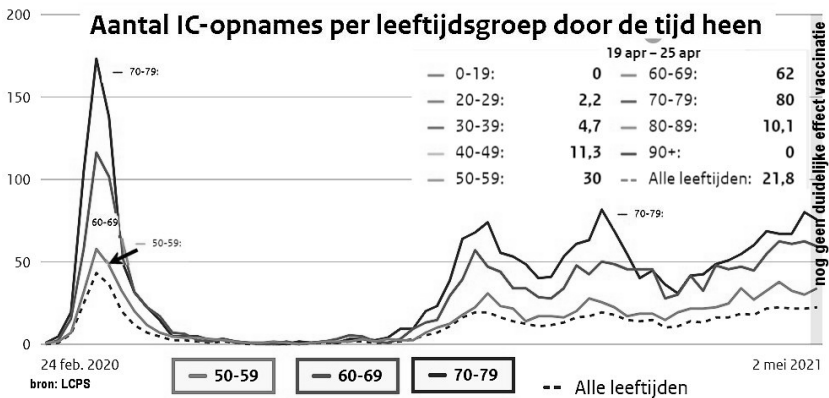
De tweede golf; voorspelbaar effect van lockdown

Corona kwam na de eerste golf terug met waarschijnlijk in totaal meer besmettingen en ziektegevallen. En met nog meer ontwrichting, want de besmettingen werden nu veel algemener en individuele gevallen waren niet meer te traceren, de Corona-app bleek wat dat betreft achterhaald. Maar was dat niet te verwachten? Als je uitgaat van een model met brede pre-corona immuniteit onder de bevolking dan was het hele lock-down gedoe de opmaat voor deze tweede golf en

zal een nieuwe lock-down ook leiden tot een derde golf en zelfs vierde golf, als we niet gaan begrijpen hoe het allemaal komt en daarvoor kijken naar wat het mengen van meer immune mensen met minder immune mensen teweeg brengt qua uitdoving (herd immunity) en R-factor.

Het is een mengverschijnsel. Het draait om de immuniteit. Iedereen is een beetje immuun (natuurlijke immuniteit of verworven in eerdere griep) maar slechts een deel van ons is immuun genoeg (door oude antigenen in ons systeem, genetische immuniteit, een goede conditie of door het al doormaken van de ziekte) om boven de uitdooftrempel heen te komen. Als we beginnen (febr/maart 2020) met een populatie die dicht tegen maar nog duidelijk onder de uitdooftrempel ligt (of die nu 75% of 80% is maakt niet veel uit) en de R (het RIVM reproductie cijfer) dus boven de 1 ligt dan komt er een snelle exponentiële besmetting op gang.

Paniek bij de autoriteiten, het RIVM en een crisisteam gaan aan de slag en er lijkt al snel een oplossing; we gaan naar een lockdown, horeca en scholen dicht, thuiswerken en isoleren van risicogroepen en allemaal handenwassen en 1,5 meter afstand. Het werd intelligent genoemd, was wat gematigder dan elders maar hakte er toch flink in. De economische en sociale gevolgen zijn ondertussen duidelijk, chaos, ellende, eenzaamheid, depressie maar de uitbraak lijkt gestopt. Dat is logisch, want de nog actieve populatie (degenen die nog werken en contact hebben met anderen) had al een hogere weerstand dan de risicogroepen en de R (reproductiefactor, hoeveel mensen besmet een besmette) daalt onder de 1, uitdoving lijkt door

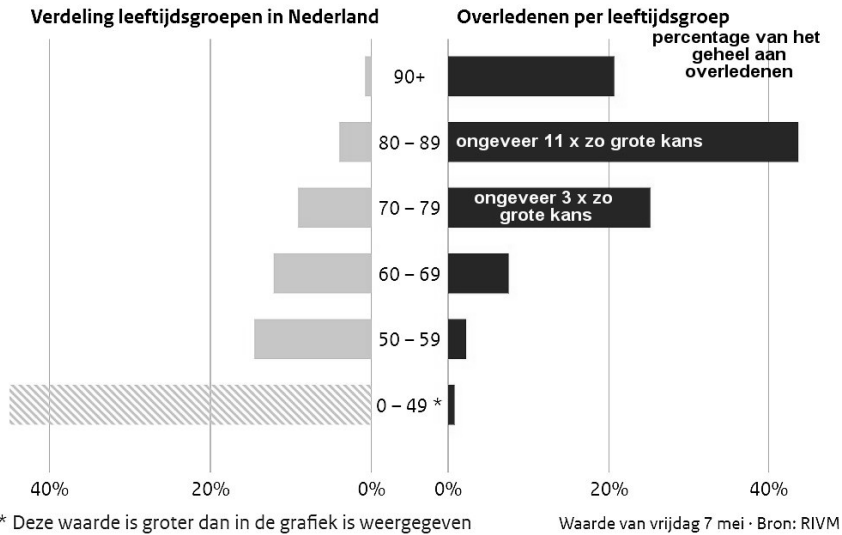
te zetten. En die paar procent die Corona hebben gehad, helpen de weerstand van de actieve groep ook wat vooruit.

Dan komt de versoepeling, de actieve populatie wordt groter, mensen uit de zwakkere groepen met lage immuniteit komen in beeld en de totale gemiddelde weerstand (immuniteit) zakke weer weg, ergo de tweede golf kicket in, zelfs exponentieel. Met meer mensen die mogelijk besmet waren, een bredere groep met meer kwetsbaren die blootgesteld zijn, dus die tweede golf kon ook hard aankomen en heeft het beeld tot maart 2021 bepaald. De ontmenging door de eerste lockdown en de vermenging na de versoepeling zomer 2020 is dus een logische voedingsbodem geweest voor de tweede golf, die dus verwacht had kunnen worden, iets wat de RIVM en OMT ontkenden. Het is procestechologie die hier de verklaring geeft, mengen en roeren van virusdragers.

De tweede golf kwam er, piekte, dipte eventjes, zwol weer aan en niemand wist echt een oplossing, behalve dan weer een halve en later steeds striktere lockdown met nog dramatischer gevolgen voor de economie en het psychosociale welbevinden. Ook stak de overheid geld in de vaccinatie-opzet van bepaalde firma's en kwamen steunmaatregelen en testfaciliteiten tot stand.

Derde golf, Britse variant

De tweede golf bleek uiteindelijk, net als in 2018 met de Spaanse Griep gebeurde, ook nog erg heftig uit te pakken en de derde golf, die wat vaart kreeg door de nieuwe (Britse) mutatie, is ook wel te herkennen. Maar het heeft meer te maken met een vrijwel algemene besmetting (bijna iedereen is wel in contact geweest met virusdeeltjes) en in eerste instantie vooral ziekteverschijnselen naar boven kwamen bij hen die te weinig weerstand hebben of onderliggende

ziektes (comorbiditeit). In de lente van 2021 bleken vooral meer jongeren en 30-50 jarigen besmet te raken en opgenomen te moeten worden, die veel minder vaak onderliggende aandoening hebben, een verontrustende trend en een belasting voor de ziekenhuizen. Een vaccin is zeker zinvol voor hen met een lage immuniteit en risicogroepen, voor anderen is het in zekere zin overbodig en twijfelachtig omdat door een specifiek vaccin de algemene immuniteit vermindert en andere ziektes dus meer kans krijgen en er ook nog een kans is op nog onbekende lange termijn bijwerkingen, al zeggen de experts dat dat er niet inzit.

De oplossing op termijn om verdere golven te voorkomen of af te zwakken is naast een vaccin vooral te kijken naar hoe weerbaarheid (immuniteit) kan worden verbeterd, wie a priori vatbaar zijn op basis van bio-markers en het ontwikkelen van een strategie om mensen gezond te houden. De alternatieve methoden zoals met hydroxychloroquine, vitamines (C, D3 en K2), zink, probiotica en wat er allemaal nog meer is uitgetoet met soms goede en ook wel bevestigde resultaten krijgen geen steun. Het kan nog steeds niet, het werkt niet volgens de autoriteiten.

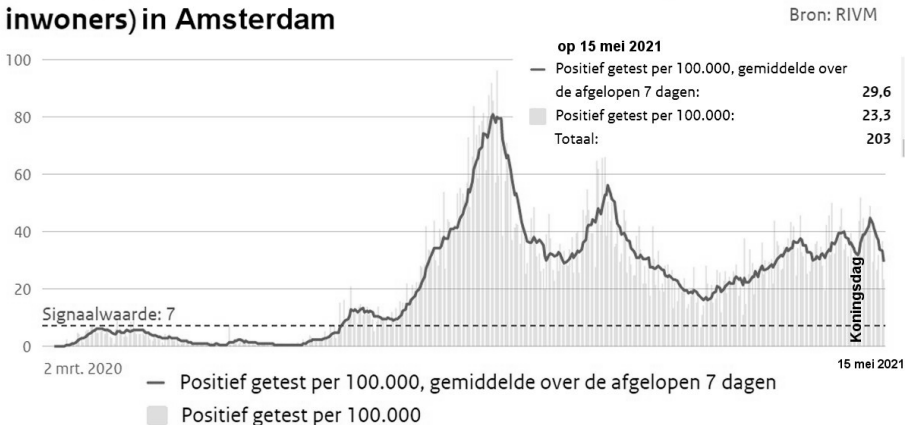
Op termijn moeten we juist kijken hoe we de immuniteit op bredere schaal kunnen bevorderen en proberen biomarkers te vinden die lage immuniteit aangeven. Dus niet testen op Corona maar op Corona bevattelijkheid. Dat vraagt onderzoek, ook onder niet besmet-

ten, met een brede data analyse, ook kijken naar darmflora, bloedgroep, eetpatronen, bewegingspatronen, antibiotica historie, etc.

Verder vraagt ons immuniteits-systeem net als onze spieren en algehele gezondheidsstatus om onderhoud. Dat wil zeggen het systeem moet geregeld geactiveerd worden, dan blijft het zeg maar in staat van paraatheid. Het is nu wel bekend dat kinderen die je helemaal buiten iedere infectie of besmetting houdt, geen gezonde immuniteit opbouwen. Door overmatig handenwassen en iedere besmetting van wat dan ook uit de weg te gaan, sukkel onze immuniteit in slaap, wordt minder alert. Dan betekent ook weer dat b.v. Corona maar ook andere ziektes meer kans krijgen. Dat is ook het probleem met vaccinatie. Je legt je immuniteits-systeem gedeeltelijk plat en wordt dus ook bevattelijker voor aandoeningen die niets met het vaccin te maken hebben.

Zelf-isolatie en handenwassen, quarantaine etc. zijn dus keuzes die je kunt maken om de besmettingskans te verkleinen maar er is ook kritiek op. Voorzichtig zijn is, zeker voor risicogroepen, natuurlijk best verstandig maar het individuele micro-belang en het macro-belang (dus de immuniteit op nationale schaal, die dus wel geholpen wordt door brede vaccinatie) lopen niet altijd parallel. Wat dat betreft is de leuze, dat je je laat vaccineren voor de ander dus wel correct. Maar of dat ook verstandig is voor jongeren (in de VS nu vanaf 12 jaar) of kinderen is maar de vraag. De vaccins zijn nog steeds experimenteel!

Aantal positief geteste mensen door de tijd heen (per 100.000 inwoners) in Amsterdam

De opwinding rond de zogenaamde ernstige clusters na Koningsdag blijkt, als je kijkt naar de echte dashboard cijfers, nogal overdreven.

5 De politieke slangenkuil

In de Corona-crisis heeft de regering steeds de touwtjes in handen gehouden, er werd min of meer per decreet geregeerd en het parlement mocht er soms een stempeltje op zetten. De coalitie was braaf en in de Eerste Kamer was er altijd wel wat steun te vinden. Kritiek werd weggewuifd, het OMT en de experts mochten meepraten maar het kabinet besliste. Meestal het advies volgend, maar soms recht tegen het advies in, zoals bij de versoepelingen eind April. Het torentje was een paleis geworden, een vesting waar protesten wel doorklonken maar niet gehoord werden.

Informatie, wanneer kamerleden en media daar in rechte om vroegen, werd weggehouden of weggelakt en ambtenaren mocht niets gevraagd worden, dat was toen de doctrine. Het kabinet en zeker het Torentje was een vesting, waar men zich achter dikke censuurmuren wegschoot voor lastige vragenstellers. Besturen ging per edict, vanuit doctrines die de burger a priori als frauduleus, lastig en onkundig wegzetten. Wat Rutte wel in ere hield, waren z'n narren, met De Jonge en eerder Dijkhoff als praalzieke paljassen in mooie pakken en met steeds andere schoenen.

Niet erg duidelijk in het hele verhaal was ook de afstemming met de Europese partners. Er was in Europa geen eenduidige aanpak maar we moesten als klein buurlandje van met name Duitsland wel rekening houden met wat daar gebeurde. Heel vaak leken de maatregelen, die werden genomen, dan ook vooral bedoeld om bijvoorbeeld grensverkeer met Duitsland te voorkomen. Hier wel kunnen winkelen, terwijl dat daar niet mocht, of omgekeerd: dat maakte Merkel vast wel duidelijk, dat kon niet.

Europa

Ook de hele kwestie van een vaccinatie-paspoort had zo'n internationale component. De rest van Europa was daar grotendeel wel voor, dat kon Nederland niet tegenhouden. Maar toegeven dat er wel degelijk gewerkt werd aan een vaccinatie paspoort dat kon natuurlijk niet. Rutte had te vaak gezegd, dat hij daar niet voor was en de Kamer was dat aanvankelijk ook breed van mening. Maar de druk was er wel en bij toerisme en reizen is zo'n document natuurlijk niet ongebruikelijk, dus helemaal dwarsliggen kon ook niet. Rutte ging er zoals gebruikelijk mee om, lachen en vertrouwenwekkend kijken maar niet echt direct op de zaak ingaan.

Maar de tijden lijken nu veranderen, de machtsverhoudingen beginnen te verschuiven. Niet direct vanwege Corona maar omdat Rutte c.s. de zaak steeds maar weer blijken te bedonderen en dat ook snel ‘vergeten’. Het ‘Omtzigt’ debat op 1 april 2021 in de Tweede Kamer leek een kantelpunt voor het democratisch stelsel maar vooral voor het vertrouwen daarin bij de bevolking. In eerste instantie zag men vooral hoe de uitvoerende macht onder Rutte in de fout was gegaan en nam het vertrouwen in de ‘regering’ aanzienlijk af. Maar na een paar dagen draaide dat gevoel en veranderde ook de toon van de media. Men zag in dat de Tweede Kamer en dat kwam zeker ook door het optreden van de nieuwkomers ook een echte tegenmacht kon zijn. Het vertrouwen in de democratie was gestegen. Het is nu de vraag of het zogenaamde herstel van het vertrouwen in Rutte bij vooral de partijen die mee willen regeren, wel zo goed valt bij de bevolking.

Om met een praktisch gevolg te beginnen, Rutte ging daarna versoepelen en de angstgevoelens onder de bevolking zijn veel minder geworden en dat betekent dat Corona minder kans maakt, want angst is de grote bedreiger van immuniteit. In de loop van de lente zal dat duidelijk worden. Neemt de groepsimmuniteit na de versoepeling toe en dooft de epidemie hier uit en droogt ook de vaccinatiesplijtzwam wat op? In een aantal landen met hoge vaccinatiegraad is de angst minder geworden en gaat het de goede kant op, terwijl daar waar die angst nog extra wordt gevoeld, de ziekte nog in volle kracht slachtoffers maakt.

Verkiezingen als peilmoment

En toen mochten we in maart 2021 ook nog gaan stemmen. Het leek een moment van de waarheid, te worden, want er was keus. Gingen we mee met de gedoodverfde redder des vaderlands, of juist met een tegenstrever, een klokkenluider, een anti-vaxxer. De toeslagen-affaire had het kabinet al doen terugtreden en demissionair worden, hoe zou de burger dat in het stemhokje afwegen?

Het bleek dat men toch vrij breed Mark Rutte bleef steunen maar ook Sigrid Kaag won en Forum voor Democratie (dat op 13 mei weer opsplijste) kon de meeste winst in zetels noteren. Er kwamen kleine partijen bij maar van een breed protest was nog geen sprake.

Vrij kort na die verkiezingen bleek dat allemaal niet zo relevant, de grote redder bleek niet helemaal de waarheid te hebben onthouden maar wegsturen, dat dorsten de ‘geschaapte’ parlementariërs toch niet, de coalitie bleef de op 1 april gevallen held toch steunen. De

(in)formatie moest opnieuw maar liep dan ook weer tegen andere conflicten op, met name de notulen van de ministerraad.

Toch waren die debatten in Den Haag hoopgevend, er woei een andere wind, tegenmacht kon weer, Omtzig en de toeslagen-affaire was het begin van een nieuwe lente, een nieuw begin met weer iets van evenwicht in de machtsverhoudingen. Dat is niet alleen in de politiek van belang, de hele samenleving staat voor keuzes, voor beslissingen die we niet aan de ‘experts’ en hooggeleerden, de lobbyisten, de talkshowhosts en de vercommercialiseerde influencers mogen overlaten.

Politieke her-ijking

Een ander gevolg van de Corona crisis is dus hopelijk dat de democratie weer gaat functioneren als bedoeld, in de echte geest van de Trias Politica. Het aan de Tweede kamer om de ingezette koers vast te houden, te streven naar meer invloed van de kiezer, meer terug te koppelen en ook qua wetgeving (constitutioneel hof, referenda, klachtenprocedures, bescherming klokkenluiders, in ere herstellen van burgerrechten) ruimte te geven aan feedback (terugkoppeling).

Van belang is om ernaar te streven dat de Tweede en Eerste Kamer hun leden weer zien als volksvertegenwoordigers, hun taak als een mandaat van de kiezer, niet symptomatisch maar integraal. Gezien de verhoudingen van het moment en de positie van Rutte leek het even dat een zakenkabinet, met ervaren en deskundige ministers een zinvolle optie kunnen zijn. Mogelijk wel met een politiek ervaren leider en minister van Buitenlandse zaken maar het zou een optie hebben kunnen zijn om de geïsoleerde VVD buitenspel te houden, als die partij blijft vasthouden aan Rutte en dus Rutte IV.

Partijen kunnen in zo’n opzet voor een zakenkabinet dan allemaal een beperkt aantal punten inbrengen in een uit te onderhandelen regeerakkoord, dat feitelijk een agenda zal zijn voor het nieuwe kabinet. Veel stokpaardjes zullen het dan niet halen maar breed gedragen punten zullen wel door het nieuwe kabinet worden aangepakt. Dat betekent ook dat er weer meer inhoudelijke debatten zullen komen, geen afstempel-theater van een dichtgetimmerde coalitie.

De rustperiode onder Tjeenk Willink als informateur heeft de oude coalitie weer in beeld gebracht, met nieuwe partners als Groen Links en PvdA en zonder CU. Mariëtte Hamers is nu aan zet. Zelfs al is zo’n vijfpartijen coalitie breekbaar, het heeft wel een meerderheid in beide kamers. Die optie betekent een meer stabiele steun voor het kabinet maar of dat ook zo goed zal vallen bij oppositie en het volk is de vraag.

6 Democratie, experts tegenover de alternativo's, anti-vaxxers en wappies

Bij alle ellende is één ding wel positief, er wordt weer nagedacht over democratie, over de rol van de media en de politiek, over wie nu eigenlijk de experts zijn en waarom de burger zo weinig te zeggen heeft.

Democratie in het geding

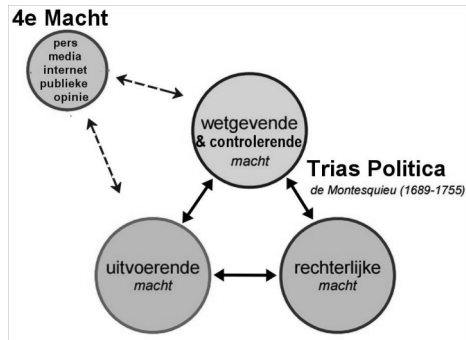
De manier waarop de Corona bedreiging hier en elders gebruikt wordt om feitelijk discutabele politieke doelstellingen na te streven is tekenend. Dat zien we overal, gezondheid en zekerheid als argument voor beperking van democratische en grondrechten. Onze bewegingsvrijheid wordt fors aangetast en we moeten het werken met bestuurlijke aanwijzingen (edicten) door de machthebbers van de uitvoerende overheid maar slikken. Die dekken zich in door allerlei lieden tot expert te verheffen, want als je bijvoorbeeld OMT-lid (Outbreak Management Team) bent, dan heb je meer dan een streepje voor, ook in de talk-shows en de kranten.

Mensen, die er ook voor geleerd hebben en er onderzoek naar doen komen nauwelijks aan het woord of worden als verspreiders van valse informatie aangemerkt. Zelfs lastige vragen stellen in het parlement maakt je al tot een soort terrorist.

Het komt neer op dictatoriaal besturen in plaats van op basis van wetten en democratische besluitvorming en controle door parlement en democratische organen. Die mogen achteraf wat brommen en met elders bekostoorde wetten de zaak sanctioneren; de maatregelen zijn dan al ingevoerd.

De pers, de vierde macht die als extra bescherming van de belangen van het volk kritisch de gang van zaken zou moeten verslaan en commentariëren, werd meer

een roepstoeter van de macht. Onder het mom van voorlichting was het eerder indoctrinatie, en vrijwillige censuur. Demonstranten af-fischeren als wappies, als gevaarlijke relschoppers, als potentiële ter-

roristen was normaal. Dat sociale media daar een tegenwicht voor boden en nu de echte vierde macht vormen is een duidelijke trend. Dat is het platform waar de antivaxxers, wappies, conspiracy-gelovigen en ook heel veel deskundigen uit de medische wereld hun alternatieve ideeën en research resultaten wereldkundig konden maken. Vrijheid van meningsuiting, is een groot goed, het is de minderheid die zo aan het woord komt met misschien veel onzin, veel geprojecteerde angst en kwaadheid en ook misdadig ‘fake news’ maar dat hoort er nu eenmaal bij.

Het duale stelsel, de scheiding der machten, wordt door dit alles aangetast; het volk en parlement namens hen krijgt steeds minder te zeggen. Beslissingen worden buiten de democratische kaders gehouden, de trend die al duidelijk was met de klimaattafels zet door, alleen is Rutte met z’n OMT crisistafel nog eenzijdiger met voornamelijk de medische experts en RIVM bobo’s die het ook niet bleken te weten. Het neigt allemaal naar een autocratie of zelfs een dictatuur van de uitvoerende overheid en politici die toevallig aan de macht zijn. De hele situatie is zelfs gelegaliseerd via een Noodwet, waar vrijwel iedereen zogenaamd tegen is maar die werd doorgedrukt. De laatste tijd is er verzet aan het groeien, wordt er in de Tweede Kamer tegen de macht van het kabinet en de premier geageerd, en er wordt er buiten op straat tegen gedemonstreerd maar dat wordt dan weer tegengewerkt. Macht en tegenmacht zijn nu de kernwoorden.

Het probleem is niet nieuw, er is al langer naar gekeken en gevraagd om een kritische evaluatie van het parlementaire en democratische systeem zoals we dat nu hebben. De voorstellen van de commissie Remkes over de mogelijke verbeteringen van de democratie worden echter met voeten getreden. Dat rapport heeft niet tot drastische aanpassingen geleid, het is min of meer in de la verdwenen terwijl feitelijk de invloed en de macht van de burger steeds verder worden uitgehold. De ongelijkheid in de verhouding tussen burger en overheid neemt toe, en daarmee ook het verzet ertegen. Het is eigenlijk vrij duidelijk, we moeten de democratie her-iijken. De afstand tussen de burger en het systeem is te groot geworden. Men gelooft er niet meer in. De manier waarop de machten worden geacht elkaar in evenwicht houden, rammelt.

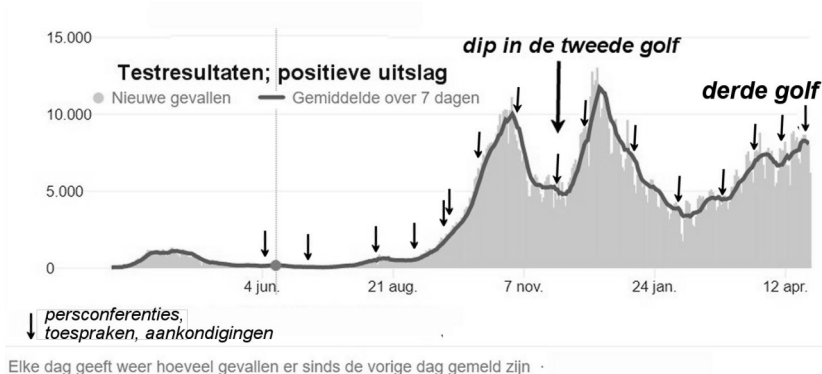
In het tweede deel ga ik daarom uitgebreid in op hoe democratie er uit zou kunnen zien als we bereid zijn te leren van het verleden en ook de kansen die cyberspace biedt, gaan gebruiken.

7 Besmettingen, verspreiding, angst als factor

Nu het Corona-virus al meer dan een jaar rondwaart, is het geen al te gedurfde gedachte om te vermoeden, dat vrijwel iedereen wel in contact is geweest met wat virusdeeltjes (virionen). Dat zou je kunnen zien als besmetting maar dan voor de meesten een besmetting die keurig in toom wordt gehouden door het eigen immuun-systeem. De virionen worden dan door T-cellen en andere verdedigingssystemen in de voorhoofdsholte aangevallen en komen niet verder. Er is een geringe temperatuurverhoging in die voorhoofdsholte (sinus) maar daar heb je weinig last van. Gebeurt dat wel en komen de virionen door de eerste verdedigingslinie heen worden de keel en later de longen het strijdtoneel, dan zijn er symptomen en is er sprake van een ziekte.

Een van de factoren, waar niet of nauwelijks naar gekeken is, is angst als factor in de weerstand. Dat zou je kunnen onderzoeken, door enquêtes of door naar de statistiek te kijken. Er zijn natuurlijk stapels grafieken gemaakt en daar is veel op af te dingen maar dat er in november 2020 een dip in de tweede golf zat en waarom dat zou komen, is nooit goed geanalyseerd. Men weet dat wel aan de komst van de winter, men ging toen weer meer binnen wonen, met minder ventilatie maar misschien is er een andere verklaring.

Daarvoor moeten we even teruggaan naar hoe weerstand reageert op stress en angst. Daar is al heel lang onderzoek naar gedaan en het

De persconferenties waren ook vaak angstmomenten en mogelijk aanjagers

verband is evident. Angst tast je immuniteit aan, je wordt sneller ziek. maar dat is in de hele Corona-discussie bijna nooit genoemd, alleen de Amerikaanse epigeneticus¹ Bruce Lipton zag in dat het een belangrijke, misschien wel de belangrijkste factor was in het voorkomen en de verspreiding van het virus.

En wat creëerde dan het zwalkende en doemdenkerige communicatiebeleid van RIVM, het kabinet en de zogenaamde experts aan de talkshowtafels? Vooral angst, ongerustheid, onzekerheid, sociale onrust, mensen isoleerden zich (ook al geen goede manier om immuniteit op te bouwen) of gingen demonstreren (zonder veel extra besmettingen maar wel met een geweldsprobleem bij politie en overheid). Het was iedere keer raak, men stapelde de dreigingen op tot doemdenkerige proporties, trok krikkemikkig gemodelleerde en zelfs apert misleidende grafieken door tot duizelingwekkende hoogten en kwam dan weer met nieuwe beperkingen.

En het werkte, achteraf hadden de maatregelen toch effect? Hoezo, er zijn nauwelijks aanwijzingen dat de avondklok iets heeft uitgethaald. Zelfs Ernst Kuipers, de voorzitter van het Landelijk Netwerk Acute Zorg, zag achteraf, nadat hij de cijfers bestudeerde, in dat de invoering van de avondklok geen effect heeft gehad. Als het bedoeld was om de jeugd in hun hok te houden dan heeft het misschien zelfs averechts gewerkt, juist daar gingen de besmettingen omhoog.

Angst zien als factor in de immuniteit en dus de besmettingskans voor Corona is tot dusver zelden genoemd maar is naar mijn mening juist erg belangrijk. Angst is overigens een emotie, die we ook bij dieren kunnen onderzoeken en daar blijkt angst en stress heel duidelijk effect te hebben op de gezondheid en het gedrag.

Nu zijn emoties rare dingen, de psychologen hebben er de vorige eeuw allerlei onderzoeken naar gedaan maar veel daarvan ging onlangs de prullenbak in. In Rutger Bregman's boek 'Alle mensen deugen' gaat hij daar uitgebreid op in. Wel is duidelijk, dat de mens een goed zelfherstellend vermogen heeft en normaal gesproken ook zware traumatiserende incidenten wel kan verwerken, na een paar weken verdwijnen de trauma symptomen (Als dat niet gebeurt spreken we van PTSS ofwel post-traumatisch stress syndroom). We mogen aannemen, dat na de duistere en angstaanjagen-

1 Epigenetisch houdt in dat de DNA informatie in onze genen niet altijd tot expressie komt, en afhankelijk is van omgevingsfactoren en emoties.

de persconferenties de meeste mensen na een paar weken wel wat bijtrekken.

De angst wordt minder en dat houdt ook in dat de immuniteit beter wordt. Ergo, er worden minder mensen ziek. Is dat wat in november 2020 gebeurde? Er was wat versoepeling, we waren weer even wat bijgekomen, de besmettingen liepen terug en toen kwamen het RIVM en Rutte met toch weer verdere beperkingen, er zou een derde golf kunnen komen, mutaties, en de angst sloeg weer toe, en dus ook de besmettingen.

De relatie tussen angst en immuniteit is een goed onderzoek waard. Ik heb de persconferenties van het afgelopen jaar maar eens uitgezet naar positieve testen maar laat het aan de statistici over om dat in detail uit te werken en conclusies te trekken.

Nu is dit allemaal maar een onderbuikgevoel van mij maar ik bestuur al wat langer trauma, trauma-immuniteit, PTSD en identiteitsconflicten, dus misschien is mijn intuïtie niet helemaal op het foute spoor.

Angst is besmettelijk en tast immuniteit aan

De angst kan ‘om zich heen grijpen’, een collectief gevoel worden, we nemen het gemakkelijk over, niet alleen door direct contact maar ook wel door zoiets ongrijpbaars als een ‘group mind’.

Dat is vaak een onbestemde vage angst maar het kan ook heel specifiek zijn. Zoals de angst om door een onbekende ander op een willekeurig moment en ongemerkt besmet te worden met een virus waaraan al veel mensen dood zijn gegaan. Die angst is net als het virus ook besmettelijk en is de hele wereld overgegaan in een onwaarschijnlijk kort tijdbestek.

Natuurlijk is ook het internet en de wereld omspannende nieuwsvoorziening een aanjager geweest: de beelden uit China, de dagelijkse cijfers op het journaal, de persconferenties, de mondkapjes om je heen. Ach, de mensen zijn dagelijkse ellende toch wel gewend, zou je zeggen. Maar tot nu toe had die ellende altijd anderen getroffen. Nu zaaide die besmetting zich uit – vanuit telkens nieuwe ‘hotspots’ – tot in Nederland! Tot in onze straat!!

Er werd, door hen die zochten naar veiligheid, stevig ingrijpen door de overheid geëist en die ging daar ook in mee. Niet vanwege een of andere geheime agenda maar omdat de collectieve resonantie erg sterk was. Heel hard, met maatregelen waarvan niet duidelijk was of ze zouden helpen, gekopieerd van de Chinezen, soms contraproductief maar er werden in ieder geval daden gesteld.

Als snel bleek dat de doden vooral onder oude mensen met een zwakke gezondheid vielen. Die en andere risicogroepen werden geïsoleerd door de lockdown en hoera, het werkte, de snelle exponentiële groei zwakte af en het aantal gevallen liep terug. Men herademde en toen de IC's in de ziekenhuizen leger en leger raakten ging de horeca weer open en kon men weer voorzichtig aan cultuur snuiven en op vakantie gaan. Met als gevolg dat de zwakkeren ook weer naar buiten kwamen en die waren nu juist extra kwetsbaar, met een lage weerstand. Het virus kreeg weer de ruimte, ook al omdat aan verhogen van de weerstand niets werd gedaan en alternatieve preventie en behandeling werd onderdrukt, dat paste niet in het RIVM denken. Daar en in het crisisteam van Rutte zaten de generaals, die angstvallig bleven vasthouden aan hun idee van opgedrongen veiligheid; de burger, de artsen, de afwijkende expert-meningen, niks daarvan!

Toen kwam de tweede golf. Veel minder doden maar veel meer angst en rigoureuze maatregelen. Tot in huis: de posters met 'Ik hou ook thuis 1,5m afstand van jou' kunnen gezien worden als een nieuwe, veel verdergaande inbreuk op de privé levenssfeer van mensen. De grondwettelijk vastgelegde rechten en algemene mensenrechten werden onderuit gehaald, de politiestaat opgetuigd.

De greep van de overheid op de samenleving is nog verder inmiddels versterkt. Onder meer is er nu de informatievergaring door afdelingen van de politie, het lijkt wel geheime staatspolitie en 'n militaire afdeling ((zou men die na de kritiek echt opgedoekt hebben?) van afwijkende uitingen op sociale media. Men censureert (of laat censureren zoals door de KPN) de gevaarlijke scheefdenkers daar en in de andere media. Er komen zelfs politieagenten aan je deur als je op een of andere manier standpunten inneemt die morrelen aan de officiële berichtgeving. Vrijheid van meningsuiting, ho maar!

Je wordt betiteld als een andersdenkende (ja echt, dat is een term van de politie). Je bent misschien wel een alien of misschien wel een terrorist. En niet gehoord worden doet je vaak wegzakken, in een depressie, of erger.

De protesten tekenen de ernst van de collectieve angstresonantie.

De overheid en zelfs de Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid (NCTV) waarschuwen er voor, de weerstand en het verzet nemen toe, men is zelfs bang voor terroristische aansla-

gen en dat de mensen met zulke gedachten zich bij de politieke partijen inwerken.,

Ik kan me daar iets bij voorstellen. Er is zich – afgaande op snippers informatie – net als tijdens de Duitse bezetting een ondergronds verzet aan het ontwikkelen. De bejegening door de overheden van dissidenten jaagt veel lijdzaam verzet in een actieve modus én ondergronds. Daar zijn die overheden grimmig bang voor en reageren hard. Er is nog niemand voor zijn mening doodgeschoten maar dat kan zo maar gaan gebeuren. En als je dat wilt filmen dan is dat een misdaad, wetten daartegen waren in de maak, zoals in Frankrijk. Is dat tegengas door de machthebbers ook een teken van angst? Nee, L’histoire se répète, meer is het niet. Elke historisch bewuste en belesen persoon kan dat bevestigen.

Intussen zijn de financiële beurzen weer op een all-time high beland. De virtuele geldpersen draaien, men schept geld om alle steun te bekostigen en de inflatie ligt op de loer. Er worden weer druk aandelen gekocht, geld in huizen en bitcoins gestopt, goud gehamsterd. Men zoekt zekerheid want er is twijfel aan de stabiliteit van het systeem. Maar wat gebeurt er met de kleine man en vrouw? Al die mensen die al bijna een jaar zonder inkomsten zitten omdat de toeristenindustrie(als eerste) plat is gegaan? Er heerst bijvoorbeeld grote hongersnood in Bali onder de werkloze bevolking (info uit de eerste hand). Zien we dat in het nieuws? Welnee, we hebben genoeg aan onze eigen sores.

Er is moeilijk een beeld te krijgen van de mondiale situatie, omdat de nieuwsvoorziening tekort schiet en alleen over de dreiging van uitbraken en nieuwe mutaties bericht. Het is echter wel duidelijk dat de angstresonantie de wereld in haar greep heeft. Dat is zo’n sterke kracht, daar leggen alle complottheorieën het tegen af. Iedereen is in de greep van de angst: burger en overheid evenzeer. Er zijn maar weinigen die begrijpen wat er aan de hand is en die zich niet laten ringeloren door een collectieve emotie.

Is er wat tegen angst te doen? Jazeker, ga naar een psycholoog, neem een pil, of ga in quarantaine dan ziet niemand je!

Vanouds zijn er ook technieken om je angst wat te beheersen: bidden, meditatie en zingen. En als je dat samen doet, werkt het nog beter. Ga naar de kerk, mediteer, doe yoga, ga lekker samen zingen op het Museumplein, misschien wordt je er wel beter van!

8 Communicatie, wat ging er goed, wat ging fout

Niemand kan het ontgaan zijn, we zitten in een Corona-crisis. Dat is wel aangekomen bij de mensen, we weten allemaal van 1,5 meter, mondkapjes, lockdowns, avondklok, quarantaine, handenwassen en vaccinatie als de grote verlossing. Ik geloof echter niet dat er in de toekomst over de hele communicatie rond de Corona-crisis anders dan misprijzend gesproken zal worden. Het wordt vast een voorbeeld over hoe het niet moet in de leerboeken over PR. Van de blunders wordt niet geleerd, er worden bakken geld gestopt in voorlichtingscampagnes maar die blijken dan nauwelijks effectief. Natuurlijk was er even paniek, was er voortschrijdend inzicht, onzekerheid en waren de betrokkenen als minister De Jonge, Van Dis en de meeste van die experts geen communicatieve toppers. Maar had Mark Rutte, die toch gepokt en gemazeld is in het bespelen van de publieke opinie en zo haastig de leidersrol (Chefsache, wat een rotwoord) naar zich toe trok, niet wat meer kunnen sturen?

Hij liet z'n secondanten maar wat aanmodderen, leuke schoenen etaleren en met grafieken wapperen en dan verder veel te lang, onsamenhangend en amateuristisch aan het woord blijven. Dat hij na de verkiezingen zelf 'brisant' onderuit ging en z'n geloofwaardigheid verspeelde, had eigenlijk niks met de Corona-crisis te maken. Het maakte wel duidelijk hoe hij al tien jaar vanuit het Torentje de zaak manipuleerde, op Macchiavelliaanse wijze.

Rutte heeft, als hij niet in het nauw wordt gebracht (dan maakt ie nare fouten) een uitzonderlijk talent om betrouwbaar over te komen, crises te bezweren en aantijgingen van zich af te laten glijden, hij wordt ook wel het Teflon-mannetje genoemd. Veel visie heeft hij nooit laten zien maar hij paste redelijk goed op de winkel en werd als premier dan ook wel gewaardeerd; hij was een vaste factor in het politieke spel.

Een slijtend imago en val door de Omtzigt affaire

Dat imago heeft ie tijdens de Corona-crisis goed kunnen vasthouden, bij alle uitglijers, versprekingen, halve en hele leugens bleef hij voor velen de man, die de leiding had, het schip van staat door de branding stuurde en het belang van de burgers voorop stelde. Er was kritiek maar hij bleef in de peilingen sterk scoren. Bijna tot aan de verkiezingen zat een hele forse stembuszege er in maar de toelagen-affaire, Omtzigt en de aanzwellende Corona kritiek, de el-

lende met de vaccins, de demonstraties en hoe daar tegen werd opgetreden, het begon een beetje te knijpen. De VVD kwam nog wel met een kleine plus maar het was geen 'landslide' overwinning en mensen als Pieter Omtzigt en Wybren van Haga bleken de echte winnaars toen de stemmen eenmaal geteld waren en ook de grote zege van D66 met Kaag wat tegen bleek te vallen.

Pappen, zoethouden, sprookjes en leugens

Waar Rutte zelf dus redelijk overeind bleef en wegkwam met foute inschattingen, verkeerde herinneringen, beloftes en herroepingen, ging het in het media-veld verder behoorlijk mis, de communicatie was gebrekkig en dat valt hem dus wel degelijk aan te rekenen. Iets meer sturing, iets meer structuur in wat er allemaal gemeld werd door de instanties, de experts en media, dat zou veel onzekerheid, wantrouwen en opstandigheid bij een deel van de bevolking hebben weggenomen. Het zal allemaal wel op de sites gestaan hebben maar wie ging dat allemaal bekijken was niet digivaardig en moest het alleen hebben van de televisie.

Het was allemaal te eenzijdig, er was geen ruimte voor alternatieven, tegenspraak, de oppositie binnen en buiten het parlement moest naar andere wegen zoeken, ging deel ondergronds via de sociale media en het internet stoken en verwarring zaaien.

Dat houdt je niet tegen met censuur en ontkenning, dat maakt het alleen maar groter. Toen duidelijk werd dat niet alleen de grote platforms braaf de richtlijnen van WHO en de internationale 'cabal' van virologen en epidemiologen volgden, had men dat niet mogen vergoelijken of steunen. Het monddood proberen te maken van oppositie werkt niet maar vrijwel iedereen in de media en de politiek deed er aan mee. Bezorgde burgers werden anti-vaxxers of wappies genoemd, demonstranten en eigenwijze artsen als terroristen gebrandmerkt, de publieke opinie bewerkt om dat tuig vooral niet serieus te nemen.

Maar hoe ver kun je gaan? Toen bleek dat er zelfs geheime militaire eenheden waren opgezet om die dreiging in kaart te brengen, voorbijgaand aan burgerrechten en privacy overwegingen, deed dat ook heel redelijke mensen twijfelen. Men wil geen controles, geen Big Brother, geen stiekeme aantasting van de privacy, geen censuur. Ondertussen is duidelijk, dat die censuur ook op andere niveau's gewoon werd ingevoerd. Niemand deed er iets tegen, ook de politiek negeerde dat.

Toen onlangs bleek dat Rutte als staatssecretaris al fraude rond de Bijstand via oncontroleerbare bestanden en zoekmethodes liet aanpakken, kwam er nog meer inzicht in de kwalijke Rutte-doctrine, die de burger als dom, frauduleus en in aanleg schuldig acht en de ambtenaar en de overheid afschermt van kritieke en democratische controle. Het argument dat een zekere geheimhouding en privacy ook voor de ambtenaren en politici moet gelden, heeft zeker waarde maar er zijn grenzen. Bij het openbaar maken van de kabinetsverslagen (over de toeslagen) kwamen die grenzen nog eens goed in zicht.

Het Corona -theater

Mark Rutte was hoofdverantwoordelijke maar wat ontstond er een complete theater-show cultuur rond Corona. Er kwamen campagnes die te ver gingen, zoals dat kinderen hun ouders moesten beschermen door afstand te houden. Er werden uitspraken gedaan die achteraf helemaal niet pasten zoals dat beperking van fake-nieuws, antivaccin verhalen en conspiracy acceptabel was; dat moest maar fors worden aangepakt. Allerlei mensen, soms met heel laakbare verledens en reputaties gingen in de media de held of de expert uithangen. Dat aan beide kanten van de discussie want mensen met een verleden als Ab Osterhaus of Willem Engel zochten en kregen voor soms nogal polariserende opinies de ruimte.

Fouten werden vergeven of vergeten, men mocht de expert uithangen, optreden in talkshow na talkshow, beschuldigingen uiten die nergens op sloegen, het was theater, de Corona Egotrip Show. De media deden volop mee, het journaal was net een soort propaganda-outlet, de persconferenties werden nationale gebeurtenissen en lastige vragen werden niet meer gesteld. Ook de politiek speelde mee in het spel, niet alleen de zittende coalitie maar ook de linkse partijen die hoop hadden op een plek in een nieuw Rutte kabinet gingen mee in de algemene roep om meer maatregelen, meer controle, meer vaccinatie en afbraak van burgerrechten. Alles omdat de veiligheid daarmee gediend zou zijn en er stemmen te winnen waren. Op naar de test-samenleving, met zogenaamd tijdelijke werking, maar tijdelijk blijkt in Corona-taal nogal eens erg rekkelijk.

Kritische geluiden waren er ook. Het internet en de sociale media stonden er vol mee, allerlei deskundigen met soms de raarste visies, maar ook heel veel verontruste medici en onderzoekers. Facebook, Whatsapp en andere sociale media bleken een achterdeur in het communicatieveld, daar werd heel wat ongenoegen gespuid en al dan

niet nuttige informatie verspreid, dat leidde dan weer tot allerlei censuur. In ons land kregen die alternatieve opvattingen een platform via de achterkamers van de mediawereld, kanalen als Weltschmerz, BlkBx-tv, de shows van Maurice de Hond en Vincent Everts kregen aanhangers en steun.

Politiek bleven eigenlijk alleen de Partij voor de Dieren, Denk, Forum voor Democratie en vaak ook Wilders nog wat tegengas geven. De rest ging mee met de symptomatische aanpak en wilde vooral meer en drastische maatregelen, De Kamer riep, als buiging naar de angstige meerderheid zelf om meer en maakte de weg vrij voor onzinnige en feitelijk onrechtmatige (in het kader van de mensenrechten en de Neurenberg regels voor medische experimenten) maatregelen als de avondklok, vaccinatie-paspoorten, testdwang en onmenselijke en gedwongen isolatie van mensen in tehuizen. Bij de verkiezingen bleek men daar overigens electoraal voor beloond te worden, al was er duidelijke steun via voorkeurs-stemmen voor een andere aanpak zoals het optreden van Wybren van Haga.

Twijfels van binnenuit

Dat de communicatie problematisch verliep, wisten ook de insiders wel. Het RIVM¹ verwoordde heel duidelijk waar het aan schortte, ze noemden een aantal aandachtspunten voor beleid en communicatie:

- Het schetsen van een helder, toegankelijk beeld van de epidemiologische bouwstenen van de komende periode is van belang. Welke zijn dat en hoe beïnvloeden die elkaar over tijd? Welke onzekerheden zijn er en hoe houden we die in de gaten/gaan we daarmee om? Visuele middelen kunnen hierbij helpen. Gebruik dit als communicatie-kapstok over de komende maanden/jaren.?
- Het verduidelijken welke criteria worden gebruikt voor versoepelen (transmissie risico versus maatschappelijke impact?) is voor burgers relevant om gemaakte keuzes beter te begrijpen; en bij veranderingen/versoepelingen uiteraard transparant toelichten hoe die criteria zijn toegepast en welke afweging er is gemaakt. Vaar hierbij op data (besmettingen, ziekenhuis cijfers en/of vaccinatiegraad) in plaats van datums om teleurstelling te voorkomen.?
- Het betrekken van verschillende bestuurslagen, branches en experts met diverse relevante disciplinaire achtergronden bij het opstellen van een plan voor versoepelen kan helpend zijn aan het formuleren van een eenduidige, haalbare en zo rechtvaardig mogelijk

1 RIVM; 12 april 2021, 6e brief - Gedragsreflecties op maatregelenpakket

strategie voor versoepelen te formuleren. En om dit vervolgens ook vanuit deze verschillende achtergronden toe te kunnen lichten.

- Consistente communicatie: een centrale en geplande strategie voor de overheidscommunicatie vanuit verschillende bestuurslagen rondom de pandemie en maatregelen richting de burger kan voor een eenduidigere beeldvorming en verwachtingen zorgen. Belangrijk is om daarbij uit te leggen dat het uitvoeren van deze strategie vraagt om flexibele tussenstappen die o.a. afhankelijk zijn van de epidemiologische cijfers en de situatie in de ziekenhuizen (geen datums maar zinvolle gegevens).
- Helpende hand: Benadruk het belang van blijven naleven van de basismaatregelen en de consequenties hiervan. Biedt mensen (burgers & branches) handvatten om weloverwogen keuzes te kunnen maken in complexer wordende situatie waarin zowel (zelf/snel) testen, oplopende vaccinatiegraad en naleving van basismaatregelen een rol spelen.

Het staat er duidelijk en zou voor alle overheidscommunicatie moeten gelden. Dat vervolgens Rutte er niet veel mee deed en bijvoorbeeld eerst de 21e april noemde, toen de 28e, toen mei en uiteindelijk toch terugkwam op 28 april voor de versoepeling, is tekenend. Ook Pieter Omtzigt² wijst in zijn verfrissende boek 'Een Nieuw Sociaal Contract' op onduidelijke communicatie naar de burger toe en wil bijvoorbeeld dat op iedere brief van overheid en aanpalende instituties en uitvoeringsorganen een duidelijk contactpersoon genoemd wordt.

2 Omtzigt, Pieter; Een nieuw sociaal contract, 23-02-2021 Prometheus

9 Cijfers en Statistiek, gegoochel

We worden doodgegooid met cijfers maar vrijwel iedereen heeft ondertussen wel in de gaten, dat daar soms niet veel van klopt. Niet alleen de websites en sociale media verspreiden allerlei cijfers waarvan de betrouwbaarheid niet te controleren is, ook de overheid strooit met misleidende, vage en langzamerhand structureel onbetrouwbare gegevens. Dat geldt voor RIVM, OMT en minister De Jonge en met hen de reeks medi-bobo's die de buis bevolken.

Er zijn geen heldere definities, de tests zijn niet erg betrouwbaar, de populaties die men gebruikt veranderen steeds, men publiceert kerncijfers die dat niet zijn en ook vaak niet echt actueel, ze lopen een paar dagen achter of er is weer een computer kapot. Dat gebeurt wel erg vaak, dan gaat men later weer aanpassen of corrigeren maar het maakt geen erg betrouwbare indruk. Ook internationaal is het een warboel, clubs zoals de WHO (World Health Organization), de EMA en het Johns Hopkins hospitaal dat wereldwijd cijfers verzamelt, dwarrelen nogal, veranderen ook definities en maatstaven en gooien onvergelykbare grootheden op één hoop. Het gevolg is, dat iedereen maar raak interpreteert. Er valt aan de deskundigheid op statistisch gebied van bijvoorbeeld de OMT leden nogal wat af te, doen; soms komen die met grafieken die echt nergens op slaan.

Dashboard

Er kwam een soort samenvatting en toegangsportaal naar de cijfers, het Corona Dashboard van de overheid, met cijfers van RIVM en GGD. Nu klinkt dat hip, leuke kreet en in principe zie je op het dashboard van je auto alle belangrijke dingen bij elkaar. Alleen jammer, dat men het hier zo knullig in elkaar stak en wel probeerde het te verbeteren maar dat lukte niet echt. In het buitenland zijn de dashboards veel helderder.

En wat krijg je dan in beeld? Onzincijfers zoals het aantal geprikte vaccins. Wat interessant dat nou iemand, behalve de mensen die het spul leveren en distribueren en de prikkers. Wat de burger wil weten is hoeveel mensen er beschermd zijn, niet hoeveel prikken.

En wat leren we bijvoorbeeld van het aantal positief geteste besmettingen per dag? Iedere dag gaan er niet alleen andere aantallen maar ook andere groepen naar de test-straten, omdat de waan van de dag zich dan weer richt op kinderen, dan op bepaalde leeftijdsgroepen, mensen uit inrichtingen, zorgverleners, etc. Men geeft wel leeftijden aan maar of dat mensen zijn met eerdere Corona infecties, gevacci-

neerden, uit welke sociale strata, alles op de grote hoop en de ene dag omhoog en dan weer omlaag, na het weekend lager, wat heb je er aan?

Welk deel van die mensen belanden in het ziekenhuis of zijn dat mensen die helemaal niet getest zijn door de GGD? Heel globaal is er misschien op te sturen, het percentage besmettingen is wat helderder maar cijfers als het reproductiegetal lopen weken achter en zijn dus niet goed te gebruiken voor actuele bijsturing. Zelfs het aantal doden is niet betrouwbaar, want wie wordt als Corona-dode gezien en wie als overleden aan een onderliggende kwaal? De vergelijking met de CBS oversterfte versterkt het gevoel, dat er weinig consistentie zit in wat men nu precies als Corona-dode ziet.

Ook de ziekenhuisopname cijfers op het dashboard zijn vaag, wat men wil weten is of de capaciteit volloopt, ook van de IC. En weten hoeveel vaccin weigeraars er zijn, dat wordt al helemaal niet meer gemeld. Men hoopt, en dat klopt wel, dat de vakantie en het willen reizen en uitgaan meer mensen vaccinatie doet accepteren.

Waarom geen heldere cijfers

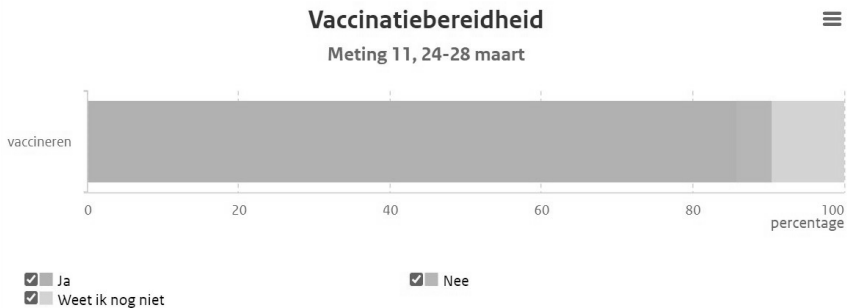
Ik kijk naar de cijfers, speur wat dieper op de RIVM, GGD, CBS en sites van de overheid zou wel eens een paar dingen willen weten. Bijvoorbeeld, nu er toch al behoorlijk gevaccineerd is, welk deel van de geteste groep is gevaccineerd en met wat. Dat lijkt een onbenullige vraag maar raakt een van de belangrijkste kwesties, namelijk hoe effectief is de vaccinatie? Je zou denken dat er niemand met een vaccinatie zich laat testen maar is dat zo, zijn er geen mensen die toch klachten kregen of gewoon willen weten, of het vaccin wel gewerkt heeft? Want als bijvoorbeeld 10 of 20% van de positief getesten al gevaccineerd is, dan kun je nagaan hoe effectief die hele vaccinatie eigenlijk was. En dan zou wel eens kunnen blijken, dat die veel lager is dan werd opgegeven en aangenomen. En dan gaat het hele idee van vaccinatie-paspoorten (of de Europese Corona-certificaten) ook onderuit. Helaas, het RIVM en de GGD weten niet meer precies wie nou gevaccineerd is en of iemand zich al eerder heeft laten testen en van her-besmetting sprake is, dat kunnen we dus ook niet nagaan. Slordige registratie maar hoe kun je dan tot zinvolle beslissingen over maatregelen of versoepeling komen? Of gooien ze gewoon wat I-Ching muntjes op daar in dat torentje?

Ik zou ook wel eens willen weten, in hoeverre de nu als positief besmette personen qua gedrag en instelling afwijken van de totale bevolking. Je zou toch, al is het steekproefsgewijze, kunnen vragen of ze zich wel braaf aan de maatregelen hielden, of ze vaccin-twijfe-

laars zijn, misschien wel op wie ze gestemd hebben, kortom proberen te bepalen in hoeverre angst een factor is. En even het verschil tussen voorhoofds- en lichaams-temperatuur opnemen van iedere geteste persoon, dat vraagt toch ook niet zoveel?

Selectieve bekendmaking

We krijgen natuurlijk wel wat cijfers opgelepeld, nou ja maar wordt er niet selectief uitgezocht wat de positie van OMT, RIVM en regering ondersteunt, de rest kan een vlijtige speurder wel achterhalen maar komt niet in de krant of op de buis. Vooral vaccinatietwijfel mag niet gevoed worden, dat eist het algemeen belang. Op zich waar maar dan wel ten koste van de individuele vrijheid en gezondheid. Een typisch voorbeeld van informatie-selectie en cijfer-verwarring is deze quote uit een RIVM publicatie (9 april 2021).

Hoe denken mensen over vaccinatie tegen het coronavirus

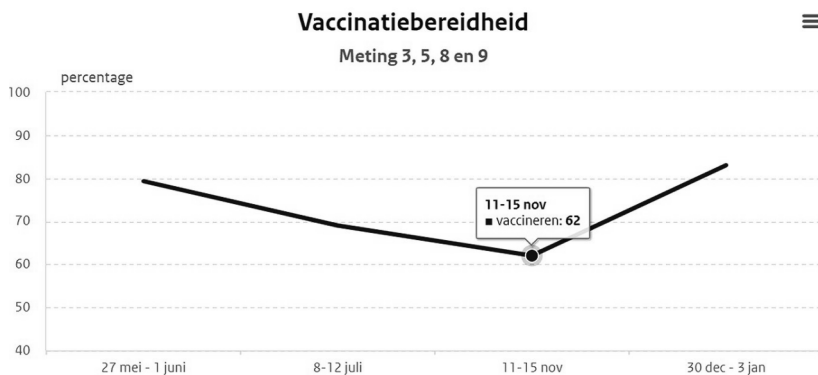
Aan de deelnemers zijn zeven verschillende stellingen over de vaccinatie voorgelegd. Wanneer we de antwoorden uitsplitsen naar de bereidheid om zich te vaccineren, laat dit het volgende beeld zien. Van degenen die niet bereid zijn om zich te laten vaccineren gelooft maar 14% dat het vaccin hen beschermt tegen het virus. 10% van deze groep denkt dat het veilig is wanneer het goedgekeurd is voor de Nederlandse markt. 12% ziet vaccinatie als een uitweg uit de coronacrisis voor Nederland. Slechts 10% gelooft dat zij anderen tegen het coronavirus beschermen als zij gevaccineerd zijn. Daarbovenop is 72% van deze groep bang voor bijwerkingen van het vaccin en 84% is bang voor eventuele onbekende langetermijngevolgen. Van deze groep geeft 26% aan

dat de meeste van hun vrienden en familie zich hebben laten vaccineren, of dat van plan zijn.

Ook van de deelnemers die nog twijfelen over vaccinatie geeft een aanzienlijk deel aan bang te zijn voor bijwerkingen (70%) of onbekende langetermijnevolgen (79%). 29% gelooft dat vaccinatie hen beschermt tegen het virus en 17% gelooft dat een vaccin veilig is als het is goedgekeurd voor de Nederlandse markt. Van deze groep gelooft 45% dat vaccinatie bijdraagt aan een uitweg uit de crisis en 32% denkt dat ze anderen beschermen door zich te laten vaccineren. Daarnaast geeft 51% aan dat de meeste van hun vrienden en familie zich hebben laten vaccineren, of dat van plan zijn.

De deelnemers die bereid zijn zich te vaccineren zijn het veel vaker eens met de stelling dat het vaccin ze zal beschermen, dat het veilig is na goedkeuring, dat ze hiermee bijdragen aan een uitweg uit de crisis en dat zij anderen ermee beschermen (respectievelijk 73%, 81%, 96% en 75%). Van deze groep is 17% bang voor mogelijke bijwerkingen en 18% is bang voor onbekende langetermijnevolgen. 89% geeft aan dat de meeste van hun vrienden en familie zich hebben laten vaccineren, of dat van plan zijn.

Kan iemand hier nou wijs uit, staat er ergens heel duidelijk hoeveel mensen tegen vaccinatie zijn? Nee en de grafiek is helemaal vaag, zeker als we die vergelijken met eerdere grafieken van het RIVM. Daaruit blijkt, dat op een gegeven moment die vaccinatiebereidheid nog maar 62% was en nog in maart kwamen er cijfers over 76% maar blijkbaar is er een enorme toename geweest, ook wegens de

berichten uit het buitenland over AstraZeneca en Jansen, die daar soms niet meer gebruikt worden en hier voor een beperkte groep. Moeilijk om hier consistentie en eerlijkheid in aan te nemen.

In de media wordt dat ook geventileerd. RTL Nieuws bijvoorbeeld constateerde dat een op de tien ondervraagden denkt dat vaccins helemaal niet helpen bij het onder controle brengen van de crisis. Het aandeel mensen dat veel vertrouwen heeft in de werking van de vaccins daalde van 60 procent naar ongeveer 50 procent. RTL Nieuws, op 25 maart:

De grote voorlichtingscampagne die het ministerie van Volksgezondheid dit jaar is gestart om mensen warm te maken voor een coronavaccin werpt nog geen vruchten af. Geen van de hoofddoelen wordt gehaald. Sterker nog: het vertrouwen in de veiligheid van vaccins neemt juist af. Ook de vaccinatiebereidheid stijgt niet.

Het blijkt dat andere delen van de overheid dat ook wel inzien, zoals in de hoofdconclusie van een onderzoek naar het effect van de voorlichtingscampagne (kosten 6 miljoen) dat het ministerie van Volksgezondheid zelf heeft laten uitvoeren.

„Het vertrouwen in de veiligheid van het vaccin en de aanpak van het vaccinatieprogramma, dalen beide ten opzichte van het niveau in december 2020”.

Ik denk dat ondertussen, met de zomer in het hoofd, de vaccinatiebereidheid weer is gegroeid, maar ik wil vooral aantonen hoe de cijfers gemanipuleerd werden, wie moet je nou geloven?

Rammelende Statistiek

Ondertussen is veel meer bekend over wat het virus aanricht, hoe het wordt overgedragen maar is er ook gerede twijfel aan de officiële cijferbrij. Die twijfel is in Nederland via alternatieve kanalen en mensen als Willem Engel en Maurice de Hond ook wel breed geventileerd en opgepikt. Zeker Maurice heeft er qua statistiek geen goed woord voor over en maakt dat ook geregeld heel goed duidelijk. Toch blijft de overheid en het RIVM vasthouden aan haar beleid en manipuleert op grote schaal de berichtgeving, via censuur en mediamacht. Zo werd het bestaan van een Post Corona Syndroom (beter Post SARS syndroom) eerst ontkend omdat men zogenaamde de massa niet bang wil maken maar zal uiteindelijk blijken dat de blijvende schade aan de longblaasjes bij zware Corona patiënten tot invaliditeit voor dui-

zenden mensen zal leiden. Met huiveringwekkende kosten en veel menselijk leed maar dat durft men niet toe te geven.

De cijfers zijn, ook wereldwijd, neit meer dan een indicatie, men meet verschillende dingen, definieert die niet duidelijk, er is beïnvloeding, er spelen belangen mee, perverse terugkoppeling en de politiek is vooral bang om fouten te maken. Onafhankelijke inschatting ontbreekt, de medische cijfertjes zijn toonaangevend en pas eind april 2021 lijkt het erop, dat het kabinet iets meer durf vertoont en rekening houdt met wat Corona verder veroorzaakt.

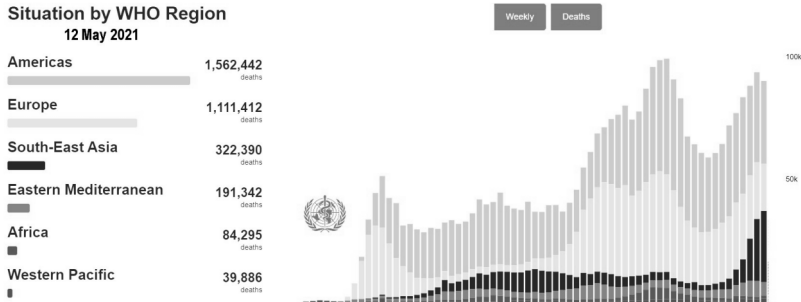

Verschillen per land

Terwijl in bepaalde landen de SARS/CoV-2 situatie langzaam verbetert en er sprake is van het uitblijven van een epidemie of zelfs uitdoving op veel plaatsen, slaat het virus in andere delen van de wereld nog bijna vers toe. Het lijken bijna nieuwe uitbraken, nieuwe golven van gemuteerde Corona varianten, soms met dramatische cijfers zoals in Brazilië of India. Soms zijn dat inhaalslagen, zit men eigenlijk nog in de eerste golf en met exponentiële groei, soms is het beleid ter plekke ook duidelijk in gebreke gebleven en is er zoveel angst gezaaid, dat de algemene immuniteit is teruggelopen, met groeicijfers als gevolg.

Er is veel gespeculeerd over de verschillen binnen Europe, waarom zijn bepaalde landen zo veel ernstiger getroffen, waarom zijn wij eigenlijk relatief goed gevaren, waarom zijn er landen waar de cij-

fers duidelijk omlaag zijn gegaan. Dat wordt dan voorshands geweten aan de vaccinatie-graad maar is dat wel de enige factor. Speelt bijvoorbeeld een afgenomen weerstand door een te vrijgevig antibiotica beleid een rol, het dieet, de psychologische effecten van de diverse lockdown varianten, de volgzaamheid en gehoorzaamheid van de bevolking?

Onderzoek naar de oorzaken en gevolgen te primitief

De cijfers die naar buiten komen over Corona zijn beperkt. Dat is deel van de manipulatie-technieken van de overheid en de betrokken instanties en bedrijven maar het illustreert ook de verkokering en de beperkingen van de wetenschap en de medische wereld.

Want als maanden nadat de vaccins zijn goedgekeurd blijkt dat de farmaceutische bedrijven wel tienduizenden mensen als proefkonijn hebben gebruikt maar dat daar nauwelijks relevante cijfers anders dan de sterftetekans van de hele populatie zijn opgetekend en bekeken. Geen onderverdeling naar leeftijd, naar medische achtergrond, ziektes, antibiotica historie, niks daarvan en men heeft gemakshalve de controlegroep (de dubbelblinde mensen die eerst een placebo kregen) toch maar geprikt. Wetenschappelijk onverantwoord, want zo is lange termijn onderzoek naar bij-effecten onmogelijk gemaakt.

Het is onvoorstelbaar maar toch echt een feit dat de mensen die voor de miljoenen en miljarden voor de vaccins hebben getekend, niet hebben doorgevraagd over de test-populaties. Men is gewoon meegegaan met de verhalen van de leveranciers, de internationale organen zoals de EMA waren ook al niet erg kritisch, want er was haast, eerst maar een vaccin, dan zien we wel weer.

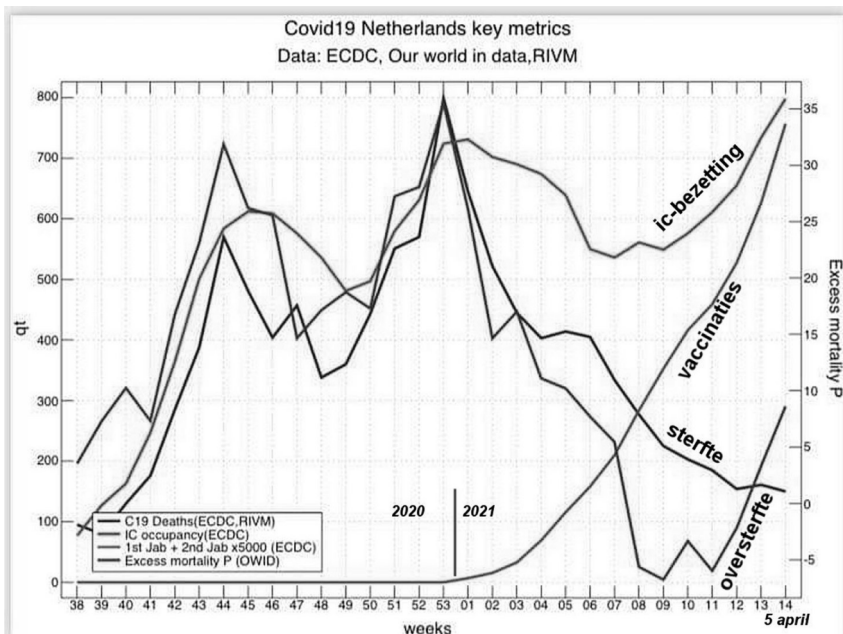
Crowd wisdom, gezond verstand

Niet de echte waarheid telt maar dat wat je gelooft waar te zijn, zeker in de publieke opinie. Je zou ook kunnen zeggen dat alle cijfers en onderzoeken niet meer dan een deelwaarheid opleveren, vanuit een bepaald perspectief en meestal ook belangen.

Er is wat betreft de waarde van cijfers de laatste tijd ook interesse in wat het publiek ergens van vindt. Men heeft onderzocht dat als grotere groepen mensen een bepaalde waarde moeten inschatten, ze uitkomen op een gemiddelde dat vrij accuraat is. Dat heet 'Crowd Wisdom'.

Men praat veel over 'Big Data', over methodes om heel grote databestanden te doorgronden met geavanceerde wiskunde en 'Artificial Intelligence'. Het klinkt mooi maar wie zich realiseert dat bijvoorbeeld Google nog niet veel verder is met al die profilering en bergen gegevens dan het sturen van vooral irriterende en ongewenste advertenties, beseft misschien dat het allemaal nog in een vrij primitief stadium is.

De wetenschap kan complexiteit eigenlijk (nog) niet goed aan, in ieder geval niet op een rationele manier, intuïtief gaat het vaak beter.

De sterfte neemt af, oversterfte toe, bij groeiend aantal vaccinaties meer IC?

10 Mijn persoonlijke herinneringen

De Corona-crisis zal niet snel vergeten worden. We hebben allemaal onze eigen herinneringen aan de crisis, aan de lockdowns, aan de mensen die we verloren hebben, aan de ellende en misschien ook de leuke dingen uit die periode. Er komen ongetwijfeld hele reeksen boeken, fotoboeken en video's over hoe het was of hoe we het ervaren hebben. Het zal niet vergeten worden, daarvoor was en is het te heftig, te onverwacht, te veel een ervaring die er in heeft gehakt. Veel mensen zullen er een trauma aan overhouden, misschien nog jaren geteisterd worden door wat zich heeft vastgezet in ons geheugen en in ons lijf en slapeloze nachten, depressieve gevoelens en andere klachten blijven houden.

In onze herinneringen gaan we ook de dingen mooier maken, of juist slechter, dingen aanvullen en opleuken; zo werkt de menselijke geest nu eenmaal. We zijn door fases gegaan. Na paniek, ongeloof en ontkenning werden we kwaad of angstig, zochten naar zondebokken maar gingen geleidelijk aan de situatie ook aanvaarden, het maar uitzingen, accepteren dat het nu eenmaal zo en niet anders was. Het is een verwerkingsproces, we zullen proberen te ontkennen dat dit echt een forse hobbel was in onze samenleving en persoonlijk leven maar uiteindelijk die gevoelens ook loslaten, misschien in actie komen en er iets mee doen, betekenis zoeken en uiteindelijk het allemaal een plek geven.

Ik wil mijn eigen ervaringen en frustraties niet projecteren in gemeenheden maar hier weergeven wat ik me persoonlijk herinner. Toen de eerste berichten me bereikten, zag ik dat toch nog wel als Verweggistan, dergelijke dingen gebeuren hier niet, de video's over de situatie in China raakten me niet zo erg. Dat was het nieuws, iedere dag gebeuren er vreselijke dingen overal in de wereld, waarom me druk maken over een uitbraak in Wuhan? Maar de stroom berichten hield aan en via Facebook kwamen er ook steeds meer foto's filmpjes en onrustbarende signalen door, dat was daar in China geen normale ramp, er begon zich in mij een onrustig gevoel te ontwikkelen. Om me heen was er nog veel ontkenning, mensen gingen nog naar de wintersport, waarom zou je je druk maken, er was toch ook vogelgriep, SARS en Ebola geweest. Onze superieure westerse gezondheids-infrastructuur zou dat wel aankunnen. Toen ook de overheid begon in te zien dat het wel eens veel groter zou kunnen zijn dan een nare griepvariant begon ik me meer zorgen te maken; ik voelde de

paniek groeien. Ik zat tenslotte met de restverschijnselen van een eerdere griep en ergerde me aan de blijfeestvierders en carnavalsgangers.

De angstige houding van de regering met haar medische experts en wat ik via sociale media en e-mails binnenkreeg viel echter niet meer te ontkennen en kwamen samen in een gevoel van onmacht, meer nog dan angst. Wat gebeurde er allemaal, uitbraken in Brabant, steeds meer waarschuwingen en dat dit echt een pandemie zou zijn, toen maatregelen, dit kon niet waar zijn, waarom kwam er niemand met oplossingen? De experts begonnen over elkaar heen te buitelen? Hadden ze dit niet voorspeld, het zat er aan te komen. Irritant vond ik dat, dat wijsneuzerige, ik heb het toch gezegd! Ik trok het me wel aan, ik wist eigenlijk wel, uit eigen ervaring, dat die Chinese griep heel wat meer schade kon berokkenen dan een weekje in bed. De ziekenhuizen begonnen vol te lopen, er gingen mensen dood. Maar dat was niet voor mij! Ik viel wel in de risicogroep maar was, voelde ik, beschermd doordat ik al SARS gehad had. Ik was er vast van overtuigd was, dit overkomt mij niet! Daar in stond ik niet alleen, om me heen waren veel mensen die bijna religieus geloofden dat Corona iets voor anderen was, niet voor ons. In het begin waren er ook geen slachtoffers die ik kende. Dat kwam pas in de tweede golf, toen kwam het veel dichterbij, mensen om me heen kregen Corona, er waren sterfte-gevallen in mijn netwerk. Toen de maatregelen echt beperkend werden, de straten leger en de afleiding van ergens gaan eten of winkelen wegvielen, begon ik me benauwd te voelen. Niet zozeer angst voor de ziekte en de gevolgen, meer een diep soort onbehagen. Ik ging veel naar een vriendin in Zutphen, die goed voor me zorgde en waar ik min of meer bij in isolatie zat maar als ik in Amsterdam was voor de post en zo voelde ik de angstige sfeer daar. Niet alleen ongezellig, vreemd stil en leeg maar bedreigend. Ik was blij weer weg te kunnen uit de stad. En die isolatie daar in een wat minder hectische omgeving, dat viel wel mee, ook niet ongezellig, de NetFlix verslaving begon in te kicken en als schrijver en journalist viel er genoeg te speuren en uit te vinden. Daar kon je dan ook weer over praten, met elkaar of die paar mensen die er over de vloer kwamen maar vooral ook via de sociale media.

Ik heb veel contacten in de VS, ook met medische professionals en daar communiceerde ik veel mee, hele skype nachten. De hele verkiezings-gekte daar en de uitbarstingen van Trump hielden me natuurlijk ook bezig maar het viel me op, dat Corona er nog niet zo

bedreigend werd gezien als hier. Ondertussen ontwikkelde ik m'n eigen visie over hoe angst en je darmflora (gut-biome) een rol spelen en zag ik aankomen, dat het in Amerika veel harder zou aankomen dan bij ons. Een ongezonde levensstijl, meer antibiotica in het voedsel, minder sociale zekerheid, grote groepen onder de armoedegrens, de spanningen over wie de president zou worden, dat zag er niet goed uit. Ik wist dat de darmflora van de gemiddelde Amerikaan behoorlijk was uitgeput en er daar waarschijnlijk veel meer slachtoffers zouden vallen. Mijn gesprekken met vrienden daar waren dan ook frustrerend, het zou wel loslopen dacht men daar. We kennen ondertussen de afloop.

In Nederland begon ondertussen de hele situatie tot enerzijds slaafs en braaf schapengedrag en anderzijds tot weerstand, verzet, opstandigheid te leiden. De manier waarop door de overheid, de BOA's en de politie maar ook in de zorg de veel te strikte en overdreven regels ook nog eens onmenselijk werden nageleefd en gehandhaafd, dat raakte veel mensen. Ook ik leefde mee met familie en vrienden, die alleen achter glas of helemaal geen contact mochten hebben met wie in een ziekenhuis of thuis zat. Maatregelen als de avond/nachtklok leken me zwaar overdreven en niks uithalen. Niet buiten mogen wandelen met een paar mensen, het leek me onzinnig. Ik keek naar de alternatieve TV-shows via internet, programma's als Weltschmerz of mensen als Maurice de Hond vond ik wel wat egotripperig maar ook informatief en in zekere zin hard nodig. Niet omdat ze gelijk hadden maar omdat er evenwicht moest zijn in de informatie-voorziening. En je had weer wat om samen over te praten, na zo'n uitzending.

Het kwam allemaal binnen, aan de ene kant de persconferenties en de medische jaknikkers en zakkenvullers, want zo zag ik die lui van het RIVM en het OMT wel een beetje. Aan de andere kant een groeiend verzet en werkelijk een tsunami aan blogs, vlogs, filmpjes en documentaires van al dan niet deskundigen en al dan niet 'fake' of ongeloofwaardig. Die gingen in tegen wat de gevestigde orde me wilde doen geloven. Met feiten, grafieken, de ene viroloog met mooie titels en indrukwekkende posities na de andere, hoeveel echte experts zijn er eigenlijk?

De verkiezingen begonnen hun schaduw vooruit te werpen, ik was daar zijdelings bij betrokken en er werden stellingen ingekomen. Een aardig initiatief als de partij 'Vrij en Sociaal Nederland' ging daardoor onderuit. Het werd een protestpartij en ging stuk aan interne ruzie en egotripperij.

Frustrerend, want ik geloofde wel dat er iets moest gebeuren, het hele politieke systeem was vastgelopen. Ik zat soms ook voor de TV te schelden op wat Rutte en De Jonge debiteerden. Nu deed ik niet zelf mee met de demonstraties en rellen maar volgde het via WhatsApp alsof ik erbij was. Ik werd kwaad op Halsema en de ME, was in direct contact met de koffiedrinkers en gele paraplu's op het Museumplein maar dat wakkerde de frustratie alleen maar aan. Ik heb nog geprobeerd via de lokale Amsterdamse zender Salto wat te organiseren maar de lockdown maakte dat erg moeilijk. Dan ga je toch iets doen. Ik ging veel posten op sociale media (een deel daarvan belandde in dit boek) en bijvoorbeeld een verzameling aanleggen van spotprenten en foto's van politiegeweld, de veteranen op het plein, de demonstraties. Ik durf die helaas niet in dit boek te delen, er kunnen allerlei copyrights-claims op rusten.

In het algemeen werd ik wel kwader. Ik hield me echt niet meer aan de regels en nodigde meer mensen dan mocht uit om te komen eten (en muziek te maken, in je huiskamer is live-muziek toch wel een bijzondere en vaak ontroerende ervaring). M'n woede over de hele situatie en dat zou best een manier kunnen zijn om m'n angst achter te verbergen zette ik om in actie, in expressie, ik deed tenminste wat. Ik was nog steeds niet ziek geworden en na meer dan een jaar leek me dat ook verder onwaarschijnlijk. Ik was genoeg blootgesteld geweest aan de virusdeeltjes, blijkbaar was ik redelijk immuun. Kwaadheid is voor mij een signaal om in actie te komen en toen het idee voor dit boek opkwam, na contacten met onder meer Wybren van Haga, was dat ook een manier om iets te doen. Ik wil niet aan m'n kleinkinderen hoeven te vertellen dat opa alleen maar was weggekropen en in quarantaine was gegaan.

Alle ervaringen, de angsten, de kwaadheid, de rouw om wie er niet meer is, het is nog allemaal niet op z'n plek maar ik heb wel het gevoel dat de verwerking een eind op streek is.

11 Mensenrechten, noodwet, edicten, demonstreren

De juiste rede is namelijk de ware wet, overeen stemmende met de natuur, over allen verspreid, onveranderlijk, eeuwig, die tot de plicht aanspoort door te bevelen, die door te verbieden afschrikt van het bedrog, die toch niet tevergeefs aan de waardigen appelleert of hen afschrikt, hoewel zij tevergeefs de onwaardigen beweegt door haar geboden en verboden.

Cicero

In het tweede deel komen fundamentele rechtsvragen aan de orde maar in de actualiteit moeten toch een aantal juridische principes, die in de crisis relevant waren of die zijn genegeerd hier al worden genoemd. Het gaat voor een deel om fundamentele mensenrechten die vanwege de haast en dr 'noodzaak' werden aangepakt, ingeperkt, niet meer afdwingbaar ware.

Experimentele vaccins, Neurenberg Code

De nu gebruikte vaccins zijn echt in een noodvaart ontwikkeld en hebben niet de normale testprocedures doorgaan. Enerzijds begrijpelijk, er was haast, er stierven mensen, dus werd dat geaccepteerd door de instanties. Ze worden dan ook 'experimenteel' genoemd en dat heeft consequenties. Eigenlijk doet iedereen die gevaccineerd wordt dus namelijk mee aan dat experiment.

De oudste internationale code voor ethisch klinisch onderzoek bij mensen werd naar aanleiding van de afschuwelijke medische experimenten in concentratiekampen vastgelegd in de Code van Neurenberg van 1947. In 1964 volgde de Verklaring van Helsinki. Deze richtlijnen zouden de veiligheid van proefpersonen in medische experimenten moeten waarborgen.

Artikel 1 van de Code van Neurenberg zegt bijvoorbeeld: 'De vrijwillige toestemming van de proefpersoon is absoluut noodzakelijk' en ook 'zonder tussenkomst van enig element van geweld, fraude, bedrog, pressie, misleiding of enige andere verborgen vorm van beperking of dwang'. Dat sluit verplichte vaccinatie dus uit! Ook al zijn er landen die dit negeren, uiteindelijk is dit een internationale en bindende code. Ook de Nederlandse grondwet garandeert fysieke integriteit maar is niet zo expliciet.

Europese kernprincipes; subsidiariteit

Een ander fundamenteel punt dat in de hele crisis op de achtergrond meespeelde is dat de op zich heel heldere en goede Europese uitgangspunten voor wetgeving en uitvoering, namelijk dat iets proportioneel, effectief en subsidiair moet zijn, niet meer werden nageleefd, in de regels en de uitvoering.

Die uitgangspunten zijn volstrekt helder maar het valt niet te ontkennen; dat zinvolle wetten en breed gedragen normen geleidelijk (ook al voor de crisis) steeds meer werden ingeruild voor dictaten, opgelegde regels, disproportionele maatregelen, boetes en machtswellustig gedrag van de zittende uitvoerende macht zonder veel verweer van tegenmachten. Tijdens de crisis werd dit op vrijwel ieder terrein erg duidelijk, alles werd centraal geregeld. Het begrip dat dit verschijnsel het beste omcirkelt is gebrek aan ‘subsidiariteit’ en dat is een moeilijk maar essentieel begrip. Het gaat overigens niet om subsidies maar om de manier waarop de rol van de overheid of machthebbers wordt ingevuld en op welk niveau. Het staat voor decentralisatie en kleinschaligheid, het leggen van de verantwoordelijkheid en de machtsmiddelen die daar bij horen op het juiste niveau. Subsidiariteit betekent dat je het minst ingrijpende middel moet inzetten om een bepaald doel te bereiken. In hoofdstuk (22) kom ik er op terug.

De hele juridische aanpak in de crisis rammelt, het was een gatenkaas van regelingen die niet klopten en aangepast moesten worden, met ook een poging om alles dan maar onder één paraplu te brengen, een tijdelijke noodwet. Die gaf de regering de wettelijke basis voor de maatregelen en werd ook door de beide Kamers van het parlement bekrachtigd, wel met amendementen, Kathalijne Buitenweg (GL) verdient hiervoor een pluim.

Corona Noodwet overwegingen:

Het Corona beleid, zoals de regels betreffende mondkapjes, 1,5 meter, avondklok etc. is min of meer opgelegd en de regering heeft dat rechtskracht gegeven door een Noodwet, die ook nog een aantal keren is aangepast maar wel steeds is geaccordeerd door een kamermeerderheid.

Er spelen drie belangrijke kwesties in de discussie over noodmaatregelen zoals die bij het coronavirus aan opgelegde edicten een wettelijke basis moeten geven:

A: vrijheid en veiligheid:

Beide spelen een rol maar liggen niet op dezelfde as, inleveren van vrijheid in ruil voor zekerheid is een illusie, ze zijn allebei nodig.

Het zijn twee dimensies, waarbij ook nog cultuur/religie (voorbij de rede en nutsvragen) en context een rol spelen. De twee gevleugelde paarden uit Plato's Pheadrus zijn een goed beeld. Dat komt in het tweede deel uitgebreid aan de orde.

B; de taak van de overheid.

De keuzes tussen vrijheid en veiligheid zijn individueel maar de overheid (de wet) is er om grenzen en normen te stellen en die te waarborgen. Wetten moeten dan wel overeenkomen met het rechtsgevoel, dat is het fundament waarop de rechtsorde rust, anders is naleving problematisch. Er dient ook een balans te zijn tussen plichten en rechten. Een van de pijnpunten is de privacy. Anonimiteit en intimiteit, noodzakelijk om te leren en zich met anderen te verbinden, vragen om privacy. Het in noodgevallen delen van gevoelige informatie kan nodig zijn maar wordt snel een gewoonte. Digitale techniek maakt misbruik gemakkelijk en vergaand.

C: De taak van het parlement

Het parlement moet onder meer, na advies van de Raad van State, nagaan of een wet niet in strijd is met de grondwet, het Koninkrijksstatuut en internationale verdragen zoals die over de universele rechten van de mens. Daar is bij velen, zowel burgers als juristen, twijfel over. Ook moeten de wetten aan de principes van proportionaliteit, subsidiariteit en doeltreffendheid (die ook Europees zijn vastgelegd) worden getoetst. Verdere eisen zijn redelijkheid, robuustheid, uitvoerbaarheid, reactie- en geldigheidspanne, rechtszekerheid en gelijkheid voor de wet voor iedereen. Met name dat laatste, het gevaar van discriminatie en profiling, is niet denkbeeldig. Digitalisering opent hier nieuwe wegen en mogelijkheden tot ge- en misbruik, ook in het kader van IoT, 5G, robots, beeldherkenning.

Rechtmatigheid, de wet

Het Romeinse recht kende een recht dat niet door de overheid 'gegeven' was; het *ius*. Dit is te vergelijken met het Anglo-Amerikaanse rechtsbegrip 'the law'. Een belangrijk verschil tussen de *lex* (een geformuleerde wet) en een edict was dat een edict alleen geldig was tijdens de ambtstermijn van de gezagsdrager en een *lex* gold eeuwig. De stap van edict naar *lex*, van maatregel van bestuur naar goede wettelijke verankering vraagt democratische inspraak en parlementaire instemming voorbij een normale meerderheid, omdat er grondrechten in het geding zijn. In dit geval is vertrouwen op de impliciete fair play garantie van het Romeins-Rijnlandse model niet genoeg, ook al omdat er geen beroep op zoiets als een

Bundesverfassungs-Hof of Constitutioneel Hof mogelijk is. Dat constateerde ook Pieter Omtzigt al maar hij gaf niet aan dat terwijl dat Hof geregeld wordt in het parlement, er ook tijdelijke oplossingen kunnen komen zoals die taak onderbrengen bij de Raad van State.

Hebben we nog wel subjectieve rechten?

Kan de burger zich nog wel verweren tegen een staat, die steeds machtiger wordt en de invloed van de burger beperkt. Waar blijft de zekerheid, de bescherming via het democratisch systeem maar ook door wetten en juridische instituties, zoals de rechterlijke macht en het Openbaar Ministerie, op basis van wetten die de positie van de burger waarborgen en met zijn belangen rekening houden.

Het verlenen van rechtsbescherming, onafhankelijk van de status aan de gelaedeerde, staat aan de wieg van zowel het moderne idee van mensenrechten als van het concept van subjectieve rechten, dat ook een theologische achtergrond heeft, het idee van Goddelijke rechtvaardigheid en geweten. De ontwikkeling van de mensenrechtenidee en het concept van subjectieve rechten zijn ook historisch innig verbonden.

De Grondwet en internationale verdragen over mensenrechten en ook de Code van Neurenberg en Helsinki zijn tijdens de Corona-crisis min of meer in de ijskast beland, men moest de pandemie aanpakken, principes waren even minder belangrijk.

Privacy

Een van de pijnpunten bij wat er allemaal geregeld werd tijdens de crisis is de privacy. De nood was zo hoog en de overheid wilde zoveel van iedereen weten, dat er allerlei databestanden, soms niet eens goed beveiligd, werden opgetuigd. Het is wel jammer dat juist essentiële bestanden zoals wie waar en wanneer gevaccineerd werd, onvolledig zijn, een van de fuckups. Bij het opzetten van de bestanden, door allerlei instanties en soms wat geheimzinnig door veiligheidsdiensten probeerde men wel de privacy te eerbiedigen maar het was niet allemaal even helder en ook niet erg veilig, af en toe lagen er bergen gegevens op straat.

Anonimiteit en intimiteit, noodzakelijk om te leren en zich met anderen te verbinden, vragen om privacy. Het in noodgevallen delen van gevoelige informatie kan nodig zijn maar wordt snel een gewoonte en is dus niet altijd veilig gebleken. Ook op privacy kom ik nog een aantal keren terug.

12 Censuur; opgelegd, vrijwillig, de platforms

De waarheid kwam van boven, we kregen die opgelepeld door Mark Rutte in z'n dinsdagavond preken. Het hele OMT, het kabinet, het RIVM spraken met één mond. Wie daaraan twijfelde was dom, een wappie, asociaal en moest terechtgewezen worden. Anderen informeren over je twijfels of wijzen op meningen en onderzoeken die afwijken van de 'officiële waarheid', dat mocht niet. Stoppen daarmee, door sociale druk uit je omgeving, of omdat de overheid je in het snotje kreeg. Ging dat niet goedschiks dan kwam de politie aan de deur, werd je als een soort terrorist geregistreerd en als je het als arts aandurfde om iets te zeggen over alternatieven, of zelfs rapporteerde dat je daarmee goede resultaten behaalde, dan kreeg je straf of een muilkorf.

Mond houden, braaf zijn, niet voor jezelf denken of opkomen; de dystopische verhalen over Big Brother, 1984 en Animal Farm bleken uit te komen.

Misleiding, fake news, samenzweringen

Al snel na het uitbreken begonnen de verhalen binnen te druppelen, het was de schuld van het grootkapitaal, dit virus was opzettelijk ontwikkeld en losgelaten, de Chinezen aten rare wilde dieren, het had iets met G5 mobiele telefonie te maken, dat was een aanval van buitenaardsen, maanmannetjes, het internet stond te trillen van de verhalen. Wat waar was of onzin, wie oprecht was en wie de zaak bedonderde of iets wilde slijten, wie baat had bij bepaalde berichten, dat was onduidelijk.

Maar het was wel lastig, zeker voor degenen die lastige beslissingen moesten nemen, nare en ingrijpende maatregelen opleggen en ook nog het volk rustig moesten houden. Dus stapte men nogal makkelijk heen over basisrechten op vrije meningsuiting, demonstreren en privacy. Met als argument dat het allemaal zo ernstig was, een noodtoestand en nood breekt wet.

De censuur sloop binnen, de media deden leuk mee en gaven geen ruimte aan alternatieve meningen, men sloot de rijen. Eerst was dat niet zo duidelijk, er was toch al sprake van een informatie tsunami en dat hier en daar wat werd weggefilterd viel niet op. Maar toen begon en dat werd door de hele situatie rond Donald Trump en de verkie-

zingen in de VS nogal aangewakkerd, het filteren en trimmen. De grote platforms, in wezen niet gebonden aan welke regulering qua censuur dan ook, gingen censureren en controleren. Ze wilden in het gevele blijven of komen bij de machthebbers of komende machthebbers en de censuurknop werd aangedraaid. Eerst viel het niet zo op, je Facebook posts kwamen gewoon niet door maar toen ging men met fact-checkers werken. Als je wat afwijkends beweerde, kreeg je zo'n berichtje, later werd je voor 24 uur het zwijgen opgelegd of je hele account geblokkeerd. Altijd met een verwijzing naar hoe foute informatie anderen kon schaden, over de ethische opstelling van Google, Instagram, Twitter; men deed dit toch voor je eigen bestwil! Later gingen ze er een verwijzing bijhangen naar een overheids-site, daar stond hoe het echt was!

De censuur werd door politici zelfs verdedigd, fake-nieuws en conspiracy verhalen moesten weggehouden en onderdrukt worden, dat mocht en moest, hoezo recht op vrije meningsuiting, vereniging, integriteit van persoonlijke communicatie, gezien de pandemie konden die rechten wel even opgeschort worden.

Het is falikant uit de hand gelopen. In ons land gingen KPN en haar onderliggende provider-merken zelfs hun spamfilters gebruiken om particuliere en in wezen geheime e-mail correspondentie met woorden als Corona weg te filteren; een aperte inbreuk op briefgeheim en het recht op persoonlijk communicatie. Dat viel niet eens op want een niet ontvangen e-mail mis je niet. Dat de hele situatie natuurlijk te verwachten was, is geen nieuws.

Cyberspace kent namelijk geen algemeen geldende wetten, Hier en daar worden door overheden wat hekken neergezet en boetes uitgedeeld maar het internet is in wezen vogelvrij. De realisatie dat cyberspace niet onafhankelijk is (independent) maar uiteindelijk tot totale afhankelijkheid en interdependency leidt is door de Corona crisis zo duidelijk geworden dat een internationale cyber-rechtsorde nu toch erg urgent is geworden.

13 Conspiracy, Davos, NWO

Er doen allerlei verhalen de ronde, de ene samenzwerings- of conspiracy- theorie is nog complexer en beangstigender dan de andere. Het loopt van beschuldigingen aan de elite en de ‘Cabal’ (uit het Engels, een geheime en samenzwerende groep) van machthebbers en rijken tot invloeden van buitenaardse wezens, duivels, ultrarechtse fascistten en ultralinkse terroristen. Dat Corona een straf is van God omdat we gezondigd hebben of een reactie van de Gaja wereldziel zijn nog vrij onschuldige versies.

Ik geloof niet zo in die samenzweringen. Er zijn ongetwijfeld mensen die met elkaar afspraken maken om voordeel te behalen; auto-conspiracies, Min of meer nuttige samenwerkingen die kwalijk kunnen uitpakken maar ook goed bedoeld kunnen zijn. Mensen vormen nu eenmaal groepjes, identificeren zich met overtuigingen, dat is onvermijdelijk. En als machtige mensen bij elkaar komen zullen er ongetwijfeld wel eens snode plannen gesmeed worden maar dat is wat anders dan een geheime wereldregering of New World Order superstaat.

Samenzwering op wereldniveau

Dat er een wereldwijde samenzwering zou zijn met als doel het ombrengen van miljarden mensen, het nog sterker maken van de rijken en machtigen, dat gaat me veel te ver. Als de Bilderberg groep zo machtig zou zijn en onze Willem Alexander daar iets te zeggen heeft dan moet het wel een stelletje domkoppen zijn, want onze koning blundert nogal eens. Er gaat, ook voor de machtigen en superrijken, te vaak iets fout. Ze de schuld geven van de hele Corona-ellende, alsof het allemaal gepland zou zijn met onderlinge afspraken en uitgewerkte scenario’s is een populaire fantasie. Dan komen er bewijzen boven water, die voor mij niet veel meer betekenen dan dat er inderdaad is nagedacht over dingen als een pandemie of ineenstorting van de wereldhandel. Daar zijn hele hordes futurologen en planbureaus mee bezig en grote bedrijven of overheden zullen dat best ook wel eens op papier hebben gezet. Ook angstige scenario’s en die komen dan boven water als bewijzen, want we projecteren onze eigen angsten graag op iets buiten onszelf.

Men wijst op mensen als Bill Gates en George Soros. Nu heb ik die mensen ook persoonlijk ontmoet en dan krijg ik echt niet het gevoel, dat het hier gaat om verdorven geesten, die de wereld willen manipuleren. Ik heb behoorlijk vaak contact gehad met Bill Gates (ik was actief in de ICT wereld), in z’n jonge jaren en rond MSX en CDI.

Bill is een onzekere, bijna naïeve man, die nog steeds indruk wil maken en bewijzen dat ie geen drop-out is maar geslaagd als ondernemer en filantroop. Maar toen ik hem kende en hij nog geen vijftig was en we op allerlei conferenties met wat insiders samenkwamen, moest ie steeds z'n moeder bellen. Hij heeft zeker een talent om op het juiste moment de juiste dingen te doen en dat maakte hem steenrijk en hij is best slim maar miste met Microsoft te vaak de boot om hem geniaal te noemen. En zou die wat zielige streber nu werkelijk van plan zijn om via vaccinaties de wereldbevolking uit te dunnen? Dat gaat er bij mij niet in. En blijkbaar bij Melinda ook niet, die vertrekt en gaat vast in de politiek

Het Davos theater

Dan is er de Davos klik, waar de wannabees van deze wereld mogen komen aanschuiven. Als ik echter zie dat daar vooral wat dubieuze miljardairs, tweederangs wetenschappers, zielige kroonprinsen of koningen aanschuiven en zelfs Rutte er ook mee mag doen dan denk ik dat Davos-topman Schwab vooral een mediatheater produceert. Een achterhoede gevecht waar de leden van egotrippende elite elkaar treffen en proberen hun positie en het gammele gebouw van het kapitalistische, neoliberale westerse neokolonialisme overeind te houden. Want dat begint serieuze barsten te vertonen. Het kaartenhuis van olopemde schulden, stijgende koersen en steeds maar meer geld scheppen is instabiel, ook door Corona, en dat weten ze.

De hele per privé-jet aanvliegende Davos-coterie van het World Economic Forum lijkt mij een club van zich bedreigd voelende lieden. Als je daar mee mag doen dan tel je mee en er worden toch ook belangrijke thema's behandeld, dat zie en lees je toch in de media? In mijn ogen zijn het niet de werkelijke wereldleiders die daar bij elkaar komen, in het circus meedraaien en zich als redders van de civilisatie voordoen.

Wat uit Davos komt, zijn vooral signalen dat het systeem op klapen staat. De fraaie plannen, de nieuwe wereldorde, het zijn achterhoede gevechten van een elite die weet dat die tweedeling in have's en have-not's niet te handhaven valt. Dus buigen ze, gaan mee met ondoordachte plannen als een basisinkomen voor iedereen (daar moet echt nog eens goed over nagedacht worden, het verscherpt vooral de tweedeling in de maatschappij), praten over milieu-maatregelen en laten vooral optimistische geluiden horen over hoe de rationele technologie en het neoliberale denken de problemen kan overwinnen. Vooruit, vooruit, groei, terwijl dat misschien geen goed idee is.

Het is de vraag of de kretologie van de Davos elite zoals ‘Grand Reset’ en ‘Building Back Better’ niet vooral een vrijbrief inhoudt voor nog meer technologie, nog meer ontmenselijkt resultaat-denken. Want voor dat herbouwen zijn dan vooral de grote bedrijven nodig, artificial intelligence, robots, big data, microminiaturisering, privatisering en monopolievorming, kunstmatige smart cities, aantasting van de privacy en een grootschaligheid die de ‘kleine’ ondernemer bij voorbaat uitsluit.

Want het neoliberale vrijemarkt-denken waar ze voor staan heeft al voor een splitsing in de samenleving gezorgd, die tot chaos, revolutie en burgeroorlog kan gaan leiden. Men wordt wakker! De 1% meritocratische elite wordt rijker en machtiger, de achterblijvers raken meer gefrustreerd, hebben geen kansen, geen zingeving en dat betekent historisch gezien dat men uiteindelijk in opstand komt.

Positieve aansturing

Ik heb veel wijze mensen ontmoet, die het goed bedoelen. Het lijkt alsof ze aan de zijlijn staan, maar filosofen, schrijvers, denkers met een visie zijn er ook nog. Dat stemt me positief. Er zijn vast mensen, die wel op heel hoog niveau proberen de gang der dingen wat bij te sturen maar die treden niet in de openbaarheid. Misschien gebruiken ze veel strategischer middelen dan grote conferenties zoals die in Davos om min of meer magisch invloed uit te oefenen. Ik ken ze niet maar soms valt me iets op. Er duiken soms denkbeelden op, die zich als een virus verspreiden, denk maar aan hoe cyberspace in de tachtiger jaren ontstond. Dergelijke ideeën-stelsels noemt men wel memes (Richard Dawkins, 1976), collectieve gedachten, die onbewust invloed uitoefenen en de group-mind beïnvloeden.

Dat gaat dus verder dan wat men vreest van Q-anon, de zogenaamd ultrageheime Amerikaanse Cabal die de publieke opinie bewerkt.

Ik zie eerder de invloed van bijvoorbeeld Netflix op onze group-mind. Wie even verder kijkt, ziet dat via dat film- en documentaire-platform het Amerikaanse oorlogsdenken, de geheime diensten, AI, robotica en futurologische SciFi stelselmatig worden aangetast. Heel slim, niet opvallend. Het gaat toevallig altijd mis met de technologie, de geheime diensten blijken allemaal corrupt, en de Amerikaans inmenging door CIA en dergelijke wordt vrijwel altijd als fout en kwalijk afgeschilderd. Daar zit mogelijk een ander soort conspiracy achter maar toevallig ben ik het met die stellingname vaak eens. Men zegt wel ‘Netflix is weaponized’, het wordt slim ingezet om de wereldopinie bij te sturen, een ander soort conspiracy.

G5 mobiele telefonie straling

Het heeft op zich weinig met Corona te maken maar vanaf het begin heeft men G5 mobiele telefonie gekoppeld aan Corona. De conspiracy-gelovigen zijn er dol op. In Wuhan was al G5, op sommige cruise-schepen ook en de oppositie tegen het ultrasnelle mobiele netwerk greep dat aan om er een hele conspiracy in te zien. Ik geloof daar niet zo in; bij de eerdere invoering van digitale mobiele telefonie waren er ook van die verhalen, we zouden allemaal sterven aan hersentumoren, etc. Dat viel dus nogal mee.

Ik weet wel iets van de technologie. Ik heb toen ik voor Philips werkte ooit de eerste digitale ISDN telefoniecentrale verkocht, aan Barranquilla, Columbia. Dat ging gepaard met een heleboel promotiepraatjes, eigenlijk leugens want Philips kon dat ding helemaal niet leveren en maakte een ruil met Ericsson. Later liep ik tegen de Chief Technology Officer van G5 koploper Huawei op, een Amerikaan die vooral erg trots was op het feit dat mobiele telefonie met G5 zo veel sneller, betrouwbaarder en breder inzetbaar was. Ik heb een hele middag met hem zitten praten en kreeg helemaal niet het idee, dat de Chinese regering hem in de nek blies. Dat men toch wat geniepigheden liet inbouwen is niet ongebruikelijk, alle grote en kleine tech-firma's doen dat, achterdeurtjes, redundante code, Microsoft en Apple doen dat ook. Soms komt dat uit, of gaan hackers en criminele organisaties met zo'n opening in het systeem aan de gang. De overheid zelf maakt ook graag gebruik van zogenaamde zero-day kwetsbaarheden om zelf naspeuringen te doen.

Op zich lijkt me 5G geen extra kwalijke technologie, het is straling en sommige mensen zijn er extra gevoelig voor maar je kunt je ook beschermen. In extreme gevallen door bijvoorbeeld te gaan slapen in een Faraday-kooi, die straling buitensluit. Ik denk dat er ook een onderscheid gemaakt moet worden tussen de drager (frequenties) en de inhoud. Alleen maar de energie (warmte) belasting meten is onvoldoende, er moet ook gekeken worden welke effecten straling nog meer kan hebben. En qua inhoud; wat er over het internet allemaal verstuurd wordt is an sich al ongezond. Het nieuws, de porno, de scheldpartijen, haat en criminaliteit, dat is misschien voor normale fysieke meetinstrumenten niet te traceren maar kan wel dege-lijk invloed hebben. Onze geest pikt meer op dan wat we kunnen meten, denken bijvoorbeeld is echt wat meer dan wat elektrische en chemische effecten in ons brein., er is toch nog nooit een gedachte geïdentificeerd of gereproduceerd met mechanische middelen?

14 Big Pharma; de jacht op vaccin-dollars

Het was vanaf het begin duidelijk, de farmaceutische industrie moest met een oplossing komen. Daar zat de expertise en als ze een medicijn of vaccin zouden vinden, moesten die bedrijven het ook maken, in aantallen. Liefst een vaccin, naar behandelmethodes of profylaxe (niet vatbaar mee zijn) werd niet echt gekeken. Experimenten op dat gebied werden afgeraden of zelfs verboden. Het vaccin of de vaccins als er meer zouden komen, zou de oplossing brengen en daar mocht ook wel aan verdiend worden. Er werden door overheden al honderden miljoenen vrijgemaakt om reserveringen te maken, steun te geven aan research-groepen. Het grote geld begon al snel te rollen.

Er waren maar weinigen die al even doorrekenden, dat een vaccin van zeg 30 euro per shot (en er zijn er vaak twee nodig) plus de kosten van de prikkerij, de administratie en de nazorg voor zo'n 17 miljoen Nederlanders dan al gauw een paar miljard zouden belopen, en dat dat mogelijk een terugkerende kostenpost zou worden. Even in praktische termen, misschien wel ieder jaar tweehonderd euro of meer extra voor een ziektekostenverzekering.

Wereldwijd honderden miljarden aan winst

Er werd fors geïnvesteerd, door de bedrijven zelf maar ook door overheden die de ontwikkeling wilden steunen, zorgen dat ze vooraan stonden als er iets werd gevonden en dus fors met geld over de brug kwamen. Ook was de gedachte dat al je maar tijdig reserveerde en ook vooruit betaalde je een betere prijs kon krijgen want dat dit

geen dubbeltjeswerk was, dat begreep iedereen.

De research kostte veel geld, waarschijnlijk honderden miljoenen of meer. Maar dat mocht ook wel. Voor de farma-industrie ging het in totaal natuurlijk om enorme bedragen aan moge-

Leverancier	prijs/dosis
AZ Astra-Zeneca	1,78€
J&J Johnson&J	\$8,50
Sanofi/GSK	7,56€
BioNTech/Pfizer	12,00€
Curevac	10,00€
Moderna	\$18,00

Het lijstje dat de Belgische staatssecretaris deelde op Twitter.

lijke omzet, tientallen, mogelijk honderden miljarden, een inkomstenbron waar men wel even z'n best voor wilde doen. (Pfizer verwacht nu een jaaromzet van 21 miljard € en rapporteerde een kwartaalwinst van 5 miljard). Even in perspectief: Nederland geeft dus plm. zo'n 1 miljard uit aan vaccins, de totale schade is minstens 90 miljard, waarschijnlijk veel meer.

Maar er zat dus groot geld aan te komen dus ging men allerwegen aan de gang en uiteindelijk kwam men nog redelijk snel met werkende vaccins. Helaas wat haastig ontwikkeld en nog haastiger en onvolledig getest maar er was natuurlijk een enorme druk, de sterftecijfers liepen maar op.

Het werd een hele race, er waren organisaties die al bezig waren geweest met vaccins voor gelijksoortige ziektes zoals de mensen achter Oxford-AstraZeneca. Er werd naar traditionele methodes gekeken, de minder geavanceerde laboratoria kwamen ook wel met producten, zoals het Russische Sputnik vaccin maar de race werd feitelijk gewonnen door Pfizer, dat een veel modernere aanpak (eigenlijk kwam dat van BioNTech) gebruikte, en met mRNA op diep-genetisch niveau aan de gang ging. Daarmee werd op vrij fundamenteel niveau de aanmaak van beschermende eiwitten gestimuleerd, die zich dan weer hechten aan de Corona virionen. Het Amerikaanse Pfizer vaccin was dus het eerste, dat moest wel diep gekoeld worden vervoerd en er waren twee prikken nodig maar het bedrijf scoorde er goed mee. In grote populaties als in de Verenigde Staten en Engeland maar ook in ons land werden ze de voornaamste leverancier. Moderna kwam ook snel met een soortgelijk mRNA vaccin. Later volgden AstraZeneca en 'n éénprikker als van Jansen Pharmaceuticals (Johnsen & Johnsen) dat als een soort eigen Nederlands product werd geafficheerd maar ook, net zoals AstraZeneca tegen bij-effecten en leveringsproblemen opliep.

Sputnik vaccin

Bij de oorspronkelijke testen door de leverancier was er een deel dubbel-blind, die kregen dus een placebo maar het echte lange termijn belang van zo'n controlegroep werd teniet gedaan toen men die ook maar het echte vaccin ging inspuiten, zogenaamd om humanitaire redenen. Dat we nu achteraf veel moeilijker lange termijn

effecten kunnen constateren maakt dat wel een wetenschappelijke doodzonde.

De race om zo snel mogelijk te vaccineren ging in Nederland niet echt goed van start, men had het organisatorisch niet goed in hand en dat was nogal een minpuntje voor minister De Jonge; men had toch kunnen zien aankomen dat er breed geprikt zou moeten worden? Dat hield in, dat er pas in januari 2021 echt geprikt kon worden, terwijl Engeland al in 2020 volop bezig was, maar dan ook niet geremd wordt door de lokale en Europese goedkeurende instanties. Er kwam her wel een inhaalslag, en een gevecht om zo veel mogelijk vaccins in te kopen en weg te prikken maar met de lente in de bol is er ook weer vertraging. Nu er sprake is van een derde prik in het najaar zoals in Engeland wordt overwogen vanwege de dreiging van nieuwe mutaties en de winter als nieuw griepseizoen legt dat opnieuw druk op het systeem.

Effectiviteit

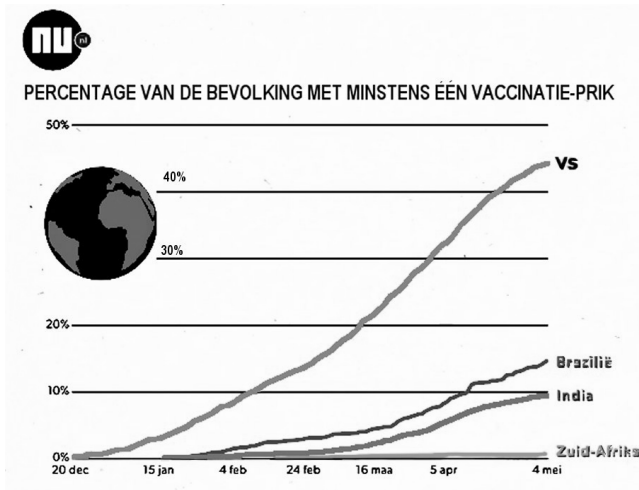
De leveranciers claimden, op basis van hun tests, waarbij tienduizenden mensen als proefkonijn dienden, nogal hoge effectiviteit. Pfizer sprak over wel 97% of 95%. Dat betekent dus dat van de geïnjecteerde mensen dat percentage goed beschermd zou zijn. Andere leveranciers waren wat bescheidener. Ondertussen is wel duidelijk, dat men een 90% effectiviteit al als behoorlijk beschouwt maar heel precieze cijfers zijn er niet. Het zijn meestal aannamen. Dat geldt ook voor de kans op herbesmetting na vaccinatie en over hoeveel minder de ernst van de ziekte uitpakt als je maar een eerste prik hebt gehad. Het RIVM gaat bijvoorbeeld niet na of deelt niet mee of en hoeveel mensen er zijn die na vaccinatie toch positief testen. Is dat opzet of klopt de administratie weer eens niet en kunnen ze tests en vaccinatie niet relateren?

Mutaties

De grote angst was en is dat er nare mutaties komen, dus dat virussen zich een beetje veranderen en dat de vaccins dan niet meer zouden helpen of minder goed zouden werken. Voorlopig blijkt dat niet het geval te zijn voor de Britse en andere vroege mutaties maar het gevaar ligt op de loer. Dat zou betekenen dat er door de fabrikanten nieuwe versies ontwikkeld moeten worden die of breder werken of alleen de nieuwe variant aanpakken. Een derde prik is in Engeland al aangekondigd. De consequentie zou kunnen zijn dat we net als bij griep geregeld (ieder jaar, iedere maand?) opnieuw een prik nodig hebben.

Octrooien

Er wordt zo enorm verdiend aan de vaccins, terwijl armere landen achterlopen en het niet kunnen betalen, dat er sprake is van dwanglicenties. Dat gaat dus in tegen de octrooirechten (patenten) van de leveranciers. Die zien hun winsten in gevaar komen, en verzetten zich tegen de plannen van ondermeer Joe Biden en de VS en de 'gelegenheidswetgeving' die toekomstige research zou kunnen afremmen.

15 Economische ontvricting

Steunmaatregelen, werkelijke kosten

Wie gaat het allemaal betalen? Het post-Corona perspectief voor de economie is voorlopig niet erg hoopgevend, er is enorme schade in het MKB, bij ZZP-ers, bij winkels en horeca. De grote bedrijven zijn nog machtiger geworden, de kleine ondernemer is in veel sectoren (niet alle) duidelijk getroffen, zoals in de cultuursector, de event-industrie (festivals), het reiswezen en het toerisme. Het is maar de vraag of herstel daar mogelijk is en, in sommige gevallen, ook wenselijk is. De werkelijke kosten van sommige activiteiten zijn, door gezondheids- en milieuschade, veel hoger dan lijkt.

De economische impact van de steeds maar verdere en uitgebreide lockdowns is een belangrijke factor. In Nederland is de schade al enorm, het gaat waarschijnlijk om honderden miljarden; officieel nu om 90 miljard maar dat wordt nog meer. Wat mensen privé interen komt daar nog bij. Dit wordt nog een serieuze dip en recessie. Ondanks de steunmaatregelen zijn en komen ontslagen en faillissementen en het herstel kan nog lang duren.

Rendement, investeringen, zekerheid

Een van de grote problemen in de internationale financiële wereld is het teruglopend rendement (return on investment). Waar moet je je geld in steken? Dat ligt moeilijk, zelfs als vanwege een lage rentestand het geld lenen goedkoop is, dan moet je er toch iets mee doen, het investeren in iets wat meer opbrengt dan de rente die je moet betalen. Verdienen aan handel of productie is in de steeds meer transparante wereldeconomie steeds moeilijker. Institutionele beleggers, pensioenfondsen en particulieren en zelfs hedge-fondsen zoeken naarstig naar mogelijkheden om rendement te maken. Daarbij zijn veel van de traditionele en stabiele mogelijkheden, zoals staatsobligaties en aandelen van dividend uitkerende bedrijven onder druk komen te staan. Alleen in bepaalde sectoren zoals pharma en wapens lukt het nog om veel te verdienen, daarnaast gaat men op zoek naar meer speculatieve investeringen. Daar kan het rendement hoger zijn maar nemen ook de risico's toe.

De lage of zelfs negatieve rentestand heeft niet alleen met de stimulering van de economie door geldschepping door overheid en de Centrale Banken en het opkopen van slechte leningen te maken, geld is ook goedkoop omdat er minder makkelijk met goed renderende investeringen nieuw geld verdiend kan worden, er is minder vraag naar

geld. Er is nog wel economische groei maar dat gaat vaak om sectoren met een eindige horizon, zoals klimaat-maatregelen, energie-opwekking, infrastructuur, besparingen door automatisering en betere logistiek.

We doen het in veel sectoren beter met steeds grotere productiviteit, zoals steeds goedkoper produceren van massagoederen maar de marges en de absolute winsten nemen af, ook door de transparantie van internet. En de vraag is ook eindig, je kunt uiteindelijk maar één auto, boormachine, barbecue of smartphone tegelijk gebruiken. Die kun je mooier, beter en duurder maken, individueel toesnijden (customizing) maar dat werkt maar voor een beperkt publiek. De rijkere middengroepen die daar op tippelen, worden wereldwijd bedreigd; de inkomensongelijkheid polariseert de vraag. De oude pilaren van de economie zijn niet zo stabiel. Als we bijvoorbeeld energie-opwekking en -gebruik grondig aanpakken dan zou alternatieve energie zo goedkoop worden dat de ‘oude’ energiesector het moeilijk krijgt.

‘Knowledge based economy’ wordt ‘Emotion based economy’.

De samenleving verandert en ook de economie verandert. Fysieke goederen worden goedkoper, het geld en de winst zit hem steeds meer in virtuele en digitale goederen en diensten, We groeien nog wel maar bijvoorbeeld qua bevolking is dat in veel landen toch al aardig beperkt. De demografische ontwikkelingen (krimp, ontgroening en vergrijzing) bedreigen op termijn bijvoorbeeld de onroerend goed markt. Er zijn dan minder huizen nodig!

Op langere termijn drogen ook de mogelijkheden om grote winsten te maken door innovatie op, we hebben het al zo slim aangepakt. Digitale dienstverlening bijvoorbeeld komt net als automatisering vaak neer op besparen of het vervangen van eerder meer fysieke taken en diensten. Internet is dus de grote winst-oplosser, de concurrentie neemt toe en de openbaarheid maakt sjoemelen steeds moeilijker. En winst is toch de olie van de economie. De vervlaking door globalisering maakt het realiseren van extreme handelswinsten door kennisverschillen steeds moeilijker. De transparantie is ook een probleem voor wie nog wil verdienen aan roekeloze exploitatie van bodem en natuur. Zelfs woekerwinsten door monopolies liggen onder vuur. We worden verstandig, genoeg is genoeg, de delen-economie (geen bezit maar toegang) heeft duidelijk voordeel bij de brede toegankelijkheid van internet maar vermindert de vraag naar producten.

Traditioneel was het de technologische vooruitgang, die de economische motor op toeren hield, met onevenwichtige (post-)koloniale uitbuiting als de basis van de ‘Westerse’ voor-sprong. Maar de opkomende markten maken nu zelf hun kapitaalgoederen en concurreren op de wereldmarkt met hun lage lonen. Het rendementsprobleem is nog niet acuut maar wel voelbaar. Op middellange termijn valt er nog veel te verbeteren; de energie-transitie vergt nog enorme investeringen. Over 10 of 20 jaar wordt energie goedkoper, gemakkelijker lokaal op te wekken en kunnen daarmee problemen als de watervoorziening en mobiliteit worden aangepakt maar komen er ook meer kansen voor lokale

In 1890 zag men vooruitgang anders dan in 2021

productie, micro-landbouw en minder urbanisatie en minder vraag naar commodities/stapelgoederen.. Dat gaat overigens alleen op als inkomensongelijkheid, diversiteit en gebrek aan zingeving en respect niet voor maatschappelijke onrust of erger zorgen, de identiteitspolitiek brengt mensen niet bepaald tot elkaar.

Groei is het probleem. Willen we dat, kan het zonder nare bij-effecten en hoe bereiken we een duurzame groei? Misschien moeten we eens af van dat groeien! Economische groei op lange termijn is door economen vaak gerelateerd aan technologie zoals in het Solow–Swan model dat uitgaat van steeds hogere productiviteit per werker. Maar de vraag is dan waar de verbeteringen vandaan komen, is dat een kwestie van meer geld en mogelijkheden of spelen er andere factoren?

Er is de neoklassieke aanname, dat het steeds moeilijker wordt om substantiële rendementen te behalen, alleen in sectoren waar monopolies en tekorten en gemanipuleerde behoeften (zoals wapenning en de media en in zekere zin internet) een rol spelen kan nog bovenmatig verdiend worden.

Economen zoals Nobelprijswinnaar Paul Romer denken dat je de groei wel kunt sturen en bouwden economische (mathematische) modellen, die uitgaan van gerichte ‘intentional’ research & development, dus van groei door ‘interne’ factoren (endogenous growth the-

ory). Die endogene groeitheorie stelt dat de groei niet zozeer afhankelijk is van externe factoren maar van factoren binnen de economie zoals technologische ontwikkeling en investeringen in vooral kennis en menselijk kapitaal. Men hoopt de dreigende stagnatie kan worden ondervangen door steeds maar te blijven investeren in ‘human capital’, in mensen en kennis dus, nog voorbij de technologie.

Groeimodel

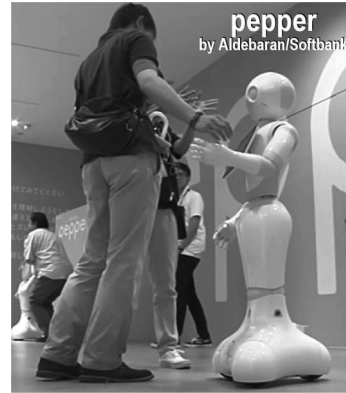
Het zogenaamde AK model van endogene groei illustreert die opvatting. In de formule $Y=AK$ staat Y voor totale output van de economie, K voor kapitaal (fysiek en menselijk) en A voor het niveau van de techniek en de technologische vooruitgang. Als de A maar positief blijft en het kapitaal groeit, dan is er groei.

Daarbij wordt er dus in die groeitheorie van uitgegaan dat de lange termijn groei afhankelijk is van beleid (policy), (stimuleringsmaatregelen, subsidies, steun voor de wetenschap, regulering). Groei is dan het gevolg van openheid, concurrentie, verandering en innovatie. Men neemt aan dat de economie in die zin maakbaar is.

Gerichtheid op verandering en dus op individualiteit boven het collectieve belang is voor velen nog steeds de basis van groei en welvaart. Van de groei profiteren we allemaal; dat is het neo-liberale uitgangspunt. En die groei hoeft niet direct materieel te zijn, meer kennis en dus meer kennis-economy is ook groei. De ‘knowledge based economy’ is tot doel gemaakt, wordt gezien als het veilige en logische pad naar de toekomst maar gaat voorbij aan de ‘emotion based economy’, wat doen we er allemaal mee?.

De aannames in die endogene groeitheorie zijn moeilijk te kwantificeren en ook is groei niet simpel te vatten. Heeft bijvoorbeeld het toegenomen opleidingsniveau tot meer werk geleid? Het catch-up effect (‘conditional convergence’), waarbij ‘arme’ landen sneller groeien dan rijke, doordat daar nog meer verdienkans zijn en men de technologie en structuren repliceert zonder de R&D kosten wordt niet door de theorie verklaart. Het idee, dat groei niet zaligmakend is en zogenaamde vooruitgang ons tot op de grens van ecologische stabiliteit heeft gebracht, komt in de endogene groeimodellen niet uit de verf. In wezen zegt dit model dat groei schaalbaar is (meer input, meer output) en dat blijkt in de praktijk niet te kloppen, we lopen tegen grenzen aan. Bijvoorbeeld het investeren in infrastructuur en industriële capaciteit, wat zo goed uitpakte in de na-oorlogse opbouw en in sommige ontwikkelingslanden (volgens het neo-Marxistische Feldman–Mahalanobis model) werkt niet meer, meer autowegen brengt meer verkeer, niet minder files.

Echte groeispurts zijn vaak het gevolg van oorlogen of rampen. Als we iets verder kijken, dan zijn investeringen en de daaruit voortvloeiende innovatie vaak het gevolg van bedreigingen, van angst en onzekerheid, die echt is of wordt gemanipuleerd. NASA en de reis naar de maan waren het gevolg van het Koude Oorlog denken. R&D in klimaat en energie heeft te maken met het angstige visioen van opwarming. Emoties spelen een belangrijker rol in innovatie dan het geld dat we er aan uitgeven, grote uitvindingen worden vaak onder druk gedaan. Meer opleiding, meer R&D, meer ‘venture capital’; het speelt zeker een rol maar de emoties, de noodzaak om oplossingen te vinden en de uitdaging om beter te zijn of te overleven spelen zeker een rol.

Robots, automatisering, gaan we er echt op vooruit?

Paul Romer wees terecht op het benutten van crises als impuls voor innovatie ‘A crisis is a terrible thing to waste’. De ontwikkeling van landen als China en India in de laatste decennia is niet alleen een kwestie van geld maar ook van het gevoel achter te lopen bij het ‘Westen’, de behoefte om als natie en cultuur gerespecteerd te worden. Francis Fukuyama relateert dat aan de socratische ‘Thymos’, de menselijke behoefte aan erkenning. Net als in de micro- economie, waar Nobelprijswinnaar Daniel Kahneman de rol van emotie boven rationeel beslissen onder de aandacht bracht, mist in de groeimodel- len van de macro-economen de emotie. Men gaat nog steeds uit van individuen en huishoudens die hun budget maximaal willen uitnuttten en van bedrijven die zo veel mogelijk winst willen maken. Maar is dat niet achterhaald? Zeker waar materiële noden min of meer zijn afgedekt spelen zaken als het zoeken naar respect, zingeving en verbondenheid een steeds grotere rol.

Daardoor zijn de traditionele politieke en economische scheidslijnen ook niet meer helder, zien we de opkomst van identificaties met kleinere groepen met benadrukken van verschillen als nieuwe dimensie, wat slordig aangeduid als ‘identity politics’. In de liberale democratie zoals die hier gegroeid is kan dat betekenen dat groepsbelangen tot versplintering van de publieke opinie leiden en tot wat Fukuyama dan vetocratie noemde, irrationeel dwarsliggen.

Diversiteit en het managen van diversiteit is de grote uitdaging. Zonder verschillen is er geen handel, geen incentive, geen stimulans om 'flux' te zoeken en is wegzakken in verstarring en 'permanence' zoals Zoroaster dat al zag, het gevolg.

Het probleem is dat we weer te weinig kijken naar de emotionele kant van diversiteit. Econometristen als Thomas Piketty gingen de verschillen tussen rijk en arm te zeer rationaliseren en 'mathematiseren' (een kreet van Romer) en hun historische grafieken en 'harde' verhoudingen kregen te veel ideologisch en politiek gewicht, voorbijgaand aan de emotionele werkelijkheid. De 1% discussie werd daardoor opgeblazen, er ontstond bij bepaalde groepen een gevoel van achterstelling doordat de verschillen, mede door internet en sociale media, te manifest werden en tot polarisatie, ook in stemgedrag, leidden. Al deze ontwikkelingen hebben bijgedragen aan een gevoel van onzekerheid, zowel bij de machthebbers als de burgers. De emotionele gevolgen daarvan worden niet goed onderkend maar zijn bepalend voor het sociaal-psychologische klimaat en daarmee voor de economie. We zoeken naar zekerheid, in materiële zaken, in pensioenen, vastgoed, goud of bitcoins, kunstmatige intelligentie maar zien niet dat dit vaak kuddegedrag is; als lemmingen rennen we achter de waan van de dag, drijven de huizenprijzen op, terwijl de autonome bevolkingsgroei afneemt.

Er zijn tegenbewegingen, we gaan meer delen, zuiniger leven, circulair produceren en telen, bezit afwegen tegen gebruik maar ook dat in een polariserende setting, waar je onderscheiden omdat je veganist bent, gin-tonic drinkt of elektrisch rijdt vaak belangrijker is dan de feitelijke bijdrage.

Concluderend, economische groei kan niet langer de heilige graal zijn, niet alleen vanwege de ecologische beperkingen maar omdat het winstpotentieel en dus het te verwachten rendement aan het afnemen is door de toegenomen transparantie, ecologische bewustwording, groeiend identiteits- en nationaliteits-bewustzijn en segregatie, waardoor zelfs de traditionele internationale handel en 'nut maximalisering' wordt beperkt.

Erkenning van de psychologische en vooral emotionele mechanismen in de micro- en macro-economie is nodig. We zullen beter moeten begrijpen wat mensen drijft en waar ze naar zoeken zoals respect, waardigheid, zingeving en een begrijpelijke balans tussen collectief en individu, ook in politieke termen. Welzijn boven welvaart, in het kort.

16 Immuniteit; weerstand en bescherming

Besmetting en immuniteit zijn de kernbegrippen in de hele discussie. Men wil niet besmet worden en met een vaccin zou je immuun zijn. Helaas zijn we na bijna anderhalf jaar allemaal wel eens 'besmet' in de zin dat we wat virusdeeltjes hebben binnengekregen, en is immuniteit ook veel meer dan een prik halen.

Mensen en alle levende wezens streven naar een stabiele situatie, homeostase. Dat betekent een evenwicht en dat is een heel complexe zaak. Ons verweer tegen bedreigingen van ons evenwicht noemen we het immuunsysteem. Als iemand immuun is voor een ziekte, dan betekent dit dat hij/zij de ziekte niet meer kan krijgen.

Een organisme staat niet op zichzelf maar heeft buiten en soms in zichzelf ook bedreigingen en ook gasten. Die bedreigingen proberen we buiten te houden, daar is dat immuunsysteem dus voor.

Immuniteit hangt af van je genen, je conditie (ook je psychologische) en wat je aan afweer hebt opgebouwd of toegediend hebt gekregen (bv. door vaccinatie). Als mens hebben we met onze 46 chromosomen (apen hebben er 48) eigenlijk maar een beperkt setje DNA informatie in onze 30,000 genen, de biodiversiteit van wat er verder in en op ons leeft is wel miljarden keer groter. Miljarden bacteriën, virussen, schimmels, fagen en ander klein spul bevolken ons lijf, onze huid en met name onze darmen. Onze darmen zijn echt een schatkamer aan genetisch materiaal. Tekorten en verstoringen daar zijn dan ook niet alleen de oorzaak van veel ziektes maar de biodiversiteit in onze darmen beschermt ons tegen muterende bedreigingen en speelt een belangrijke rol in onze immuniteit. Wij dragen dus al allerlei virussen in ons mee en die zitten er niet voor niks, er is vaak een symbiotische relatie. Dat de bacteriën en virussen in ons lichaam daar een plek en functie hebben wordt in de praktijk van de symptomatische geneeskunde wel eens over het hoofd gezien, met antibiotica wordt de darmflora vaak routinematig aangetast.

De enorme hoeveelheid genetische informatie die we meedragen heeft wel eens geleid tot de suggestie, dat mensen niet meer zijn dan de meest geëvolueerde dragers en lastdieren van DNA, de basis van het leven.

Onze darmflora (let op, niet fauna) blijkt steeds meer de basis van onze gezondheid te zijn, ook van onze geestelijke gezondheid. We

zijn wat we eten, maar nog meer wat er in onze darmen verteert wordt, door al die beestjes en met behulp van enzymen. Het is een evolutionaire ontwikkeling, want dieren en mensen hebben om zich te kunnen verplaatsen een stukje aarde en de bacteriën en microben die daar de zaak regelen, in hun buik genomen. Onze darmen en spijsvertering zijn de binnenkant van onze embryonale torus, een driedimensionaal ringvormig oppervlak, lijkend op een opgeblazen luchtband. Daar gebeurt van alles maar net als in de plantenwereld selecteert het milieu wat er tot expressie komt en dat darm-milieu en de bacterie-rijkdom daar moeten we dus in ere houden. Met pre- en probiotica kan men tekorten aan bepaalde bacteriestammen aanvullen, ook als profylaxe (voorzorg).

Immuniteit vraag onderhoud

Nu geldt voor alle levensvormen, dat rust roest, ofwel dat je de zaak een beetje aan de gang moet houden, stimuleren en uitdagen. Je immuniteit vraagt dat ook. Je afsluiten voor de confrontatie met ziektekiemen is dus helemaal niet zo gezond, en dat weten we ook wel. Kinderen bouwen hun immuunsysteem op door blootstelling, door af en toe een ziekte op te pikken; laat ze maar lekker in de modder spelen. Zo versterk je de aangeboren immuniteit met verworven immuniteit. Maar dat principe geldt ook voor volwassenen. Je isoleren, alle mogelijke ziektekiemen weghouden, wegwassen, mondkapjes, ergens is dat contraproductief voor het in stand houden en versterken van ons immuunsysteem. Want dat doet z'n best, bij Corona weten we dat mensen die het gehad hebben ook later beschermd blijven en dat het soms zelfs beter wordt als hun immuniteit gaandeweg ook steeds geprikkeld wordt, je kunt dat als onderhoud zien. Men spreekt dan wel van getrainde immuniteit. Het is goed om ook te beseffen dat het niveau van persoonlijke immuniteit (weerstand/conditie) niet constant is, dat gaat op en neer, door omstandigheden, omdat er stress is, je iets verkeerd hebt gegeten of een infectie hebt.

Dat geldt dus ook voor het algemene, gemiddelde niveau van vatbaarheid van een populatie (zoals de Nederlandse bevolking), dat is ook niet constant. Het weer, de stemming, de stress en angstgevoelens kunnen dat beïnvloeden. Ik heb het gevoel, dat men name de angstgevoelens onder de mensen die algemene vatbaarheid verhogen.

Ziektes zijn als onkruid, signalen van onbalans maar ons systeem kan ook de remedie leveren tenzij we met

Stimulering van ons immuunsysteem vraagt om blootstelling, niet om isolatie

We zijn gezond totdat we ziek worden, het klinkt simpel en betekent dat we goed moeten letten op het evenwicht, in ons voedsel, in hoe we leven. Het betekent ook dat symptomen van een ziekte zich niet opeens manifesteren. Een infectie begint met afweer door vrij simpele reacties, we gaan bijvoorbeeld hoesten; de virionen (virusdeeltjes) er weer uit gooien. Een volgende fase is dat het immuunsysteem de indringers gaat aanpakken waar ze binnenkomen, dus in de neusholte. Lukt dat niet voldoende, dan krijgt het virus de kans om verder door te dringen, bij Corona naar de longen toe en dan pas gaan er echte ziekte-symptomen zoals koorts komen.

Dat wil je voorkomen. Nu is dat bij virussen lastig, want die zijn niet gevoelig voor geneesmiddelen, hoogstens kun je de weerstand wat stimuleren en de aantasting van de zuurstof-circulatie ondervangen met zuurstof, in zeer ernstige gevallen belemmeringen fysiek aanpakken, zoals met beademing.

Tegen virussen is dus eigenlijk geen kruid gewassen, hoewel we moeten hopen dat er toch ergens een of ander plantje of goedje gevonden wordt dat wel helpt. Er zijn geregeld berichten dat bepaalde bestaande geneesmiddelen met eigenlijk een andere indicatie mogelijk ook bij Corona kunnen helpen.

De enige aanpak tot dusver is om het tekortschieten van de weerstand te voorkomen, de immuniteit van nog niet besmette personen verbeteren (gezond eten, vitamines, bewegen en ook vaccinatie) en bij degenen die nog maar een beperkte besmetting meedragen, de zaak ondersteunen.

Bij Corona is de aandacht vooral naar vaccinatie gegaan; immuniteit moest maar kunstmatig worden bereikt. Dat helpt, voorkomen is beter dan genezen en het arsenaal aan hulp om mensen met ernstige verschijnselen te helpen is beperkt, vandaar de hoge sterftcijfers bij mensen met een verminderde weerstand. Het zou mooi zijn, als je na vaccinatie ook geen anderen meer kunt besmetten, dat heet steriele immuniteit. In de VS gaan ze daar van uit, wie gevaccineerd is hoeft geen mondkapje meer te dragen. Overigens lijkt me dat onzinnig, dat

is dan net alsof je een badge draagt en omdat de mensen je uit de weg gaan doet al snel niemand meer een masker voor.

Die kwestie van steriele immuniteit is erg belangrijk. In januari 2021 zei Van Dissel van het RIVM:

Ook al is iemand immuun voor corona, dan nog kan hij of zij anderen besmetten. Dit is slecht nieuws voor de vermeende “ringbescherming” van ingeënte zorgverleners.

De eerste onderzoeken onder mensen die een natuurlijke coronabesmetting hebben gehad, laten zien dat deze mensen voor 85 procent immuun zijn gedurende minimaal zes maanden en waarschijnlijk veel langer. Dat betekent helaas we dat 15 procent van de mensen die corona hebben gehad opnieuw ziek kunnen worden. Het slechte nieuws is dat ook mensen die niet voor de tweede keer klachten krijgen het virus bij zich kunnen dragen en opnieuw kunnen overdragen aan anderen.

Deze kwestie is nog niet echt goed uitgezocht, er is bijvoorbeeld niet goed gekeken naar wat die mensen die een tweede ziekteperiode doormaken nu onderscheidt van anderen. Gebruikten ze antibiotica, waren ze te dik, welke bloedgroep, dieet en darm-bioom; men heeft niet echt gezocht naar zogenaamde biomarkers. Dat is overigens in de hele aanpak een ernstige misser.

Is vaccinatie dan zonder problemen? Ik denk dat de nare bijwerkingen die verwacht werden nu na 6 maanden wel opgemerkt zouden zijn, als er nog wat opduikt zal dat geen brede impact hebben. Het bezwaar tegen alle vaccinaties blijft dat je ingrijpt in het immuunsysteem, dat deels platlegt en daardoor de bevattelijkheid voor andere aandoeningen, ook op termijn, beïnvloedt. Vaccinatie van iedereen betekent voor hen die al natuurlijk immuun zijn dus wel degelijk een aantasting van hun bredere immuunsysteem, met soms gevolgen op lange termijn. Men krijgt door vaccinatie dan niet meer de mazelen of polio of nu dus Corona, maar andere ziektes krijgen meer hun kans, waardoor telomeer degradatie kan optreden. Dat risico is voor een individueel persoon niet goed te

Het ontkennen van natuurlijke (innate) immuniteit is de grootste en ook verwijtbare vergissing in de hele Corona aanpak en de vaccinatie discussie.

bepalen, maar kan bijvoorbeeld de algemene levensverwachting wel degelijk beïnvloeden.

Dat vaccins in het algemeen niet altijd veilig zijn en daar ook nooit voor zijn getest door de instanties wordt gemakshalve vergeten. De schandalen met schadelijke vaccinaties onder meer in India en de blunders van het RIVM en de corruptie bij de Gezondheidsraad (kwestie prof. C. Meijer) werden weggepoetst. Laten we hopen dat achteraf de Corona vaccins geen echt nare verrassingen herbergen.

Ziekte is een tekort aan weerstand

Weerstand opbouwen tegen Corona (of tegen welke infectieziekte dan ook) is geen prioriteit in de hele campagne geworden, ondanks de waarschuwingen en oproepen van ook veel medische experts. Dat is niet alleen jammer, het is een gevaarlijke misser. Juist nu er steeds meer varianten komen en vaccinatie misschien niet meer helpt (een virus kan ook ahw. immuun worden en zich niets aantrekken van het vaccin) is a priori bescherming en profylaxe (voorkomen van infectie) steeds belangrijker aan het worden. Het alternatief, steeds maar nieuwe vaccins produceren en inspuiten, is duur en mogelijk niet effectief. Virussen zijn dan misschien geen levende wezens maar willen wel blijven bestaan, groeien en gaan, als ze te weinig succes hebben of door normale mutaties veranderen (alle levensvormen muteren) misschien nog gevaarlijker worden.

Immuniteit is niet alleen een biologisch fenomeen, iets wat je alleen in materiële termen en mechanismen kunt beschrijven. Het is ook psychologisch, ik kom daar op terug maar eerst iets over groeps-immuniteit.

Herd immunity en groeps-immuniteit

In het begin was het concept van groepsimmuniteit even actueel. Rutte had het er over maar al snel verdween het uit beeld; het werd ontkend, het zou niet werken, vaccinatie was de oplossing. Maar ook daar speelt het natuurlijk een rol. Echt iedereen vaccineren kan niet maar als nu maar het overgrote deel van de mensen is gevaccineerd, dan dooft het virus wel uit.

Het Engelse Herd Immunity (kudde-immuniteit) is het woord voor de groepsimmuniteit in kringen van virologen maar men heeft dat begrip (dat stamt van Dr. A.W. Hedrich uit 1933) nogal misbruikt om vaccinatie te promoten. In eerste instantie ging het ook om de natuurlijke (innate) immuniteit. Maar onlangs werd het begrip sterk beperkt tot het effect en streven van vaccinatie en men sprak niet meer over na-

tuurlijke immuniteit, dat werd gemakshalve maar even vergeten of ontkend, ook door de WHO.

Natuurlijke immuniteit omdat je gewoon goed gezond bent, genetisch immuun bent of al eerder geconfronteerd met soortgelijke infecties en daar immuniteit voor ontwikkeld hebt, is een gegeven. Er zijn altijd mensen die bestand zijn tegen een ziekte, anders zouden de pest, de Spaanse griep of een andere pandemie de mensheid al hebben uitgeroeid. De virologen wilden daar niet over horen, die hadden het vooral over vaccinatie en antilichaam opbouw. Het idee, dat misschien in ons land in februari 2002 al 60% of meer helemaal niet vatbaar was voor Corona, dat kon er niet in. Daarmee zou de groepsimmuniteitsdrempel (75-80%) in zicht komen als een relatief beperkt aantal mensen besmet is geraakt en antilichamen heeft ontwikkeld en de totale immuniteit dat uitdovingsniveau bereikt. Dat is misschien wel deels de verklaring voor het teruglopen van de besmettingen in de zomer van 2020. Dat zou ook in Wuhan mogelijk het geval hebben kunnen zijn maar ook andere initiële virushaarden laten uitdoving vermoeden.

Maar die algemene immuniteit is dus variabel, kan omlaag gaan en zoals ik al eerder opmerkte, angst speelt daarbij een rol. Zouden we nu op hetzelfde niveau zitten als in februari 2020 dan zou een 20 of 30% vaccinatiegraad (in mei 2021 plm. 25%) van vooral vatbare mensen al tot uitdoving kunnen leiden, die treedt op bij iets van 75 tot 80%. En misschien is dat ook wat er dit voorjaar aan de hand is.

Passieve immuniteit, zonder vaccin, werd dus ontkend, of zou, als het al bestond bij mensen die de ziekte doormaakten, hoogstens een paar weken werken en nooit effect hebben op de herd immunity. Later werd erkend dat die periode eigenlijk wel langer is en zou je zelfs jaren na een Corona-infectie nog antistoffen hebben of een mechanisme hebben ontwikkeld dat die antistoffen bij besmetting dan sneller aanmaakt (immunity training).

Dat negeren van de bredere visie over immuniteit heeft de hele discussie nogal getekend, ook op Wikipedia en in allerlei overheidsinformatie draaide het alleen nog maar om vaccineren, zo veel mogelijk, desnoods verplicht. Wie dat niet wil is een free rider, die profiteert, iemand die je mag weren op school, in het OV, op het werk. En nog steeds is dat de aanpak rond vaccinatie, men wil 90% vaccinatiedekking onder de bevolking met voor iedereen op die manier kunstmatig gegenereerde antistoffen om dan afdoende groepsimmuniteit te bereiken. Daarbij wijst men op het succes met ziektes als mazelen en polio, waar die aanpak goed heeft gewerkt maar

vergeet te vermelden dat brede vaccinatie ook wel eens heel verkeerd heeft uitgepakt.

Er zijn ook factoren, die de natuurlijke immuniteit beïnvloeden maar waar geen onderzoek naar is gedaan of waar bij de evaluatie van Corona gevallen en slachtoffers maar ook bij onderzoek naar degenen die al immuun bleken, geen rekening mee wordt gehouden. Ik heb het ook al eerder genoemd maar denk aan de algehele conditie maar ook aan bloedgroep, trauma-verleden (PTSS), antibiotica gebruik, darmflora (biome), depressie, autisme, bevattelijkheid voor suggestie (placebo), vitaminegebrek, HPA-as problemen (cortisol, bijniere(n)), eetgewoonten (vlees, vegetariër, veganist, bepaalde kruiden zoals kurkuma), telomeer degradatie, maar ook omgevingstemperatuur, luchtvochtigheid (het punt van Maurice de Hond), stralingsbelasting, kortom er kunnen allerlei factoren zijn, die mensen meer of minder gevoelig maken voor het virus.

Onderschat

Het is nooit meegenomen in de discussie, de zogenaamde experts hebben natuurlijke weerstand gewoon genegeerd als factor en hopen vooral op een vaccin en kijken naar de PCR testen en de testresultaten voor antistoffen (serologische testen voor IgM, IgG en IgA antistoffen, nog geen goede antigeen test voor al aanwezige oudere antistoffen).

Het blijkt wel dat voor bepaalde groepen de natuurlijke immuniteit hoger is, zoals bij jonge kinderen of juist lager, zoals voor ouderen en mensen met obesitas, hoewel dat ook een symptoom kan zijn van gebrekkige darmflora en dat dan de echte boosdoener is. Bij kinderen is de weerstand beter omdat hun immuunsysteem nog relatief vitaal, vers en intact is. Het is nog niet aangetast door traumatische ervaringen. Ze kregen al bij de geboorte een voorzet mee van hun moeder (bij keizersnede is dat een probleem). Bij ouderen is de immuniteit vaker aangetast, trauma's hebben sporen achtergelaten zoals telomeer-degradatie. In minder technische termen, hun weerstand is gewoon minder.

Alternatieve remedies

Waarschijnlijk hebben veel van de remedies, die her en der genoemd worden en blijkbaar enig succes boeken, zoals hoge doses vitamine C, K2, D3 etc. etc. of wat Ayurveda en de Chinese traditionele geneeskunde aanbiedt (Rhodiola, Ashwagandha, Astragalus), daar mee te maken. Ze verhogen de weerstand. Het onderscheid tussen im-

muunstimulatie en behandeling wordt onvoldoende ingezien. Hydroxychloroquine (HCQ met zink etc.) bijvoorbeeld helpt misschien, daar is kwestie over, als je net besmet bent zeggen sommigen, niet als profylaxe, vrees ik. De onderzoeken spreken elkaar tegen maar ik mis de tijdsfactor, wanneer precies na besmetting en op welk moment van het (circadian) dagritme geeft men HCQ, want ook je immuunsysteem heeft een dagritme. Verder zijn er ook homeopatische remedies zoals *Justica adhatoda*.

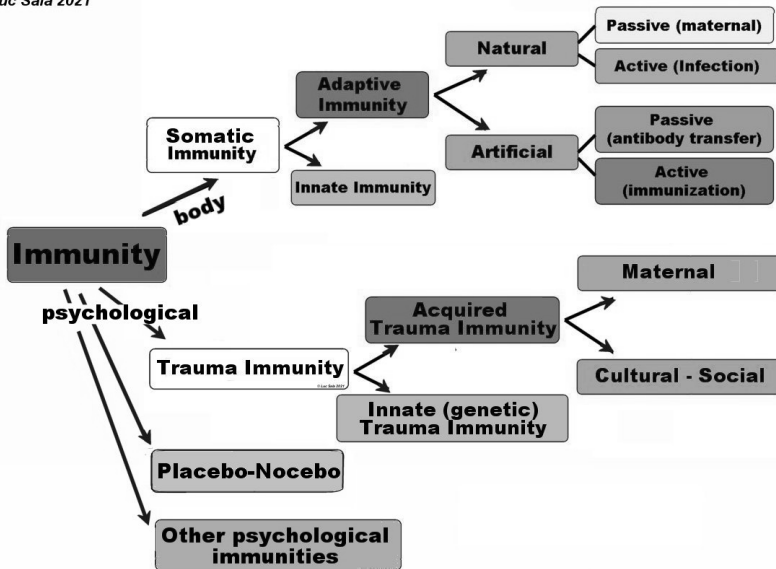
Placebo, nocebo

Het is ondertussen wel duidelijk, dat de geest een grote rol speelt in immuniteit. Bij dubbelblinde experimenten is het placebo effect duidelijk een factor en we weten dat de arts of iemand met autoriteit je ook dingen kan aanpraten of een foute diagnose stellen, die dan echte klachten veroorzaken, het nocebo effect. Dat is een negatief verwachtingseffect en de tegenhanger van het positieve placebo verwachtingseffect en is weer een bewijs, dat angst invloed heeft op immuniteit en weerstand: ‘Angst maakt ziek’.

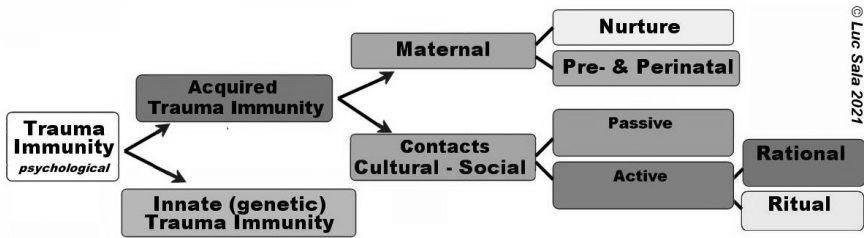
Psychologische immuniteit

Er is biologische immuniteit maar ook psychologische immuniteit. Je kunt weerstand opbouwen door positief te denken en dat heeft

© Luc Sala 2021

Biologische en psychologische immuniteit

dan vaak ook gevolgen voor je levensstijl maar het begint in de geest. Die psychologische immuniteit is nog niet breed bekend of geaccepteerd in de medische wereld maar kan niet ontkend worden. De vraag is hoe goed dat kan werken. Er is een ‘school’ van mensen die denkt dat alle ziektes te maken hebben met psychologische onbalans en dat psychologische immuniteit belangrijker is dan de fysiologische. Ik hecht daar wel wat waarde aan, ook uit eigen ervaring.

Trauma immuniteit

Psychologische immuniteit kan betrekking hebben op allerlei ziektebeelden maar voor Corona is de trauma-immuniteit ook interessant. het verblijf en de behandeling, zeker op de IC, in een ziekenhuis kan een trauma veroorzaken, waar mensen later nog veel last van kunnen krijgen. Dat is te vergelijken met PTSS (Post-traumatisch stress syndroom) of eigenlijk gewoon een vorm daarvan.

Werken aan trauma-immuniteit vooraf is een kwestie van voorlichting maar ook van de hele cultuur die samenhangt met ziekte en bevattelijkheid.

Darmflora

Ik noemde het al eerder, bij de studie naar Corona en de voorlichting aan het publiek is profylaxe ofwel preventieve bescherming nauwelijks aan de orde geweest. Men keek bij de vaccin-proeven van de fabrikanten ook niet naar specifieke doelgroepen of onderliggende klachten, het moest snel en achteraf heeft men gemakshalve de controlegroepen ook maar gevaccineerd, dus nu nog in die groep onderzoeken wat misschien een gevaarlijk bij-effect zou kunnen zijn, is vrijwel onmogelijk.

Er is bijvoorbeeld ook niet gekeken naar verschillen in darmflora, tussen zieke en niet zieke (immune) mensen, hoewel steeds duidelijker wordt dat met name immuniteit (biologische) en trauma-immuniteit (psychologisch) samenhangen met hoe de flora in de darmen

werkt en via de zgn. HPA-as¹ samenwerkt met neurotransmitters en de hersenen.

Een alternatieve visie

Een totaal andere benadering dan de huidige medische focus op de longfunctie en longsymptomen (zoals de ACE-2-receptoren) heb ik al in maart in een bijdrage op www.academia.edu aan de orde gesteld. Is het mogelijk dat de symptomen van het corona-virus hun oorzaak vinden in de darmen en dan met name in een ontbreken of onvoldoende aanwezig zijn van *Enterococcus faecium*? Dat is een gevoelige bacteriestam die ook bij het immuun worden van antibiotica een rol speelt en blijkbaar het immuunsysteem beïnvloedt, hetgeen in veterinaire kringen al langer bekend was en de relatie met corona-virussen ook al was gelegd. Mensen die veel antibiotica hebben gebruikt missen vaak die stam en nu is de gedachte dat ze daardoor ook de natuurlijke immuniteit missen of daarin tekort komen. Het repareren van de darmflora is mogelijk en ook vrij eenvoudig door het innemen van zogenaamde pre- en probiotica. De betreffende bacterie, *Enterococcus faecium*, is gewoon bij de drogist en vrij goedkoop te verkrijgen en zou de natuurlijke immuniteit weer op peil kunnen brengen. Dat werkt niet voor iedereen, er zijn andere factoren die het ‘aanslaan’ van de bacterie kunnen beïnvloeden, dus het is geen 100% protectie of remedie. Er zijn vast ook andere middelen en methodes om de natuurlijke immuniteit weer op peil te brengen. Zoals exotische huismiddeltjes, kruidenmengsels, hoge doses vitamine C en hydroxy-chloroquine met zink maar de probiotica als profylaxe (voorzorg) route die ik hier aangeef is vrij simpel maar helaas niet opgemerkt door de medische wereld.

Enterococcus faecium is in de veterinaire wereld wel bekend als profylaxe (bescherming) voor stalpopulaties tegen corona-griep uitbraken. *Enterococcus faecium* is gewoon bij de drogist te koop, het zit in sommige probiotica mengsels. Vreemd genoeg is het verdwenen uit Lucovital 6, een goedkope probiotica, nadat ik dat bedrijf wees op de werking.

Referenties:

Omdat het voorgaande zo’n afwijkende visie inhoudt, hier wel wat referenties en bronnen:

- 1 De Hypothalamus-hypofyse-bijnier-as, die beter bekend is onder de Engelse afkorting HPA-as (Hypothalamic-Pituitary-Adrenal axis)

- Antiviral effects of a probiotic *Enterococcus faecium* strain against transmissible gastroenteritis coronavirus. Door Chai W1, Burwinkel M, Wang Z, Palissa C, Esch B, Twardziok S, Rieger J, Wrede P, Schmidt MF. In Arch Virol. 2013 Apr;158(4):799-807. doi: 10.1007/s00705-012-1543-0. Epub 2012 Nov 28.
- Human and Swine Hosts Share Vancomycin-Resistant *Enterococcus faecium* CC17 and CC5 and *Enterococcus faecalis* CC2 Clonal Clusters Harboring Tn1546 on Indistinguishable Plasmids, door Fernando Baquero; 2011.
- Journal of Clinical Microbiology Radboud; Publication in Preprints: Kinins and Cytokines in COVID-19: A Comprehensive Pathophysiological Approach - Frank van de Veerdonk, Mihai G. Netea, Marcel van Deuren, Jos W.M. van der Meer, Quirijn de Mast, Roger J. Bruggemann, Hans van der Hoeven <https://www.preprints.org/manuscript/202004.0023/v1>
- An overview of immunological and genetic methods for detecting swine coronaviruses, transmissible gastroenteritis virus, and porcine respiratory coronavirus in tissues. Door Sirinarumit T, Paul PS, Halbur PG, Kluge JP. In Adv Exp Med Biol. 1997;412:37-46.

17 Preventie, volksgezondheid

Vaccinatie werd al snel het toverwoord, eerst als de oplossing waarop we moesten wachten, toen als de wonderolie die iedereen zou beschermen. Natuurlijk Corona is een nare infectie, met soms ernstige afloop maar waarom is er niet meer aandacht geweest voor preventie, voor weerstand opbouwen, gezond eten en leven, tekorten aanvullen met supplementen? Wie hield dat tegen, waarom heeft de overheid (en de politiek én de medische wereld) daar niet meer aan gedaan? Uiteindelijk moet het allemaal betaald worden en dan is voorkomen veel goedkoper dan genezen. Waarom zijn de verzekeraars daar niet ingesprongen, of dachten die dat de rekening voor de hele crisis wel door de overheid gedragen zou worden.

Wat vooral opviel in de eerste tijd was is dat alle research naar Corona patiënten in ziekenhuizen ging, die onderzocht men, analyseerde de ziektebeelden en ging allerwegen druk op zoek naar vaccins, het gulden vlies dat alles zou oplossen (en de pharma-industrie en wie daar tegenaan schurkte) rijk zou maken). Bij wie thuis ziek was kwamen de tellers en statistici niet en wie gezond bleef was helemaal niet in beeld. Maar juist die tachtigplussers die niet ziek werden, zou van hun conditie, ziektegeschiedenis, bloedwaarden, darmbioom etc. nou niks van te leren zijn geweest?

Symptomatisch, niet holistisch, multidisciplinair of integraal

Maar de hele aanpak, ook van de monitoring, was voornamelijk symptomatisch, klachtgericht, korte termijn oplossingen met wat pillen of snelle behandeling, zoals helaas gebruikelijk in de gezondheidszorg. Veel fundamenteeler en belangrijker is om uit te vinden, wie geen Corona opliep, proberen te begrijpen of uit te vinden wat mensen immuun maakt voor de ziekte of minder bevattelijk.

Als we dat beter begrijpen is profylaxe (voorzorg) beter te organiseren. Dat niet kijken naar wie immuun of minder bevattelijk is geldt overigens voor de meeste aandoeningen, PTSS, kanker, malaria etc. De wetenschap heeft te veel een focus op de pathologie (de ziekte) en wil niet naar de mechanismen kijken die ons wel gezond houden.

Natuurlijk, de excuses zijn begrijpelijk en valide, we wisten niet beter. Er was in eerste instantie paniek, de overheid werd verrast, de medische wereld werd verrast en er werden in de haast en een beetje paniekerig maatregelen voorgesteld en ingevoerd, die soms

te weinig maar soms ook te veel effect hadden. Er werden fouten gemaakt, soms verkeerde behandelingen zoals beademing voorgeschreven. Dat werkt in ernstige gevallen wel goed, maar was in aanvang vaak een ingreep omdat men geen andere middelen had.

Hopelijk zal men bij nieuwe golven verstandiger zijn, bijvoorbeeld meer ventileren en de aerosolen-verspreiding in de gaten houden. Met name ontmoetingen in de buitenlucht hebben minder besmettingsgevaar. In beperkte ruimtes met slechte ventilatie of doorgekoppelde airco samenkomen is veel gevaarlijker. Ook het isoleren van ouderen en risicogroepen kan wat menselijker, zeker als men rekening gaat houden met de natuurlijke immuniteit. Maar er is wel reden voor zorg, Corona kan een heel nare nasleep hebben en de economie blijft nog steeds erg kwetsbaar.

Wat opvalt en dus verwijtbaar genoemd kan worden is dat alle research naar Corona patiënten in ziekenhuizen gaat en ging, die onderzoekt men, analyseert de ziektebeelden en zoekt naar medicijnen. Natuurlijk, de speurtocht naar vaccins kun je ook als preventie zien. Maar veel belangrijker is om uit te vinden, wat mensen immuun maakt voor de ziekte of minder bevattelijk.

Uitdoven of niet

Maar dan moeten we eerst nog eens kijken naar de uitdoving, de groepsimmuniteit waar veel onzin over verkondigd is maar toch essentieel is voor het uitdoven van de pandemie, die nog steeds woedt en slachtoffers vraagt, uiteindelijk wel rond het miljoen wereldwijd vrees ik. De mens leeft in een omgeving met heel veel virussen, bacteriestammen, fagen, schimmels, in een wereld waar alles in essentie aanwezig is maar het 'milieu' selecteert wat zich manifesteert.

In het vorige hoofdstuk noemde ik het al. Biodiversiteit en daardoor stabiliteit en homeostase is de natuurlijke staat en biedt bescherming tegen wildgroei (ziektes) maar ons leefpatroon heeft die biodiversiteit, die onder meer in onze darmen een plek heeft, nogal aangetast. Biodiversiteit en dus ook al die verschillende virussen in onze buik zijn niet alleen onze vijanden, ze kunnen ons helpen, zijn eigenlijk onze vrienden, zeker in tijd van nood als ons eigen DNA tekortschiet. Onze moderne leefstijl en medische praktijk is wat dat betreft niet erg gezond. Er wordt wel gesteld, dat de moderne Amerikaan nog maar 10% van de biodiversiteit heeft zoals die in de darmen van 'primitieve' (meer natuurlijk levende) Afrikanen leeft. Dat zou de oorzaak zijn van al die uitbraken en welvaartsziekten die we dan weer met vaccins en antibiotica gaan aanpakken maar daardoor de natuurlijke weerstand verder afbreken. Biodiversiteit, de mogelijk-

heid gebruik te maken van een heel breed spectrum aan genetische informatie, bepaalt onze gezondheid. Er is genetisch gecodeerde bevattelijkheid maar verder bepaalt de verkregen immuniteit en het milieu de epigenetische expressie en dus of het virus echt een kans krijgt.

Testen en informatiemanipulatie

In eerste instantie werd er veel te weinig getest, omdat er zogenaamd geen testen voorhanden waren. Dat bleek niet waar, het RIVM beperkte het hele testen, wilde geen zaken doen met commerciële partijen buiten de GGD's en dat heeft ongetwijfeld veel besmettingen en slachtoffers extra betekend. Nu er wel voldoende capaciteit is mag iedereen getest worden maar doet men voorkomen of die tests betrouwbaar zijn. Dat zijn ze in de praktijk niet, ook de PCR test niet met veel 'false positives/negatives' die nooit als diagnostisch instrument was bedoeld en ook de antibody/antigeen tests zijn niet 100%. De sneltests zijn helaas nog minder betrouwbaar. Wat hier ook meespeelt maar dat zie ik misschien vooral omdat identiteit en multiple persoonlijkheid onderwerp is van mijn andere boeken¹, is het onbegrip in de medische wetenschap over hoe een ziekte beperkt kan blijven tot een enkele persoonlijkheid en niet manifest is in andere substitutie-identiteiten in een multiple persoonlijkheids-matrix.

Bovendien, wat wordt er getest? Actuele besmetting of ook de bestaande antibody opbouw en hoe onderscheid je natuurlijke immuniteit en antigenen (bijvoorbeeld van oudere Corona uitbraken) van recent verkregen kunstmatige immuniteit door vaccinatie. Is het niet onzinnig mensen, die maanden geleden Corona hadden, nu nog te testen, het virus is na de initiële symptoomvrije periode van 5-10 dagen misschien nog 2 weken aanwezig (bij behandeling op de IC wel langer omdat men de ziekte feitelijk stimuleert) maar is dan weg, niet meer aantoonbaar in het bloed of sputum. Het heeft dus helemaal geen zin, zoals het RIVM suggereert, na weken nog een test te doen als er geen symptomen van herbesmetting zijn.

Als er na de beginfase langdurig klachten blijven is er sprake van Post Corona syndroom (Long Corona of Long CoVid) en dat heeft te maken met opgelopen schade aan longen en organen. Niet met de aanwezigheid van het virus. Tenzij de tests ook aanslaan op de antilichamen die zo iemand heeft maar dan testen mensen met een natuurlijke immuniteit of antilichamen van eerdere griep-virussen ook positief! En misschien zijn de tests in deze fase grotendeels he-

1 zie achterin dit boek

lemaal onzin, omdat iedereen al een beetje virionen in de voorhoofdsholte heeft en alleen als dat leidt tot echte ziekteverschijnselen noemen we het Corona. Ondertussen worden de testuitslagen wel gebruikt om het RIVM beleid en de beperkingen te schragen.

Dat is de trend, men manipuleert de informatie, ondervraagt honderdduizenden mensen maar vaak met enquêtes die zo eenzijdig en gekleurd zijn, dat ze alleen maar bedoeld lijken te zijn om het RIVM uit de wind te houden. Echte vragen, zoals of men alternatieve behandelingen zou willen, worden weggelaten en pas na het CIRO-onderzoek neemt men Post of Long Corona (Long CoVid) serieus. Maar dat weer niet in de enquêtes van het RIVM, die ondervragen mensen vooral om bevestiging voor hun aanpak te vinden.

Long Corona, de nasleep in de zorg, medische kosten en maatschappelijke druk

Maar toen begon, ergens in de zomer van 2020, dus het besef te groeien dat er misschien mensen waren, die langdurige klachten overhielden aan Corona infecties. Voor mij was dat geen nieuws, dat schreef ik al eerder. De medische wereld werd geleidelijk wakker en 'Long Corona' kwam op de kaart. Eerst nog als een langdurig herstel, men wilde er niet aan dat er blijvende schade zou zijn, met name aan de longblaasjes. Dat was deels ook omdat zoiets een enorme kostenpost zou kunnen betekenen, tienduizenden mensen die half-invalide bleven, dat kost miljarden op de duur. En misschien de schaamte, men had mensen zoals ik afgescheept en naar huis gestuurd met een inadequate diagnose, dat voelt natuurlijk niet lekker.

Nu we wat verder zijn is 'Long Corona' (Long Covid), oftewel lange termijn schade als gevolg van de infectie, geaccepteerd en wordt er volop onderzoek gedaan. De hoop is dat men toch geneesmiddelen of therapievormen vindt, die het probleem verminderen of helemaal genezen maar voorlopig zijn er eigenlijk alleen maar alternatieve middelen, kan met fysiotherapie wat verlichting bereikt worden en kun je aan de zuurstof en ook de verzekeraars hebben deze ziektevorm nu geaccepteerd.

Vanuit een kostenperspectief is bij Long Corona de vraag naar echte genezing belangrijk, dat is geen kwestie van een weekje of een paar weken ziek zijn, dat kan maanden en jaren duren of nooit overgaan en je half-invalide maken. En is er meer nodig dan fysio en ontspanpillen, pammetjes etc. wanneer iemand Long Corona corona verschijnselen vertoont. Bewegen en blijven bewegen, dat is goed advies maar verder? Fysiotherapie, zeker maar na een paar sessies weet je wel welke oefeningen je helpen en kun je dat verder zelf doen. Ik

(als Long Corona patiënt) moet iedere dag oefenen, anders slaap ik niet goed. Ik ging zelf natuurlijk op zoek naar een remedie, ik schafte een zuurstof-installatie aan, probeerde allerlei alternatieve middelen en merkte dat vooral stress slecht is. Het middel Ashwagandha reguleert de bijnieren (je emotie-oren) en helpt me daarbij, maar dat kan heel persoonlijk zijn. Ook een raar blaasdingetje (Air Physio) hielp me beter te ademen en de benauwdheid iets aan te pakken. Ik probeerde zelfs kath (cath) bladeren uit Ethiopie en dat hielp behoorlijk, maar ik kan het niet meer krijgen; het is nu verboden. Ik denk dat kath (catheïne) dat typisch iets is van de altoplano mensen op grote hoogte om de zuurstof-opname te verbeteren, zoals ook coca bladeren in Peru en Rhodiola door Tibetanen, dus misschien voor Corona en Long Corona iets zou zijn. Zoiets zou serieus onderzocht moeten worden.

Zelftest, zelfdiagnose

Wat opvalt is de geringe aandacht die er aanvankelijk was voor zelfdiagnose, op basis van symptomen en voor zelftests, die kwamen er uiteindelijk toen institutioneel en commercieel testen al gemeengoed was.

In het begin bleef het bij wijzen op vage klachten. Koorts, wat hoesten, meer was er niet, je moest je maar laten testen. Dingen als smaak en reukverlies of de corona-tenen, dat kwam pas later. Het bleef vooreerst bij vage aanbevelingen en bij twijfel maar dan maar in quarantaine of naar de dokter voor een echte test maar daar was in het begin een tekort aan. Maar er is ondertussen veel meer bekend, van coronatenen tot verlies van smaak en reuk, terugval van de zuurstofopname, de bloedgroep (A is wat bevattelijker) maar dat is niet vertaald in gerichte informatie, folders of een zelftest protocol. Zelf de diagnose stellen is niet goed maar je kunt wel een indruk vormen en zo voorkomen dat mensen onterecht het systeem gaan belasten met een verkoudheid.

Er er zijn ook hulpmiddelen. Heel veel mensen hebben tegenwoordig een pulsoxy saturatiemeter (25 euro) die ook hartritmestoornissen toont en zuurstof-problemen tijdig kan aangeven, bloeddruk-meters, pH stripjes zijn overal te krijgen, veranderingen in de stoelgang zijn een kwestie van observeren, verandering in libido is ook snel opgemerkt, haaruitval merk je snel, vocht achter de longen kun je met wat kloppen ook wel aanvoelen, Neem smaakverlies of reuk, bij Alzheimer's ruik je geen pindakaaslucht meer, zou Corona ook niet zo'n biomarker hebben. Er wordt nooit doorgevraagd in al die onderzoeken maar bijvoorbeeld kraanwater blijkt snel heel smerig te smaken, je proeft de alkali (basen) sterker.

Kortom, waarom is er geen beter zelftest-protocol, nu worden mensen met een eenvoudige verkoudheid soms als Corona besmet gezien en dan soms geïsoleerd, met ingrijpende consequenties. Ondertussen zijn de sneltests nu wel op de markt en groeit er een soort sneltest-economie, waarbij je alleen maar kunt reizen en mee kunt doen en naar restaurants, festivals, etc. gaan als je een zelftest laat doen of een recent test- of vaccinatie-bewijs hebt. Maar omdat vaccinatie bij een minder dan 100% effectiviteit betekent dat er gevaccineerden rondlopen die mogelijk toch nog besmet en besmettelijk zouden zijn, is dan vaak uit voorzorg weer een actuele sneltest nodig.

Ongunstige factoren

De vatbaarheid voor de Corona infectie is dus niet breed onderzocht, quarantaine of desnoods opname werden voor iedereen aanbevolen die ziek werd. Obesitas (dik zijn) en onderliggende aandoeningen zijn genoemd maar verder is er niet erg veel gekeken naar bijvoorbeeld bloedgroep, dieet, antibiotica gebruik, etc. Een traumahistorie of PTSS is mogelijk een ongunstige factor, en niet alleen voor Corona. Het is bekend (onder meer van onderzoek onder veteranen in de VS en bij kinderen die een slechte jeugd doormaakten) dat naarmate we meer trauma in ons leven doormaken onze levensverwachting afneemt, soms met tientallen jaren. We worden gevoeliger voor ziektes. Dat valt ook af te leiden uit onder meer de telomeer degradatie (een soort reserve-mechanisme in de DNA/RNA code) bij PTSS/PTSD patiënten.

Waarom jonge kinderen minder bevattelijk zijn voor besmetting is dan ook begrijpelijk, ze hebben nog niet veel schade opgelopen. De experts geven het nu toe, kinderen lopen minder kans op Corona, ze besmetten elkaar minder en zijn als ze het oppikken ook minder kwetsbaar. Dat betekent dus dat hun immuniteit groter is maar ook dat die afneemt naarmate ze ouder worden. Bij contact tussen kinderen dooft het virus snel uit, zou je kunnen zeggen, de groepsimmuniteit is groot genoeg. Maar 1% van de kinderen heeft volgens RIVM antistoffen maar weten we welke kinderen, hadden die een verborgen ziekte, zijn bv. C-sectie (keizersnede) geboortes ongunstig in dit opzicht? Ligt dat afnemen van de immuniteit verder misschien ook aan al die vaccins die we ze toedienen (voor specifieke ziektes, daar helpen ze dan wel tegen), aan het gebruik van antibiotica, aan ongezond eten en leven, ligt daar ergens de sleutel van ons hele immuunsysteem?

Wie ging er dood aan wat?

Een tijd lang werd iedere dode blijkbaar als slachtoffer van het virus geregistreerd, zonder autopsie of degelijke diagnose (de gewone arts geeft wel het verloop aan maar kan de exacte doodsoorzaak niet bepalen). Aan het CoVid virus zelf ga je niet dood, het zijn de gevolgen en bijwerkingen die fataal zijn. Longontsteking is vaak de feitelijke doodsoorzaak. Corona maakt blijkbaar naast het aantasten van de longfunctie ook slapende aandoeningen actief en die spelen op, daaraan sterft men. De longen zijn wel de meest voorkomende plek waar problemen ontstaan.

Van de Veerdonk (Nijmegen Radboud):

„Covid-19 enters the lungs via the ACE2 receptor. The virus binds to the receptor, which then pulls it into the lung cell where the virus can multiply. In case of a massive infection, this process makes the ACE2 receptors disappear from the outside of the cell. With that, their function also disappears. ACE2 (angiotensin-converting enzyme 2) is known to play a role in maintaining blood pressure throughout the body, which is regulated by the RAAS, the renin-angiotensin-aldosterone system. The RAAS system, and thus ACE2, controls blood pressure by regulating vasodilatation and vasoconstriction”

Waarom is er griep?

De onderliggende vraag is of de virussen achter griep en andere seizoensziekte een evolutionaire rol hebben. Dat is niet onwaarschijnlijk, een uitdunning van de populatie die vooral zwakke individuen raakt vlak voor het mating season (paartijd) is functioneel. Op die manier krijgt het sterkste DNA betere kansen. De bedreigde soorten hebben daar ook weer bescherming voor ontwikkeld, de natuurlijke immuniteit. Dit zou wel betekenen dat er in het DNA van virussen een soort trigger mechanisme moet zitten, waarschijnlijk in relatie tot externe, zogenaamde epigenetische² signalen, die het virus activeren. Dat kan te maken hebben met het weer (luchtvochtigheid/temperatuur zoals Maurice de Hond signaleerde) maar ook met pollen in de lucht, bepaalde geuren, bepaalde voedingsmiddelen, dat kan van alles zijn. Als die triggers weer verdwijnen,

- 2 Epigenetisch wil zeggen dat de DNA informatie in onze genen niet altijd tot expressie komt (dus eiwitten gaat aanmaken, ook die welke ons ziek maken of juist beschermen), Dit is afhankelijk van de omstandigheden, het milieu en misschien zelfs van onze gedachten, zoals bij placebo en nocebo.

dooft het virus uit. Blijft isolatie nodig? Het hele idee van de lockdown is, nu we meer weten, veel te zwaar opgepakt en ingezet, heeft mogelijk de coronagolf wel wat uitgerekt en overbelasting van de zorg voorkomen maar ook het uitdoven vertraagd. Totale lockdown zou dat theoretisch nog heel lang wegschuiven.

Isoleren is misschien soms goed voor het individu, niet goed voor het collectief

Persoonlijke lockdown of isolatie heeft wel enige zin. Voor bepaalde groepen, zoals ouderen en mensen met long- of hartziektes, is en blijft er een risico, ook na en bij uitdoving. Bij een (klein) deel van alle mensen slaat het vaccin niet aan, zo iemand kan het virus oplopen en kan anderen besmetten, alleen is de kans daarop veel geringer. De risicogroepen moeten dus erg voorzichtig blijven en de samenleving moet rekening met hen houden, b.v. door speciale openingstijden en 1,5 meter regime wanneer b.v. ouderen ergens bij betrokken zijn.

Gezondheidskloof

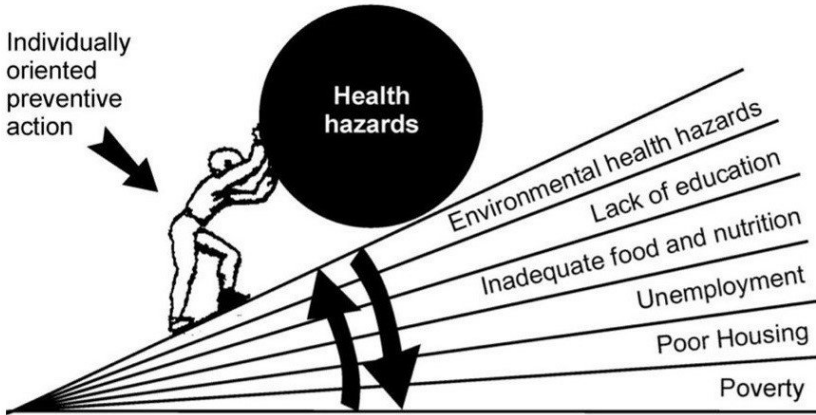
Ouderen lopen meer risico, dat maakten de cijfers wel duidelijk. Maar er is een andere tweedeling die zorgen baart. Het is ondertussen wel veel duidelijker geworden, dat mensen met een lager inkomen en een lagere opleiding veel meer risico lopen en een wel twee keer zo grote kans maken om Corona op te lopen. Dat er zoiets als een gezondheidskloof bestond was wel bekend maar nu is het pijnlijk naar buiten gekomen. De politiek is er van geschrokken, de verschillen in de samenleving hebben dus hele nare gevolgen, als je arm bent wordt je sneller ziek en leef je korter. Daar komt waarschijnlijk ook nog een hele reeks mentale gevoeligheden bij maar dingen als geluk, vitaliteit, je op je plek weten en je niet minderwaardig voelen, dat hangt dus ook af van je inkomen en positie. Daar is niet zo maar wat aan te doen, morgen iedereen gelijk belonen en dezelfde zorg bieden lost de verschillen tussen mensen echt niet helemaal op.

Maar dat de tweedeling in de maatschappij tussen rijk en arm aangepakt moet worden is duidelijk. Dat de Corona-crisis de verschillen nog heeft vergroot is zorgelijk.

De les is duidelijk. De maatschappij moet op veel punten op de schop en de hele gezondheidszorg (en de maatschappelijke zorg) is zeker een startpunt.

We moeten dus op termijn, ook met het oog op nieuwe pandemieën veel beter gaan kijken naar wat gezondheid en immuniteit is, niet symptomatisch maar structureel en mensen (her)-opvoeden om ge-

The Health Gradient

Source: adapted from Making Partners: intersectoral action for health.

Gezondheid is afhankelijk van veel factoren, armoede, slecht eten en werkloosheid zijn factoren die negatief zijn.

zond en weerbaar te leven, te eten etc. Werk aan de winkel maar wel verder kijken dan de angstreactie van nu!

Waarom niet breder gekeken

Maar hadden die ontwikkelaars en degenen die later de geïnfecteerden en slachtoffers moesten begeleiden, dus de medische wereld, nou niet wat meer gegevens kunnen verzamelen? Meer kijken naar de medische historie, antibiotica-geschiedenis, psychologische profielen en klachten, PTSS, zware metalen, luchtkwaliteit, milieu- en stralingsbelasting. Waarom blijft het bij algemeenheden, te dikke mensen zijn kwetsbaar, rijke mensen minder, migranten weer meer maar wat is de invloed van het dieet, de religieuze traditie, bloedgroep, sex, beweging, een gezonde darmflora? Als dan later blijkt dat bepaalde subgroepen niet goed reageren op een vaccin, is er paniek, maar in wezen is dat een flater van de ontwikkelaars en de goedkeurings instanties. De groepsgrootte bij de vaccinatietest waren groot genoeg, tienduizenden mensen, maar even wat verder kijken was waarschijnlijk te duur, en men had haast, het grote geld lokte en de overheden smeekten om vaccins.

Moderne techniek gebruiken

Het is bijna beangstigend hoe bij de hele aanpak de automatisering faalde, de databanken lek bleken, men niet was voorbereid op de aantallen, hoe essentiële computers zoals die van de GGD en het RIVM keer op keer in de mist gingen. Onbegrijpelijk, men wist vanaf het begin dat er vaccinatie zou komen, dat de mensen geregistreerd en dat dat ook bijgehouden moest worden maar toen de vaccins er waren, was het gegevensbeheer en de registratie nog niet op orde.

Blijkbaar waren de instituten, de uitvoeringsinstanties, de overheid zelf niet opgewassen tegen de druk, gebruikten verouderde en niet schaalbare systemen maar is er iemand op aangesproken?

Op de televisie zien we iedere dag wat mogelijk is, wat geavanceerde techniek kan bereiken, Netflix is wat dat betreft een indrukwekkende bron. Maar in de praktijk van de ministeries en instanties gaat het dus vooral fout, faalt de software, gaan de computers kapot en gebruiken we helemaal niet de modernste spullen.

We hadden zoveel meer nuttige informatie kunnen verzamelen, nuttig voor deze pandemie, misschien essentieel voor wat er nog op ons afkomt. Hoeveel ex-Corona patiënten hebben een smart band meegenomen, van hoeveel is gekeken hoe hun bloeddruk, zuurgraad, suikerspiegel en temperatuur verder verliep? Er zijn tegenwoordig zoveel manieren om effecten te meten en te analyseren, ook op medisch gebied, denk maar aan brainscans, smart-bands en biosensors, dat we het effect van allerlei middelen en technieken, diëten, therapieën en ook placebo-effecten veel beter kunnen gaan vaststellen. Daarvoor hoef je echt geen DNA analyses te doen maar dat is blijkbaar in de mode en daar zijn nou wel weer wat onderzoeken over.

Het ‘quantified self’ idee levert allerlei gegevens, veel mensen lopen al rond met apparatuur die van alles bijhoudt en opslaat. Dat opent zeker nieuwe perspectieven maar is bij de Corona pandemie nauwelijks aan bod gekomen of zelfs maar overwogen. Met AI, ‘Big data’ technieken met nieuwe sensors kun je allerlei gegevens verzamelen en analyseren. Er zijn echt genoeg manieren om dit op zijn minst te onderzoeken en misschien bepaalde misvattingen over bijvoorbeeld immuniteit en bevattelijkheid te corrigeren? Maar willen we dat wel weten, zijn aantallen doden de maatstaf, niet waar ze echt aan overleden. Het WHO adviseerde toch om geen autopsie te verrichten en zo werd de doodsoorzaak Corona maar op iedere overledene geplakt. Onderzoek naar de werkelijke oorzaken werd zo voorkomen en lastige vragen ontweken.

Niet dat dit soort gedrag van de ‘gevestigde orde’ uitzonderlijk is, het is bijna een standaard aanpak, er zijn te veel leemlagen, koninkrijkjes, perverse belangen, experts die dat helemaal niet waarmaken. En de gevolgen? Dure missers, grootse plannen, weggegooid geld, puinhopen. Niet echt doordenken maar achter de lobby aanrennen, deelbelangen laten prevaleren. We zetten bijvoorbeeld land en zee vol met windmolens maar de minister wil geen onderzoek (laten) doen naar de gevolgen voor natuur en milieu.

Vaccinatie, ieder jaar?

Natuurlijk is vaccineren ook preventie, en dat het werkt is ook wel duidelijk. Maar corona is niet weg zelfs al gaat het de goede kant op met de besmettingen en slachtoffers dit voorjaar. Het virus tiert elders nog welig en kan in de herfst weer toeslaan. Mutaties duiken op, soms aan te pakken met de bestaande vaccins, maar blijft dat zo, is de Indiase variant daarom zo gevaarlijk?

Volgens Minister De Jonge wordt er serieus rekening gehouden met ieder jaar weer vaccineren, er worden al orders besproken met de leveranciers. Nieuwe mutaties, afnemen van de bescherming, er komen allerlei argumenten op tafel om dat door te voeren, met wijzigingen naar b.v. griepvaccinatie. Dan is in die visie jaarlijkse vaccinatie van de hele bevolking (en dat zou ook kinderen kunnen omvatten) dus nodig. Dat gaat dus om 17 miljoen vaccins per jaar, en wie gaat dat betalen?

18 De test-samenleving; tweestromenland;

Het hele ‘samen’ verhaal begint steeds meer te rammelen. De regering wilde in eerste instantie geen tweestromenland, geen apart beleid en maatregelen voor risicogroepen, dat zou de samenleving te veel verdelen. Dat zo’n gedifferentieerde aanpak, dus speciale maatregelen en aanbeveling voor bepaalde groepen dan veel minder schade zou berokkenen aan de economie en de algemene sociale cohesie, daar wilde men niet aan. Alles moest gelden voor iedereen.

Maar in de praktijk duiken er steeds meer van die opdelingen op. Er wordt, ook door Europese druk, nog steeds gedacht over een vaccinatie-paspoort of certificaat. Daar duikt, naast praktische en ethische bezwaren, ook het probleem van die tweedeling weer op. Degenen met zo’n paspoort mogen van alles, de weigeraars dus niet. Dat gaat niet om een paar mensen, zo’n 10 tot 20% (de cijfers zijn niet erg duidelijk) wil niet of kan niet. Al blijkt de reisbehoefte nu toch wel vaccin-stimulerend te werken. Wat doe je met mensen, die vanwege allergie of anderszins beter niet gevaccineerd kunnen worden. Dat paspoortplan komt neer op discriminatie, op het uitsluiten van mensen van deelname aan de ‘normale’ maatschappij. Dat de 80 of 90% dat wel goed vindt, is grondwettelijk gezien geen argument.

De registratie van gevaccineerden is ook niet op orde, de landelijke registratie weet niet precies (maar voor 70%) wie wanneer en waarmee is gevaccineerd. Mensen zijn wel gevaccineerd, maar hebben geen bewijs (meer) of dat zit ergens in een bestand dat niet nationaal voor GGD of RIVM toegankelijk is. Er werd ook gevaccineerd zonder registratie of zonder toestemming te verkrijgen voor het delen van die informatie.

En is vaccinatie afdoende? Er is een groep waarbij het niet aanslaat en of die groep nu 5% is, zoals de leveranciers beweerden, 10% zoals de deskundigen nu voor Pfizer aannemen of zelfs 30 tot 50%, het betekent dat mensen met een vaccinatiebewijs toch ziek kunnen worden en anderen besmetten. Je zult maar in een vliegtuig zitten, als er dan toch iemand tussen zit waarbij de vaccinatie niet aansloeg en die drager is, dan kan iedereen (weer) besmet raken.

Dus wie moet zo’n vaccinatiepaspoort krijgen, of komt er in de praktijk bijvoorbeeld voor vliegen ook nog een test-eis om effectieve vaccinatie te bewijzen. Ook is duidelijk dat vaccinatie geen vanzelfspre-

kende steriele immuniteit meebrengt, je kunt anderen nog steeds besmetten, al is die kans klein.

Versoepeling met testen

Er is brede maatschappelijke druk om te versoepelen maar het gevaar is niet geweken, er kunnen nieuwe uitbarstingen komen, nieuwe en gevaarlijker varianten, dus hoe kun je nu de teugels wat vieren zonder al te veel besmettingen te genereren. De oplossing zou liggen in testen, testbewijzen en sneltests als je wilt deelnemen aan een evenement met groepen mensen of naar een restaurant, theater, concert of festival wilt. Daar is al mee geëxperimenteerd, in zogenaamde field-labs en voorzichtig wordt dat uitgebreid. Dat er dan snel weer een tweedeling optreedt en in feite discriminatie op basis van je testbereidheid ontstaat lijkt de politiek niet echt meer te interesseren.

Er tekenen zich, net als bij vaccinatie, bezwaren af. Want zelfs testen kan gezien worden als een inbreuk op de lichamelijke integriteit. Het is ongemakkelijk, kost geld, en er zijn mensen die het absoluut niet willen. En hoe vaak moet je testen, iedere twee of drie dagen, iedere keer als je naar een restaurant gaat of wil vliegen, hoe doen we dat met mensen in inrichtingen, op scholen, in het openbaar vervoer? En wat doen we met mensen die een positieve testuitslag hebben, maar niet ziek zijn of symptomen hebben? Misschien zijn die helemaal niet gevaarlijk en hebben gewoon een overdaad aan antilichamen en antigenen.

De test-overal samenleving

In het begin (in voorjaar 2020) waren er hier niet genoeg testen, andere landen deden dat beter en zouden daarom effectiever hebben kunnen optreden maar dat effect is in de cijferzee weggezonken. Ondertussen zijn we gewend geraakt aan testen, zijn er goedkope zelftesten, die echter minder betrouwbaar zijn en niet geregistreerd of gevalideerd worden. De officiële teststraten zouden wel moeten registreren maar of dat consequent is gebeurd is maar de vraag. Bij al dat testen is absolute zekerheid ook niet gegarandeerd, er zijn altijd valse positieven en negatieven. Daarover blijft discussie over, ook de antigeen-tests zijn niet 100% dekkend, er is ook kwestie over de hele PCR-methodiek en of je ook kinderen en baby's moet gaan testen.

Dat breed invoeren van een testverplichting wordt mogelijk heel ingrijpend, duur en belastend. Men spreekt dan ook al over een test-samenleving, waarbij je continu te maken hebt met testen, testbewijzen, sneltests en beperkingen voor als je niet getest bent.

Eén keer testen is spannend maar zo'n stokje diep in je neus is niet bepaald leuk en het vraagt ook planning en een kwartiertje tijd als het ter plekke moet gebeuren.

De hele tijd testen wordt irritant en je neusgaten raken beschadigd, wat doen we daar aan? Eigenlijk hebben we andere testmethodes nodig, zoals blaastesten, bloedproeven met een heel klein prikje in de vinger, en waarom geen honden trainen om Corona patiënten te identificeren.

De test-samenleving is in veel opzichten ook snel een Big Brother samenleving: je moet altijd een testbewijs bij je hebben, of je smartphone opladen met zoiets, zodat het toelaten min of meer automatisch kan.

Het kabinet wil graag zo snel mogelijk weer grotere evenementen doorgang laten vinden en past dus de Noodwet maar weer eens aan, nu wat betreft testen als toegangs-eis. Het parlement gaat mee, dus langzamerhand gaan we toe naar een samenleving, waar overal (of in ieder geval bij grote evenementen) test-faciliteiten komen, of controle op testbewijzen en vaccinatie-paspoorten. Maar wie niet van testen houdt, het principieel niet wil, die valt dan buiten de boot. Het tweestromenland komt weer in zicht. De brave gevaccineerden en getesten mogen wel, de anti-vaxxers en wappies en zij die het niet kunnen betalen of ook testen afwijzen, worden feitelijk buitengesloten. Zij die in de 'samen' aanpak meegaan en zij die nog in individuele vrijheid geloven, komen tegenover elkaar te staan, net als bij de mondkapjesplicht.

De kosten van testen

En testen kost ook geld, er wordt voor vele tientallen miljoenen per maand getest door de GGD (70.000 per dag), in totaal zou de hele test-industrie de samenleving nu al honderd miljoen of meer per maand kunnen kosten. Voorlopig merkt het publiek daar niet veel van. Je kunt dat via de GGD gratis laten doen maar heb je haast dan zul je een commerciële test moeten laten doen en dat kan in de papieren lopen, 70 tot 100 euro als je haast hebt. Bedrijven, die hun personeel en klanten willen beschermen, kunnen hun mensen heel geregeld laten testen maar moeten dat zelf betalen. Aan de Duitse grens waar de test-eisen nogal strikt zijn en een test maar kort geldig is, lopen grenswerkers en ondernemers al tegen hoge kosten op.

De goedkope zelftests zijn heel handig en kunnen zeker de instroom naar ziekenhuizen en GGD-testlocaties wat reguleren maar de consu-

ment moet er wel voor opdraaien. Dat gaat maar om een paar euro per sneltest maar het is ongemakkelijk en werkt ook niet direct, je bent al gauw 20 minuten kwijt om een sample te nemen en dat in de testunit te laten reageren.

De regering ziet de kosten oplopen, zeker als bijvoorbeeld scholieren iedere paar dagen getest moeten gaan worden. Dat moet nu nog op kosten van de overheid. Men stelt nu wel, dat op termijn voor grote evenementen de consument moet gaan (mee)-betalen aan de test-kosten. Het is ook duidelijk dat daarmee de toegangskosten oplopen en mogelijk de organiserende ondernemers dat gaan verdisconteren en feitelijk de kosten gaan dragen.

De overheid maakt enorme kosten, zo'n PCR test kost, met het personeel, de administratie, het laboratorium en de supervisie en controle door instanties zeker meer dan een paar tientjes. Er wordt wel geschat dat er al meer dan 100 miljoen per maand wordt uitgegeven aan testen en dat wordt alleen nog maar meer als er voor reizen, evenementen bezoeken en dergelijke een testbewijs moet worden overgelegd.

Voor het testen als toegangscontrole volgens de nieuwste Noodwet uitbreiding sprak de Kamer zich op 7 mei uit voor een gratis test, want 7,50 € vond men wel veel, maar een beperkte eigen bijdrage zit er wel in.

Internationaal reizen

Wil je over de grens, dan wordt steeds vaker een recente test geëist. Ook daar spelen de kosten een rol, Europa wil een gratis test, minister De Jonge wijst dat hier af; de commerciële test-organisaties zouden dan brodeloos worden. Hier speelt de kwestie van belang-enverstrengeling weer mee, leden van het OMT en veel "experts" hebben belangen in de test-industrie.